

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULAŞTIRMA VE LOJİSTİK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
ULAŞTIRMA VE LOJİSTİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ÖĞRENCİLERİN ALAN DERSLERİNDEKİ
BAŞARISININ İŞLETMELERDE İŞ
YETERLİLİKLERİNE ETKİSİ: MESLEK
LİSELERİNDE ULAŞTIRMA HİZMETLERİ
ALANI LOJİSTİK DALINDA EĞİTİM GÖREN
ÖĞRENCİLER ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA**

Adnan BOZKURT

2501141080

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Burcu ADIGÜZEL MERCANGÖZ

İSTANBUL 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : ADNAN BOZKURT Numarası : 2501141080
Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : ULAŞTIRMA VE LOJİSTİK Danışmanı : DOÇ.DR. BURCU ADIGÜZEL
MERCANGÖZ
Tez Savunma Tarihi : 27.05.2019 Saati : 11:30
Tez Başlığı : ÖĞRENCİLERİN ALAN DERSLERİNDEKİ BAŞARISININ İŞLETMELERDE İŞ
YETERLİLİKLERİNE ETKİSİ: MESLEK LİSELERİNDE ULAŞTIRMA
HİZMETLERİ ALANI LOJİSTİK DALINDA EĞİTİM GÖREN ÖĞRENCİLER
ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış,
sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ ~~TOYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF.DR. ERGÜN EROĞLU		Kabul
2- DOÇ.DR. BURCU ADIGÜZEL MERCANGÖZ		Kabul
3- DR. ÖĞR. ÜYESİ SİNEM BÜYÜKSAATÇI KIRIŞ		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ.DR. BURCU ÖZGE ÖZASLAN ÇALIŞKAN		
2- - DR. ÖĞR. ÜYESİ ERSİN NAMLI		

ÖZ

ÖĞRENCİLERİN ALAN DERSLERİNDEKİ BAŞARISININ İŞLETMELERDE İŞ YETERLİLİKLERİNE ETKİSİ: MESLEK LİSELERİNDE ULAŞTIRMA HİZMETLERİ ALANI LOJİSTİK DALINDA EĞİTİM GÖREN ÖĞRENCİLER ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

ADNAN BOZKURT

Mesleki ve teknik eğitim ülkemizin nitelikli iş gücünün yetiştirilmesinde sosyal ve ekonomik kalkınmaya destek vererek önemli bir görevi yerine getirmektedir. Bu anlamda mesleki eğitim veren mesleki ve teknik liseler toplumun geneline yönelik olarak ihtiyaçları karşılayan öğrenme ortamlarının bulunduğu, iş piyasasının ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte eğitim veren okullar olarak görülmektedir. Bu çalışmanın amacı ulaştırma hizmetleri alanında eğitim gören meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin alan derslerindeki başarıları ile lojistik mesleğine karşı tutumlarının işletmelerdeki iş yeterliliklerine etkisini ölçerek alanla ilgili iyileştirilmesi gerekli görülen noktalara değinmektir. Bu çalışmada yöntem olarak ulaştırma hizmetleri alanında eğitim gören lojistik öğrencilerine ve eğitici personele iki farklı türde hazırlanmış anket uygulanmıştır. Öğrenciler için 30 maddeden oluşan tutum ölçeği anketi ve eğitici personel için 32 maddeden oluşan gözlem kontrol formu anketi hazırlanmıştır. Araştırma bulgularının analizinde nicel analiz yöntemine başvurulmuştur. Elde edilen veriler SPSS programında değerlendirilerek sonuçlar ortaya konmuştur. Sonuç olarak ulaştırma hizmetleri alanında okuyan öğrencilerin mesleğe ilişkin tutumlarının orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin mesleğe ilişkin tutum ve akademik başarılarının işletmelerdeki iş yeterliliğini etkilemediği sonucuna varılmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç araştırmaya katılanların orta düzeyde bir akademik başarıya sahip olmalarına bağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ulaştırma Hizmetleri, Lojistik, Mesleki Eğitim, Meslek Lisesi

ABSTRACT

THE EFFECT OF STUDENTS ' SUCCESS IN FIELD COURSES ON BUSINESS COMPETENCE IN ENTERPRISES: A RESEARCH ON STUDENTS STUDYING TRANSPORTATION SERVICES IN VOCATIONAL HIGH SCHOOLS

ADNAN BOZKURT

Vocational and technical education fulfills an important task by supporting social and economic development in the training of qualified workforce of our country. In this sense, vocational and technical high schools providing vocational education are seen as vocational schools where they can find suitable learning environments to meet the needs of the society and meet the needs of the labour market. The aim of this study is to evaluate the success of the senior students in the field of transportation services and to assess the impact of their attitudes towards the logistics profession on business competencies and to address the points that are deemed necessary for improvement in the field. In this study, two different questionnaires were applied to qualified instructor and logistics students who were trained in transportation services as a method. A 30 item attitude scale questionnaire for students and a 32 item observation control questionnaire for educational personnel were prepared. Quantitative analysis method was used in the analysis of research findings. The obtained data by evaluated in SPSS program results were revealed. As a result, it was determined that the vocational attitudes of the students studying in the field of transportation services were at a moderate level. It has been concluded that the students professional attitudes and academic achievements do not affect business competence in enterprises. This result has been attributed to the fact that those involved in the research have a moderate academic achievement.

Keywords: Transportation Services, Logistics, Vocational Training, Vocational High School

ÖNSÖZ

Türkiye eğitim çağında olan nüfus bakımından birçok gelişmiş ülke arasında üst sıralarda yer almaktadır. Eğitim çağındaki bu genç nüfusun yetiştirilmesi, iş piyasasının gerek duyduğu vasıfta eleman ihtiyacının karşılanması, ülkenin teknolojik ilerlemesinin sağlanmasında ve ekonomik olarak kalkınmasında temel parametreler arasında bulunmaktadır. Eğitilmiş işgücü o ülkenin refah seviyesinin artmasında, sosyal ve toplumsal olarak ilerlemesinde önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eğitilmiş işgücünün yetiştirilmesinde ise eğitim kurumları bu hizmeti yerine getirmektedir.

Bu noktada mesleki ve teknik eğitim veren okullara büyük görevler düşmektedir. Mesleki ve teknik eğitim veren okullar öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda iş piyasasının ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulmuş içerisinde farklı programlar uygulayan okullardan oluşmaktadır. Ülkemizde meslek liselerinde 54 alan ve 200 daldan oluşan geniş bir mesleki eğitim programı uygulanmaktadır. Ulaştırma hizmetleri alanı da bunlardan bir tanesidir. Bu çalışmada ulaştırma hizmetleri alanı lojistik dalında eğitim gören son sınıf öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları ile akademik başarılarının iş yeterliliklerine etkisini ölçmek amaçlanmıştır. Çalışmaya dört farklı meslek lisesinden 167 meslek lisesi son sınıf öğrencisi katılmıştır.

Meslek liselerinde lojistik eğitimi alanında yapılan bu araştırma alanla ilgili çok kısıtlı çalışma olması nedeniyle bundan sonra yapılacak akademik çalışmalara ışık tutacaktır.

Bu çalışmanın oluşmasında en büyük emeğe sahip olan değerli fikirleriyle bana yol gösteren ve yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. Burcu Adıgüzel Mercangöz'e teşekkür ederim.

Verilerin toplanmasında ve takibinin yapılmasında sorumluluk alan ve bana destek olan firma yetkilileri Demet Çavuş hanımefendiye ve Baki Özlük beyefendiye yardımlarından ötürü ayrıca teşekkür ederim.

Adnan Bozkurt

İstanbul 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA PROBLEMİ

1.1. Problem Durumu	4
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Sınırlılıklar	6
1.5. Sayıtlar	6
1.6. Araştırmanın Varsayımları.....	6

İKİNCİ BÖLÜM

ALANYAZIN TARAMASI

2.1. Mesleki Eğitim	7
2.1.1. Mesleki Eğitime Kavramsal Bakış	8
2.1.2. Mesleki Eğitimi Etkileyen Faktörler	12

2.1.2.1. Teknoloji Çağı	12
2.1.2.2. Küreselleşme	13
2.1.2.3. İşsizlik	16
2.1.2.4. Bilgi Toplumu.....	20
2.1.2.5. Verimlilik	20
2.2. Türkiye’de Eğitim Sistemi	22
2.2.1. Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim.....	23
2.2.1.1. Tarihsel Gelişim.....	25
2.2.1.2. Örgün Mesleki ve Teknik Eğitim	27
2.2.1.3. Yaygın Mesleki ve Teknik Eğitim.....	32
2.3. Lojistik Eğitimi.....	34
2.3.1. Örgün Lojistik Eğitimi.....	38
2.3.2. Yaygın Lojistik Eğitimi	42
2.4. Lojistik Mesleği.....	43
2.4.1. Diğer Ülkelerde Mesleki Eğitim ve Lojistik Mesleği.....	44
2.4.2. Türkiye’de Lojistik Mesleği.....	46
2.5. Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde Lojistik Eğitimi	48
2.5.1. Anadolu Meslek Programı Uygulayan Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri.....	49
2.5.1.1. Anadolu Meslek Programı Uygulayan Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde Öğretim Programları.....	50
2.5.2. Anadolu Teknik Programı Uygulayan Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri.....	54
2.5.2.1. Anadolu Teknik Programı Uygulayan Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde Öğretim Programları.....	55
2.6. Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde İşletmelerde Beceri Eğitimi ve Staj Uygulamaları	59

2.6.1. İşletmelerin Belirlenmesi	60
2.6.2. Staj Sözleşmesi, Sigorta İşlemleri ve Ücret	61
2.6.3. Beceri Eğitimi.....	63
2.6.4. Değerlendirme	64
2.7. Meslek Liselerinde Mesleki Eğitim ve Öz Yeterlik İle İlgili Araştırmalar	66

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ ULAŞTIRMA HİZMETLERİ ALANI 12.SINIF LOJİSTİK ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE BİR UYGULAMA

3.1. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri	75
3.2. Evren ve Örneklem.....	76
3.3. Veri Toplama Araçları.....	76
3.3.1. Ulaştırma Hizmetleri Alanı Öğrencilerinin Mesleğe İlişkin Tutum Ölçeği (UÖTÖ)	76
3.3.2. Ulaştırma Hizmetleri Alanı 12. Sınıf Stajyer Öğrenci Gözlem Kontrol Formu (UÖGF)	77
3.4. Faktör Analizleri, Geçerlik ve Güvenirlik	77
3.4.1. Faktör Analizleri.....	77
3.4.2. Geçerlilik.....	87
3.4.3. Güvenirlik	88
3.5. Verilerin Değerlendirilmesi	89

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE ARAŞTIRMA SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. Bulgular	91
4.1.1. Katılımcılara İlişkin Bulgular.....	92

4.1.2. Ölçek Bulgularına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	93
4.1.2.1. Alan Derslerindeki Akademik Başarı	93
4.1.2.2. Mesleğe Karşı Tutum	96
4.1.2.3. İşletmelerdeki İş Yeterliliği	97
4.1.3. İlişki Analizleri.....	100
4.1.3.1. Akademik Başarı ve Mesleğe Karşı Tutum Arasındaki İlişki	100
4.1.3.1.1. Öğrencilerin Başarı Düzeylerinin Cinsiyete Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermemesinin İncelenmesi	104
4.1.3.1.2. Mesleğe Karşı Tutumların Cinsiyete Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermemesinin İncelenmesi	105
4.1.3.2. Alan Derslerindeki Başarı İle Mesleğe Karşı Tutumun İş Yeterliliği Üzerindeki Etkisi	106
4.1.3.3. Mesleki Tutum İle İş Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	108
4.1.3.4. İşletmedeki İş Yeterliliğinin Cinsiyete Göre Anlamlı Bir Fark Gösterip Göstermemesi.....	112

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar	114
5.2. Öneriler	122
KAYNAKÇA.....	124
EKLER.....	134

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. OECD Ülkelerinde Eğitime Yapılan Harcamalar	14
Tablo 2. 15-64 Yaş Grubundaki Nüfusun Yıllara Göre İşgücü Durumu (Bin kişi) ...	16
Tablo 3. Ortaöğretim Kurumlarında Okul Türlerine Göre Okul, Öğrenci, Öğretmen Sayısı (2016-2017 Eğitim ve Öğretim Yılı İtibariyle)	28
Tablo 4. Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okulları	31
Tablo 5. Yaygın Eğitim Kurumlarının, Kurum, Kursiyer ve Öğretmen Sayısı (2015-2016 Öğretim Yılı Sonu İtibariyle)	33
Tablo 6. Mesleki Eğitim Veren Örgün Okul Türleri, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları (2015-2016 Öğretim Yılı)	40
Tablo 7. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Anadolu Meslek Programı Ulaştırma Hizmetleri Alanı (Lojistik Dalı) Haftalık Ders Çizelgesi	51
Tablo 8. Ulaştırma Hizmetleri Alanı Anadolu Meslek Lisesi Programı Başarılması Zorunlu (*) Dersler Tablosu	52
Tablo 9. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Anadolu Teknik Programı Ulaştırma Hizmetleri Alanı (Lojistik Dalı) Haftalık Ders Çizelgesi	56
Tablo 10. Ulaştırma Hizmetleri Alanı Anadolu Teknik Lisesi Programı Başarılması Zorunlu (*) Dersler Tablosu	57
Tablo 11. UÖTÖ Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Özdeğerler Tablosu	78
Tablo 12. UÖTÖ Ölçeği Faktörlere Göre Ortalama Özdeğerler Tablosu	79
Tablo 13. Faktörlere Ait Bileşen Korelasyon Matrisi	80
Tablo 14. UÖTÖ Ölçek Maddelerinin Faktör Yükleri	81
Tablo 15. UÖGF Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Özdeğerler Tablosu	83
Tablo 16. UÖGF Ölçeği Faktörlere göre Ortalama Özdeğerler Tablosu	84
Tablo 17. UÖGF Ölçek Maddelerinin Faktör Yükleri	85
Tablo 18. UÖGF Ölçek Formu Madde ve Faktör Türleri	87
Tablo 19. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Geçerlik Test Sonuçları	88
Tablo 20. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlikler Testleri	88
Tablo 21. Ölçekler ve Alt Boyutlarına Yönelik Normal Dağılım Testleri	90
Tablo 22. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı	92

Tablo 23. Öğrencilerin Alan Derslerindeki Sınav Puanı İstatistikleri	93
Tablo 24. Öğrencilerin Başarı Düzeylerine Göre Dağılımı.....	94
Tablo 25. Mesleğe Karşı Tutuma İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	97
Tablo 26. İşletmelerdeki İş Yeterliliğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	97
Tablo 27. İşletmelerdeki İş Yeterliliğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	98
Tablo 28. Akademik Başarı ve Mesleğe Karşı Tutum Arasındaki İlişki	101
Tablo 29. Erkek Katılımcıların Akademik Başarı Düzeyleri ile Mesleki Tutum Ölçeği ve Alt Boyut Düzeyleri Arasındaki Detaylı Korelasyon İstatistikleri	102
Tablo 30. Kadın Katılımcıların Akademik Başarı Düzeyleri ile Mesleki Tutum Ölçeği ve Alt Boyut Düzeyleri arasındaki Detaylı Korelasyon İstatistikleri	103
Tablo 31. Cinsiyete göre Alan Dersi Puan Farklılıklarının Karşılaştırılması.....	105
Tablo 32. Kadın ve Erkek Açısından Mesleğe Karşı Tutuma İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	106
Tablo 33. Kadın Katılımcılar Açısından, Akademik Başarı ve İş Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki Korelasyon İstatistikleri	107
Tablo 34. Erkek Katılımcılar Açısından, Akademik Başarı ve İş Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki Korelasyon İstatistikleri	108
Tablo 35. Erkek Katılımcılar Açısından, Mesleki Tutum ve İş Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki Korelasyon İstatistikleri	109
Tablo 36. Kadın Katılımcılar Açısından, Mesleki Tutum ve İş Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki Korelasyon İstatistikleri	110
Tablo 37. Akademik Başarı ve Mesleğe Karşı Tutumun İş Yeterliliği Üzerindeki Etkisi	111
Tablo 38. Cinsiyetin İş Yeterliliği Üzerindeki Etkisine İlişkin Fark Testleri	112

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 25 Yaş Üstünde Bitirilen Son Öğrenim Kurumu (%)	22
Şekil 2. Mesleki Eğitim Süreci ve Öğrencinin Yönelimi	32
Şekil 3. Türkiye’de Eğitim Sistemi	35
Şekil 4. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Yeterlilik Türleri, Öngörülen Seviyeleri ve Sorumlu Kurumlar	36
Şekil 5. Araştırmanın Modeli.....	75
Şekil 6. Akademik Başarı Puanlarının Dağılımı	94
Şekil 7. Katılımcıların Başarı Düzeylerinin Cinsiyete Göre Dağılım Grafiği	96
Şekil 8. İş Yeterliliği Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Skorların Cinsiyete Göre Ortanca Grafikleri	113

KISALTMALAR LİSTESİ

AFA	: Açıklayıcı Faktör Analizi
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
EARGED	: Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı
GSYİH	: Gayrisafi Yurt içi Hasıla
Kad.	: Kadastro
KMO	: Kaiser-Meyer-Olkin
Kr.	: Krallık
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MESTEK	: 4.Ulusal Meslek Yüksekokulları Sosyal ve Teknik Bilimler Kongresi
MYK	: Mesleki Yeterlilik Kurumu
MYO	: Meslek Yüksek Okulu
Ort.	: Ortalama
Pr.	: Program
Ss	: Standart Sapma
Sd	: Standart Dağılım
TYÇ	: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi
UÖTÖ	: Ulaştırma Hizmetleri Alanı Öğrencilerinin Mesleğe İlişkin Tutum Ölçeği
UÖGF	: Ulaştırma Hizmetleri Alanı 12. Sınıf Stajyer Öğrenci Gözlem Kontrol Formu

GİRİŞ

Bilginin elde edilmesi, yayılması, çoğaltılması için hemen her alanda gerekli görülen değişim ve yeniliklerin aracı olan eğitim, uygulama olarak toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Toplumdaki inançların, değerlerin ve kültürün zamanla değişimi yetiştirilmek istenen insan tipini de etkilemektedir. Bu anlamda eğitim veren kurumlar yetiştirilmek istenen insan tipini oluşturan temel yapılardır. Ülkemizde eğitim; okulöncesi eğitim, ilkokul, ortaokul, genel orta öğretim ve yüksek öğretim şeklinde alt kademeden üst kademeye doğru sıralanmaktadır. Genel ortaöğretim lise düzeyinde (9, 10, 11 ve 12.sınıf) verilen eğitimi kapsamaktadır. Orta öğretim öğrenciyi temel olarak yükseköğretime hazırlayan genel liselerin yanında, öğrenciyi bir meslek alanında yetiştirmeyi amaç edinen meslek liselerinden oluşmaktadır. Bu açıdan bakıldığında mesleki ve teknik eğitim, bireylerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda seçmiş oldukları alanla ilgili bilgi, beceri ve yeterlilikleri kazandırmayı amaçlayan bir eğitim basamağıdır. Bu eğitim bireylerin kendi ihtiyaçlarına uygun öğrenme ortamı fırsatını bulduğu mesleki okullarda gerçekleştirilmektedir. Ancak ülkemizde mesleki ve teknik eğitimle ilgili toplumun büyük çoğunluğunda önemli ölçüde bir farkındalık olmadığı söylenebilir. Ülkemizde mesleki ve teknik eğitim veren okullar iş piyasasının talep ettiği nitelikli iş gücünü karşılayacak olan en önemli eğitim kurumlardan birisi olmasına rağmen hak ettiği değeri ve saygınlığı toplumda kazanamamıştır. Mesleki eğitim toplumumuzda ikincil bir eğitim olarak görülmekte bunun sonucu olarak ortaokulu bitiren öğrencilerden akademik başarıları yüksek olanlar çevresel, toplumsal veya ailevi sebeplerin etkisi ile çoğunlukla genel ortaöğretim okullarını tercih etmektedirler. Akademik başarıları orta veya düşük düzeyde olan öğrenciler ise mesleki ve teknik eğitim veren okulları tercih etmektedirler. Mesleki ve teknik eğitim alan öğrenciler ilgi ve yetenekleri dikkate alınmadan akademik başarılarına göre yönlendirilmektedirler. Bundan dolayı etkin ve verimli bir kariyer planı oluşturulamamaktadır. Mesleki ve teknik eğitim ülkemizde iş piyasasının taleplerine, uygulayım bilimindeki değişimlere ve bölgesel ihtiyaçları karşılama açısından eksiklikleri bulunan bir yapıdadır. Bu açıdan iş piyasasının arz ve talep durumunu dikkate alan ve yaşam boyu öğrenmeye imkân

tanıyan mesleki ve teknik eğitim yapısı oluşturmak gerekmektedir. Karar vericilerin “meslek lisesi memleket meselesi” anlayışıyla mesleki eğitime verdikleri değer ile meslek liselerinde kalite artırılmaya çalışılmıştır. Mesleki eğitim bu kadar önemli bir konu iken eğitim çıktıları, programların değerlendirilmesi ve düzenlenmesi açısından yol gösterici kaynaklardır. Mesleki eğitim ve işletmelerde beceri eğitimi alanında yapılmış çeşitli çalışmalar mevcuttur. Ancak yapılan çalışmalar mesleki eğitimi kapsamlı olarak değerlendirmede yetersiz kalmaktadır. Bu çalışma ile meslek liselerinde lojistik eğitimi ve bu eğitimin işletmelerdeki iş yeterliliklerine olan etkisinden bahsedilerek bu alanda yapılmış kısıtlı çalışmalara katkı sağlanacaktır. Lojistik mesleğini yapacak olanlar bu mesleğin gerekliliklerini başta meslek liseleri olmak üzere çeşitli eğitim kurumlarında aldıkları eğitimler ile yerine getirmektedirler. Lojistik mesleği kısaca bir ürünün doğduğu noktadan nihai noktaya ulaşıncaya kadar olan sürecin yönetilmesi olarak ifade edilmektedir. Bu işi yapanlar lojistik elemanı sıfatıyla ürünün başlangıç noktasından tüketim noktasına kadar depolanması, gümrüklenmesi, taşınması, sigortalanması vb. işlemlerini etkin bir şekilde gerçekleştiren nitelikli kişilerdir. Ülkemizde lojistik eğitimi ortaöğretim seviyesinde örgün eğitim olarak meslek liselerinde verilirken, yaygın eğitimde açık öğretim okullarında verilmektedir.

Bu çalışmada mesleki ve teknik eğitimle ilgili ulaştırma hizmetleri alanında mikro ölçekte bir durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Ulaştırma hizmetleri alanında eğitim gören son sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının işletmelerdeki iş yeterlilikleri üzerindeki etkisi uygulanan tutum ölçeği ve gözlem formu ölçeği ile incelenmiştir. Akademik başarı ile farklı değişkenlerin aralarındaki ilişkilerin incelendiği birçok çalışma yer almaktadır. Bunlardan iş yetenekleri, özyeterlilik algıları, öğrenme stilleri, demografik özellikler, okul iklimi, akademik güdülenme yapılan çalışmaların başlıcalarıdır. Çalışmamızda Akademik başarı ile mesleğe karşı tutumların işletmelerdeki iş yeterliliklerine etkisi incelenmek üzere Dikili Çandarlı Nebiye Kavalalı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Mehmet Emin Horoz Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Avcılar Firuzköy Çok Programlı Anadolu Lisesi, Hezarfen Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ulaştırma hizmetleri alanı 12. sınıf öğrencilerinin alan dersleri notları ile mesleğe ilişkin tutumları ve işletmelerdeki iş yeterliliklerini ölçmeye yönelik geliştirilen ölçek ile veriler elde edilmiş ve elde

edilen veriler ile akademik başarıları ile mesleğe ilişkin tutumları ve işletmelerdeki iş yeterlilikleri arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda tanımsal istatistik ölçüleri ile yapılacak istatistiksel analizlerde normal dağılan akademik başarı düzeyine yönelik analizlerde parametrik (t-test, ANOVA, pearson korelasyon testi), normal dağılmayan ölçek verilerine yönelik analizlerde ise bu tip veriler için uygun olan non-parametrik testler (Mann Whitney U, Kruskal Wallis, spearmen correlation coefficient test) uygulanmıştır.

Öğrencilerin akademik başarılarının değerlendirilmesinde alan dersleri olan temel lojistik, depo yönetimi, dağıtım, belgeler, gümrük, taşıma modelleri ve lojistik satın alma dersleri dikkate alınmıştır. Lojistik öğrencilerinin işletmelerde beceri eğitimi iş yeterliliklerinin değerlendirilmesinde ise ürün kabulü, adresleme, sipariş hazırlama, ürün iade süreci, tanımlama işlemleri ve stok yönetimi yeterlilikleri dikkate alınmıştır. Aynı zamanda mesleki eğitimin Osmanlı döneminden günümüze kadar olan evriminden bahsedilerek yaşanan değişim ortaya konmuştur. Bununla beraber mesleki ve teknik eğitimin yapısı, mesleki eğitim süreci, öğrencilerin mesleki eğitime yönelimi, mesleki ve teknik eğitimi etkileyen faktörler, eğitim türleri, lojistik eğitimi ve lojistik mesleğinden bahsedilmiştir.

Bu çalışmada mesleki ve teknik anadolu liselerinde uygulanan programlarda ele alınmıştır. Bu programlar içerisinde yer alan ulaştırma hizmetleri alanı lojistik dalına ait çerçeve öğretim programları, staj uygulamaları ve işletmelerde beceri sınavı ile ilgili konulara değinilmiştir. İşletmelerde beceri eğitimi ve staj uygulamaları lojistik öğrencilerinin mesleki becerilerini geliştirmeleri ve deneyim kazanmaları açısından son derece önemli bir uygulamadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA PROBLEMİ

1.1. Problem Durumu

Ülkemizin toplumsal, ekonomik her alanda gelişimini sağlayabilmesi, global rekabete ayak uydurabilmesi için yetişmiş nitelikli iş gücüne gerek duyulmaktadır.

Eğitim çağındaki kişilerin günümüz koşullarına uygun bilgi ve beceriye sahip olması ancak kaliteli bir eğitim ve öğretimle gerçekleşmektedir. Bu anlamda mesleki ve teknik eğitim bireylerin ilgili oldukları ve kabiliyetlerine göre eğitim almasına imkân sağlayarak bireylerin; girişimci, karar verebilen, sorun çözme odaklı özelliklerini destekleyerek günün koşullarına uygun bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazandırmalıdır. Aynı zamanda eğitim çağındaki kişilerin değişen koşullara uyum sağlayabilen etkin bir yapıda yetiştirilmesi gerekmektedir.

Ülkemizde kalifiye elemana olan ihtiyaç ticarette ve iş hayatında her zaman gerekliliğini korumuş ve korumaya devam etmektedir. Bu anlamda mesleki ve teknik eğitim veren okullarda eğitim almış kalifiye elemanlar kendi iş yerlerini açabilmenin yanı sıra özel veya kamu sektöründe iş piyasasının ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır. Bu ise nitelikli eleman vasfını kazandıracak mesleki eğitimin iş hayatına uyumluluğu ve sürdürülebilirliği ile yakından ilişkili olan bir konudur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı meslek liselerinde ulaştırma hizmetleri alanı lojistik dalında eğitim gören 12. sınıf öğrencilerinin alan derslerindeki başarısı ile mesleğe karşı tutumlarının işletmelerdeki iş yeterliliklerine etkisinin tespit edilmesidir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu alanla ilgili literatürde kısıtlı çalışma olması nedeniyle bu çalışmanın yapılan diğer çalışmalarla karşılaştırılması zorlaşmaktadır. Çünkü direkt olarak lojistik meslek lisesinde okuyan öğrencilerin akademik başarıları ile mesleğe ilişkin tutumu veya iş yeterliliği arasındaki ilişkiyi inceleyen çok kısıtlı çalışma bulunmaktadır. Ancak diğer branşlarda ve sadece mesleki eğitim verilen ortaöğretim kurumlarından ziyade özellikle lisans seviyesinde alınan alan derslerindeki akademik başarı düzeyi

ve mesleğe karşı tutum arasında veya alan dersleri başarı düzeyi ile iş yeterliliği arasındaki ilişkiyi inceleyen yerli ve yabancı bir takım araştırmalar bulunmaktadır.

Bu kapsamda “lojistik sektörünün gelişiminde eğitimin rolü” adlı nitel çalışmada, lojistik eğitiminde lisans programları için gerekli bilgi, beceri, tutum ve iş deneyimi gerekliliklerinin neler olması gerektiği ortaya konmuştur. Bu çalışmada katılımcılar lojistik lisans programında verilen derslerin lojistik bilgisinin yanında lojistik dışı bilgilerle harmanlaştırılmış olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda teorik öğrenme çıktılarının lojistik bilgi ve lojistik dışı bilgi olarak kombine edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bunun yanında öğrencilerin endüstriyel eğitim almaları durumunda çalışma prensiplerini anlama becerilerini, analitik düşünmeyi, yaratıcılığı, olumlu davranış geliştirme becerilerini daha iyi uygulayabilecekleri sonucuna varılmıştır. Eğitimde öncelikli konuların ise ortaya konulan bilgi, beceri ve iş deneyimlerinin niteliksel analizi ile birlikte yabancı dil, ticaretin güvenliği, tedarik zinciri yönetimi, müşteri ilişkileri yönetimi başlıkları olduğu belirtilmiştir.¹ Çok kısıtlı çalışmanın yapıldığı lojistik eğitimi ve mesleki eğitim ile ilgili çalışmalar dikkate alındığında bu araştırma ortaöğretim bünyesinde yer alan meslek liselerindeki lojistik eğitimi ile ilgili eğitim paydaşlarına yol gösterecektir. Aynı zamanda bu çalışma ile mesleki eğitim verilen okullardaki diğer alanlar akademik başarı, mesleki tutum ve iş yeterliliği arasında karşılaştırma ve değerlendirme yapabileceklerdir.

¹ Hakan Tunç, Hakan Kırbaş vd.,”Lojistik Sektörünün Gelişiminde Eğitimin Rolü: Bir Beklenti Analizi”, MESTEK 2017, s.348

1.4. Sınırlılıklar

- Bu araştırma Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan, Dikili Çandarlı Nebiye Kavalalı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Mehmet Emin Horoz Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Avcılar Firuzköy Çok Programlı Anadolu Lisesi, Hezarfen Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde yapılmıştır.
- Araştırmada yalnızca mesleki ve teknik anadolu liselerinde yer alan ulaştırma hizmetleri alanı dikkate alınmıştır.
- Araştırma, mesleki ve teknik anadolu lisesi 12.sınıf ulaştırma hizmetleri alanı öğrencileri ile ulaştırma hizmetleri öğrencilerinin beceri eğitimi yapmış olduğu kamu ve özel işletmelerde çalışan eğitici personeller (usta öğretici) üzerinde yapılmıştır. Bu araştırmaya katılanların kimlik bilgileri gizli tutulmuştur.
- Toplanan verilerin güvenilirlik ve geçerliliği, veri toplamada kullanılan anket tekniğinin özellikleri ile sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

Anket formlarına cevap veren usta öğretici ve öğrencilerin soruları içtenlikle cevapladıkları, cevap verenlerin herhangi bir yönlendirmeye tabi tutulmadığı, seçilen örneklemin evreni anlamlı olarak temsil ettiği varsayılmıştır

1.6. Araştırmanın Varsayımları

1. Mesleki ve teknik eğitimin uygulama safhasında okul, işletme iş birliğinin yetersiz olması sonucu aranılan vasıfta işgücü yetişmemektedir.
2. Mesleki yönelimde öğrenci ilgi ve yeteneklerinin dikkate alınmamasından dolayı iş verimliliği yeterli ölçüde sağlanamamaktadır.
3. İşletmelerde uygulanan beceri eğitiminin ve stajın yeterli düzeyde olmaması ulaştırma hizmetleri alanında okuyan öğrencilerin iş piyasasının ihtiyaçlarına karşılamakta yetersiz olmasına neden olmaktadır.

4. Mesleki ve teknik eğitim paydaşları arasında koordinasyon eksikliğinin olması eğitimin çıktılarının sağlıklı değerlendirilememesine neden olmaktadır.
5. Finansmanın yeterli olmaması sonucu meslek liselerinde ulaştırma hizmetleri eğitimi daha çok teorik olarak yapılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

ALANYAZIN TARAMASI

2.1. Mesleki Eğitim

Toplumsal ve ekonomik refahın sağlanmasında birçok faktör etkili olmaktadır. Bu faktörlerin başında yetişmiş insan gücü gelmektedir. Mevcut insan gücünden maksimum seviyede yararlanmak gerekmektedir. Ancak bu insan gücü doğru yetiştirilir ve eğitilir ise o ülkenin ilerlemesinde artı bir kazanım olacaktır. Küreselleşmenin etkisiyle bilgiye ulaşmanın kolaylaşması ve bu bilgiyi yönetecek bilimsel araştırma ve geliştirme yeteneğine sahip işgücüne daha fazla gereksinim duyulmaktadır. Bu sayede ileriye teknolojiyi kullanan nitelikli işgücü ile ancak üretimde verimlilik sağlanmış olacaktır. Teknolojideki değişim ve gelişmelerin sonucunda üretim ve hizmet anlayışında değişimler meydana gelmektedir. Bu değişimlerin oluşturduğu etki nedeniyle mevcut değişime ayak uydurabilecek yetkinliklere sahip işgücü talebi doğmaktadır. Bu sebeptendir ki 21.yüzyılda başarılı olacak olan ülkeler, elindeki insan gücünü Dünyadaki bu değişime ayak uyduracak ölçüde yetiştiren ülkeler olacaktır.

Günümüz çağının bilgi çağı olması ve artan rekabet ortamı; mevcut üretim anlayışında, buna bağlı olarak çalışma yaşamına ilişkin anlayışlarda değişimler meydana getirmiştir. İşletmeler için vasıfsız işgücünü kullanmak maliyetleri azaltmak olarak görülürken günümüzde vasıflı işgücü, verimlilik ve kârlılık açısından önemli kalemlerden biri haline gelmiştir. Yerel veya küresel düzeydeki iktisadi yapılanmalar stratejik kaynağa yani nitelikli insan gücüne rekabet edebilmek

açısından daha fazla ihtiyaç duymaktadır. Bu ise nitelikli insan gücünün yetişmesini sağlayan eğitim sistemleri üzerinde daha fazla baskı oluşmasına neden olmaktadır.

Toplumsal yapıdaki değişimlerin talep ettiği yeni koşullara cevap verebilecek, nitelikli işgücünün yetişmesini sağlayacak ve bu süreçlere katkıda bulunacak olan eğitim sistemlerinin başında mesleki eğitim gelmektedir.

2.1.1. Mesleki Eğitime Kavramsal Bakış

Mesleki eğitimin daha iyi anlaşılması için önce eğitim kavramı üzerinde durmakta fayda vardır. Genel olarak bakıldığında eğitim; bireyin kabiliyetlerini ortaya çıkararak, bu kabiliyetleri geliştirmek ve bireye toplumsal değerleri kazandırmak maksadı ile uygulanan yöntemlerin tamamıdır. Milli olarak; bir toplumun kuşaklarını o topluma ait maddi ve manevi özelliklerini tespit ettiği ideal insan tipine uygun düşecek vasıflar kazandırılarak yetiştirilmesidir.²

Eğitimin konusu insandır. Eğitimde amaç sadece bir insana birçok bilgiyi ezberletmek veya bir takım olayları öğretmek değildir. Eğitim almış bir insan sadece görmüş olduğu bilgilerle yetinmeyip bu bilgilerden süzülen esasları kavramış gerektiğinde bu bilgileri hayatının her safhasında uygulayabilen insandır.³

Eğitim alanında çalışma yapmış bilim insanlarının eğitim konusunda yapmış olduğu tanımlar çeşitlilik göstermektedir. Bu tanımlamaların içerisinde benzer görüş yansıtanları ve farklı görüş yansıtanları gruplandırmak gerekir ise iki yaklaşım ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi sosyolojik yaklaşım, bir diğeri psikolojik yaklaşım olarak ele alınmaktadır.

Sosyolojik yaklaşıma göre eğitim; yetişkinlerce çocuklar ve gençler üzerinde uygulanması gereken bir eylemdir.

² Rehber Ansiklopedisi, İstanbul, C:IV, No:1, t.y., s.374

³ Gülbahar Gül,” Birey Toplum Eğitim ve Öğretmen”, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 1, 2004,s.224

Psikolojik yaklaşıma göre eğitim ise; her bireydeki yetenekleri en üst düzeyde geliştirmelidir ve bu geliştirme bireyin gelecekteki başarılarını sağlama yönünde olmalıdır.

Eğitim için alanında uzman kişilerin yapmış olduğu birtakım farklı tanımlamalar yapılmıştır. Bu tanımlamalardan öne çıkanlardan bir tanesi eğitimi, kişinin kabiliyetlerinin ve davranışlarının en doğru şekilde istenen yönde geliştirilmesi, ona birtakım amaçlar doğrultusunda yeni kazanımlar sağlaması amacı ile yapılan çalışmaların tamamı olarak ifade etmiştir.⁴

Eğitim yaşam boyu sürer. Eğitim rastlantısal veya planlı olabilir. Eğitim kapsam olarak öğretimi de içine alan bir terimdir. Eğitim bir süreçtir ve son bulmaz. Eğitim birikmiş olan deneyimin yeniden yapılanması olarak sürer.⁵ Bu tanıma göre eğitim yaşama hazırlık değil, yaşamın kendisidir.

Ziya Gökalp eğitimi, bir toplumda yetişmiş insanların kendisinden sonra gelen nesillere duygularını ve düşüncelerini aktarması olarak tanımlamaktadır. Durkheim'e göre eğitim, fizik ve sosyal tabiatın insan üzerinde meydana getirdiği tesirlerdir.

Eğitimin en yaygın kullanılan tanımlarından biri Ertürk'e aittir. Ertürk'e göre eğitim tanımının içeriğinde kasıt, istendik davranış, kendi yaşantısı yoluyla elde edilen davranış gibi kavramların üzerinde durulmaktadır. Buna göre eğitim, kişinin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla elde ettiği rastgele olmayan istendik değişimin ortaya çıkarılma sürecidir.⁶

Baltacıoğlu'na göre eğitim, toplumsal hayata dâhil olan bireylerin bu hayata uyumunu temin etme çabasıdır. Eğitim yaşanılan hayatın bir eseridir. Baltacıoğlu eğitimi adam yetiştirme olarak görmektedir. Ona göre adam yetiştirme, sosyal hayata henüz elverişli olmayan toyların erginler vasıtasıyla bu hayata alıştırılmasıdır.⁷

TDK' ya göre eğitim, eğitim ortamında veya eğitim ortamı dışında bireylerin toplumda yer alması için gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazanmalarını sağlayarak onların kişiliklerini geliştirmelerine yardımcı olmaktır.⁸

⁴ Yahya Akyüz, "Türk Eğitim Tarihi", Ankara, Pegem Akademi, 2014, s.2

⁵ Lütü Kaytancı, "İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Görüşleri", Yüksek Lisans Tezi, Ekim 2014, s.21

⁶ Kaytancı, a.g.e., s.21

⁷ Kaytancı, a.g.e., s.22

⁸ "Eğitim", <http://www.tdk.gov.tr>. (Erişim Tarihi 24.02.2018)

Yukarıda yer alan eğitimle ilgili ifadelerden yola çıkarak eğitim, bireyin tüm yaşamı boyunca devam eden, bireyin yaşamını şekillendiren ve onun toplumsallaşmasını sağlayan süreçler olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışmanın konusu mesleki eğitim üzerine olduğu için konu mesleki eğitim çerçevesinde ele alınacaktır.

Mesleki eğitim sürecinde bireyin büyümesi, olgunlaşması, bir meslek dalında yetiştirilmesi ve hayata hazırlanması söz konusudur. Bununla beraber bireyin yetiştirileceği mesleğe uygun bir eğitim alması gerekmektedir. Bu bütünlük sağlandığında mesleki eğitim amacına hizmet etmiş olacaktır.

Mesleki eğitim genel manada, bireylere herhangi bir alanda güncel bilgi ve becerileri kazandırarak, bireylerin iş alışkanlıklarını ve tutumlarını olgunlaştırarak, yine bireylerin fiziksel, düşünsel ve davranışsal yeteneklerini geliştirme sürecidir.⁹

Mesleki eğitimle ilgili kullanılan bir takım kavramlar bulunmaktadır. Bu kavramlar ve ifade ettikleri anlamlar şu şekildedir.

Yaygın Meslekî ve Teknik Eğitim

Genel olarak yaygın mesleki eğitim, örgün eğitimden yararlanamamış, başladıkları eğitimi tamamlayamamış ve bir meslek dalında kendini geliştirmek isteyenlere uygulanan eğitimidir. Yaygın mesleki eğitimle bireyler bir meslek sahibi olabilmekte, mesleklerinde ilerleyebilmekte, yeni mesleklerine kısa sürede uyum sağlayabilmektedirler. Bu eğitim sonunda başarılı olanlar, sertifika veya belge sahibi olarak eğitimini tamamlamaktadırlar.

Çıraklık Eğitimi

Bir işin gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumları iş içerisinde geliştirerek teorik eğitimle pratik eğitim bütünlüğü içinde kişiyi bir mesleğe hazırlayan eğitimidir. Kişi bu eğitimlerde her türlü öğrencilik hakkından faydalanarak eğitim sonunda başarılı olduğunda belge veya sertifika alarak eğitimini tamamlamaktadır.

Örgün Meslekî ve Teknik Eğitim

Orta öğretim sonunda başarılı olmak kaydıyla diplomaya hak kazandıran, mesleki eğitim ile belge almayı sağlayan çıraklık eğitimi örgün mesleki ve teknik eğitimi tanımlamaktadır.

⁹ Hüner Şencan, “Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim Sorunlar-Öneriler”, Araştırma Raporları, Haziran 2008, s.5

İşletmelerde Meslekî Eğitim

Meslekî ve teknik eğitim alan öğrencilerin teorik eğitimlerini, meslekî ve teknik eğitim veren okullarda veya işletmeler tarafından tesis edilen eğitim ortamlarında tamamladıkları, beceri eğitimini de işletmelerde yaptıkları eğitim uygulamalarına denmektedir.

Açık ve Uzaktan Meslekî Eğitim

Geleneksel veya çağdaş biçimde, bilişim teknolojileri ve hizmetleri kullanılarak, bireyselleştirilmiş danışma ve tavsiyeler şeklinde destek verilerek yapılan eğitimi ifade etmektedir.

Yaşam Boyu Eğitim

Bireylerin mesleki becerilerini geliştirmenin yanında onların bilgi, beceri, tutum ve davranışlarını değişen şartlara uyum sağlamaları için sürekli geliştiren örgün eğitim, yaygın eğitim, işletmelerde beceri eğitimi, bireysel öğrenme ve rehberlik çalışmaları ile sürdürdükleri eğitimlerin tamamı yaşam boyu eğitimi tanımlamaktadır.

Serbest (İnformal) Öğrenme

Bireyin belirli bir amaç ve plana bağlı kalmadan çevresiyle etkileşim sonucunda elde ettiği olumlu ya da olumsuz öğrenmelerin tamamıdır. Bu öğrenme genellikle doğal ortamda gözlem veya taklit yoluyla elde edilen öğrenmeleri ifade etmektedir.¹⁰

Yaygın (non-formal) Eğitim

Yaygın eğitim, genel veya mesleki eğitim alanlarında bireyleri örgün eğitimle birbirini tamamlayacak şekilde planlanmış onlara birtakım vasıflar kazandıran eğitim türüdür. Genel olarak yaygın eğitim, örgün eğitimden yararlanamamış, başladıkları eğitimi tamamlayamamış bireylere ve bir meslek dalında kendini geliştirmek isteyenlere uygulanan eğitimidir.¹¹ Bu eğitimi başarılı olarak tamamlayanlar, tamamladıkları eğitim ile ilgili sertifika veya belge hakkı elde etmektedir.

Örgün (formal) Eğitim

“Örgün eğitim, belirli yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla okul çatısı altında yapılan düzenli eğitimidir. Örgün eğitim;

¹⁰ Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2014-2018, Kalkınma Bakanlığı, Mayıs 2014, s.15

¹¹ Kalkınma Bakanlığı, a.e., s.15

okul öncesi eğitimi, ilköğretimi (ilkokul ve ortaokul), ortaöğretimi ve yükseköğretimi kapsamaktadır”.¹²

2.1.2. Mesleki Eğitimi Etkileyen Faktörler

Bilimde ve teknolojiye meydana gelen gelişmeler bazı mesleklerin revize edilmesini gerekli kılarken, bazı mesleklerinde tasfiyesini gerekli kılmış bunun yanında yeni mesleklerin doğmasına neden olmuştur. Mesleki eğitimin geliştirilmesini ve yenileştirilmesini gerekli kılan bir takım etkenler bulunmaktadır. Bunların bir kısmı evrensel nitelikte olmakla beraber bir kısmı yerel nitelikte olan etkenlerdir. Evrensel etkilerin başında teknoloji çağı, küreselleşme, işsizlik, bilgi toplumu ve verimlilik gelmektedir.

2.1.2.1. Teknoloji Çağı

Günümüzde teknolojik olarak ilerlemiş pek çok ülke gerçek gücün eğitilmiş insanlar ile olduğunun farkına varmış ve eğitimi ilerleyen teknolojiye ayak uyduracak şekilde yeniden düzenleme sürecine girmiştir.¹³Küreselleşen dünyada bilgiye hızlı erişmek ve bu bilgiyi etkin bir şekilde kullanmak artık bir zorunluluk olmuştur. Ekonomik olarak güçlü, refah seviyesi yüksek toplumlar arasında yer alabilmek için teknolojik yeniliklere ayak uydurarak değişen koşullara uyum sağlamak zorunlu hale gelmiştir. Bu ise bilgiye ulaşan, onu kullanan, yönelmek istediği alanda eğitim almak isteyen kişilere öğrenim fırsatı yaratarak gerçekleştirilebilir. Eğitim kurumlarından beklenen bu teknolojik yenilikleri etkin bir şekilde kullanabilen bireyler yetiştirmeleridir. Ancak eğitim kurumları mevcut yapısı ve işleyişi ile bu kazanımlara sahip bireyler yetiştirmekte istenilen düzeyde değildir.

Eğitim kurumlarımız üretim teknolojisinden eğitim teknolojisine doğru yatırım yaparak piyasanın ihtiyaç duyduğu donanımlı bireyleri yetiştirecektir.

¹² Kalkınma Bakanlığı,a.e., s.15

¹³ Özdemir Çetin, v.d.”Teknolojik Gelişme İçin Eğitimin Önemi ve İnternet Destekli Öğretimin Eğitimdeki Yeri”,Türkçe Online Eğitim Teknolojisi Dergisi, C:3, Temmuz 2004,s.144

2.1.2.2. Küreselleşme

Küreselleşmenin bir pazara dönüştürdüğü eğitim sistemi öğretici, yaratıcı, eğitici, insani özelliklerinden daha çok piyasanın ihtiyaçlarına göre kendini konumlandırmaya yönelmektedir. Küreselleşme ve eğitim politikaları arasındaki ilişkiler ile eğitim politikalarının bağımsızlığı bu nedenden dolayı sorgulanmaktadır.¹⁴

Küreselleşmenin mesleki eğitime en büyük etkisi değişen çalışma koşulları ile eğitim görececek olan bireylerin bu yeni iş koşullarına uyum sağlayacak şekilde eğitilerek, yeni becerilerin kazanılmasını zorunlu hale getirmiştir. Bu ise hayat boyu öğrenmeyi zorunlu kılmıştır.¹⁵

Küreselleşme ile birlikte gelişmiş ülkelerdeki mal ve hizmetlerin kalitesi artık diğer ülkeler için de bir ölçüt haline gelmektedir. Az gelişmiş ülkelerdeki işletmeler gelişmiş ülkelerdeki mal ve hizmet kalitesini yakalamak için kendilerini sürekli güncel tutmalılardır. Bunu sağlamak için sadece teknoloji transferi yapmamalı bu teknolojiyi kullanabilecek yetişmiş insan kaynağını oluşturmalıdır. İşte bu noktada mesleki eğitim veren kurumlara büyük bir görev düşmektedir. Mesleki eğitim veren kurumlar, eğitim alma seviyesinde olan bütün bireylere geçerli ve güncelleştirilebilir bir teknoloji kültürü kazandırarak onları küresel ekonominin bir parçası haline getirecektir.

Tablo 1.deki 37 ülkeye ilişkin rakamlar incelendiğinde; eğitime yapılan toplam harcamaların OECD ortalaması %5,2 iken, Türkiye %4,9 ortalama ile eğitime yapılan harcamalarda OECD ortalamasının altında olduğu görülmektedir. Ancak verilen yıllar arasında (2008-2014) GSYİH'de eğitim kurumlarına yapılan kamu harcamalarındaki değişim incelendiğinde, OECD ortalaması %104 iken Türkiye %149'luk bir ortalama ile OECD ortalamasının üzerinde bir seyir izlemiştir.

¹⁴ Esen Eser, “Küreselleşme Süreci ve Eğitime Etkisi”, Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C:2,Aralık 2014, s.222-223

¹⁵ Sema Gürsu “Eğitim Penceresinden Küreselleşme”, Eğitim Dergisi, Sayı12, Temmuz 2006

Tablo 1. OECD Ülkelerinde Eğitime Yapılan Harcamalar

Ülkeler	Eğitim Kurumlarına Yapılan Kamu Harcamaları (%)	Eğitim Kurumlarına Yapılan Özel Harcamalar (%)	Eğitim Kurumlarına Yapılan Toplam Harcamalar (%)	GSYİH'den (%) Eğitim Kurumlarına Yapılan Kamu Harcamalarındaki Değişim (2008-2014)
Birleşik Kr.	4,8	1,9	6,6	-
Danimarka	6,3	0,2	6,5	113
Yeni Zelanda	4,7	1,7	6,4	-
Kore	4,6	1,7	6,3	121
ABD	4,2	2,1	6,2	89
Norveç	6,1	0,1	6,2	100
Kanada	4,5	1,6	6,2	95
İzlanda	5,7	0,3	6,0	98
İsrail	4,7	1,1	5,8	104
Kolombiya	3,9	1,9	5,8	-
Portekiz	4,9	0,9	5,8	108
Avustralya	3,9	1,8	5,8	105
Belçika	5,6	0,2	5,8	103
Finlandiya	5,6	0,1	5,7	110
Arjantin	4,9	0,7	5,6	-
Hollanda	4,5	0,9	5,4	109
İsveç	5,2	0,2	5,4	100
Meksika	4,4	1,0	5,4	110
Fransa	4,8	0,5	5,3	99
Şile	3,4	1,8	5,2	109

Tablo 1.(devam)

OECD Ort.	4,4	0,8	5,2	104
Estonya	4,7	0,3	5,0	92
Türkiye	3,9	1,0	4,9	149
AB. Ort.	4,4	0,5	4,9	101
Avusturya	4,7	0,2	4,9	-
İrlanda	4,4	0,5	4,8	88
Letonya	4,4	0,3	4,7	97
Polonya	4,3	0,4	4,7	96
Slovenya	4,1	0,5	4,6	97
Japonya	3,2	1,2	4,4	104
Almanya	3,7	0,6	4,3	104
İspanya	3,5	0,7	4,3	94
Litvanya	3,8	0,4	4,2	90
İtalya	3,6	0,4	4,0	90
Çek Cum.	3,4	0,5	3,9	102
Slovak Cum.	3,4	0,4	3,9	120
Macaristan	3,4	0,4	3,8	89
Lüksemburg	3,5	0,1	3,6	-
Endonezya	3,0	0,4	3,4	-

Kaynak:OECD,http://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?datasetcode=EAG_FIN_RATI
O_CATEGORY&lang=en, 2014

2.1.2.3. İşsizlik

Artan işsizlik ülkelerin en önemli makroekonomik sorunları arasındadır. Ekonomi politikalarının amaçları arasında tam istihdam sağlanması en temel hedefler arasında yer almaktadır. Dünya da işsizliğin giderek artması, ekonomik politikaların uygulanmasında işe elverişli nüfusun tam istihdamını öncelikli kılmaktadır.

İşsizlik birçok ülkede önemli bir sorun haline gelmiştir. Dünyada ve Türkiye’de yıllık büyüme oranları ve işsizlik oranları incelendiğinde, özellikle genç işsizlik oranlarında artış olduğu ortaya çıkmaktadır. Dünyada genç işsizlik oranının küresel işsizlik oranının üzerinde olması istihdam planlamalarında bu konu üzerinde daha fazla durulmasını gerekli kılmaktadır.¹⁶

Tablo 2.15-64 Yaş Grubundaki Nüfusun Yıllara Göre İşgücü Durumu (Bin kişi)

Yıllar		15 - 64 yaşları arasındaki nüfus	İşgücü	İstihdam edilenler	Yetersiz istihdam	İşsiz	İşgücüne katılma oranı (%)	İşsizlik oranı (%)	Tarım dışı işsizlik oranı (%)	İstihdam oranı (%)
2014	Ocak	50 692	26 666	23 870	462	2 796	52,6	10,5	12,2	47,1
	Şubat	50 744	27 188	24 375	513	2 814	53,6	10,3	12,2	48,0
	Mart	50 793	27 672	24 938	568	2 734	54,5	9,9	11,7	49,1
	Nisan	50 846	28 096	25 534	556	2 562	55,3	9,1	10,9	50,2
	Mayıs	50 897	28 387	25 852	574	2 535	55,8	8,9	10,7	50,8
	Haziran	50 951	28 525	25 886	544	2 640	56,0	9,3	11,2	50,8
	Temmuz	51 002	28 571	25 716	505	2 855	56,0	10,0	12,1	50,4
	Ağustos	51 055	28 567	25 633	492	2 934	56,0	10,3	12,4	50,2
	Eylül	51 108	28 542	25 494	509	3 048	55,8	10,7	12,8	49,9
	Ekim	51 160	28 447	25 420	565	3 027	55,6	10,6	12,5	49,7
	Kasım	51 213	28 247	25 170	570	3 076	55,2	10,9	12,8	49,1
	Aralık	51 264	28 058	24 929	543	3 129	54,7	11,2	13,0	48,6
2015	Yıllık	50 978	28 098	25 259	538	2 839	55,1	10,1	12,0	49,5
	Ocak	51 315	28 007	24 768	529	3 238	54,6	11,6	13,4	48,3
	Şubat	51 365	28 054	24 848	505	3 205	54,6	11,4	13,2	48,4
	Mart	51 409	28 267	25 218	517	3 049	55,0	10,8	12,6	49,1

¹⁶ Funda Çondur, Mehmet Bölükbaş, “Türkiye’de İşgücü Piyasası ve Genç İşsizlik Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme”, Amme İdaresi Dergisi, C:47, Haziran 2014, s.77-93

Tablo 2.(devam)

2015	Nisan	51 459	28 701	25 898	524	2 803	55,8	9,8	11,6	50,3
	Mayıs	51 506	29 094	26 325	532	2 770	56,5	9,5	11,4	51,1
	Haziran	51 556	29 373	26 516	524	2 857	57,0	9,7	11,7	51,4
	Temmuz	51 608	29 546	26 597	536	2 949	57,3	10,0	12,0	51,5
	Ağustos	51 668	29 469	26 427	550	3 042	57,0	10,3	12,4	51,1
	Eylül	51 729	29 504	26 418	563	3 086	57,0	10,5	12,5	51,1
	Ekim	51 787	29 244	26 113	550	3 131	56,5	10,7	12,6	50,4
	Kasım	51 847	29 051	25 943	550	3 108	56,0	10,7	12,4	50,0
	Aralık	51 906	28 892	25 708	585	3 184	55,7	11,0	12,8	49,5
	Yıllık	51 581	28 929	25 890	533	3 039	56,1	10,5	12,4	50,2
2016	Ocak	51 961	28 808	25 542	620	3 267	55,4	11,3	13,0	49,2
	Şubat	52 015	28 918	25 717	608	3 201	55,6	11,1	12,8	49,4
	Mart	52 064	29 263	26 261	567	3 002	56,2	10,3	11,9	50,4
	Nisan	52 117	29 692	26 884	533	2 807	57,0	9,5	11,1	51,6
	Mayıs	52 168	29 984	27 104	516	2 880	57,5	9,6	11,3	52,0
	Haziran	52 221	30 007	26 893	513	3 114	57,5	10,4	12,3	51,5
	Temmuz	52 278	30 218	26 907	501	3 312	57,8	11,0	13,1	51,5
	Ağustos	52 345	30 215	26 737	523	3 477	57,7	11,5	13,7	51,1
	Eylül	52 411	30 313	26 811	548	3 503	57,8	11,6	13,7	51,2
	Ekim	52 476	30 142	26 517	588	3 625	57,4	12,0	14,1	50,5
	Kasım	52 542	30 021	26 330	592	3 691	57,1	12,3	14,3	50,1
	Aralık	52 606	29 792	25 941	605	3 851	56,6	12,9	14,9	49,3
	Yıllık	52 248	29 773	26 462	559	3 310	57,0	11,1	13,0	50,6
2017	Ocak	52 858	29 871	25 904	602	3 967	56,5	13,3	15,3	49,0
	Şubat	52 912	30 053	26 169	654	3 884	56,8	12,9	14,9	49,5
	Mart	52 960	30 335	26 706	659	3 629	57,3	12,0	13,8	50,4
	Nisan	53 014	30 626	27 356	672	3 270	57,8	10,7	12,4	51,6
	Mayıs	53 066	30 890	27 683	640	3 206	58,2	10,4	12,2	52,2
	Haziran	53 119	31 115	27 882	644	3 233	58,6	10,4	12,3	52,5
	Temmuz	53 171	31 365	27 941	598	3 424	59,0	10,9	13,0	52,5
	Ağustos	53 225	31 378	27 993	621	3 386	59,0	10,8	12,8	52,6
	Eylül	53 278	31 377	27 979	635	3 398	58,9	10,8	12,9	52,5
	Ekim	53 330	31 105	27 839	721	3 266	58,3	10,5	12,3	52,2
	Kasım	53 384	30 983	27 728	720	3 256	58,0	10,5	12,2	51,9
	Aralık	53 436	30 746	27 474	692	3 273	57,5	10,6	12,4	51,4
	Yıllık	53 147	30 822	27 386	660	3 437	58,0	11,1	13,1	51,5
2018	Ocak	53 479	30 594	27 205	703	3 389	57,2	11,1	12,8	50,9
	Şubat	53 511	30 658	27 330	693	3 328	57,3	10,9	12,5	51,1

Kaynak: TÜİK iş gücü istatistiklerine göre düzenlenmiştir.(2014-2018)

Tablo 2’de verilen TÜİK verilerine göre Türkiye de işgücüne katılma oranı 2014 yılında %55, işsizlik oranı %10,1,istihdam oranı %49,5 olarak gerçekleşmiştir. 2015 yılında iş gücüne katılma oranı %56,1, işsizlik oranı %10,5, istihdam oranı %50,2 olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında iş gücüne katılma oranı %57, işsizlik oranı %11,1, istihdam oranı %50,6 olarak gerçekleşmiştir. 2017 yılında iş gücüne katılma oranı %58, işsizlik oranı %11,1, istihdam oranı %51,5 olarak gerçekleşmiştir. 2018 yılında ise iki aylık veriler sonucunda şubat ayında işgücüne katılma oranı %57,3, işsizlik oranı %10,9, istihdam oranı ise %51,1 olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuçlara göre 2014’ten 2018 yılının ilk iki ayına kadar geçen süreçte iş gücüne katılma oranı sürekli olarak artış göstermiş işsizlik oranı da buna paralel bir grafik çizmiştir. İstihdam oranı verilen yıllar içerisinde işgücüne katılma oranı benzer şekilde artış göstermiştir. Bu veriler ışığında bakıldığında Türkiye açısından işsizlik artan bir problem olma yolunda ilerlemektedir. Hızlı nüfus artışı ve artan nüfusun toplam nüfus içerisindeki üretken işgücü oranının azlığı işsizliğin ülkeler açısından önemli bir problem haline gelmesine neden olmaktadır. 2010-2017 yılları arasında ortaya çıkan Eurostat işsizlik verilerine göre ülkelerin işgücüne katılım durumları Avrupa ülkeleri içerisinde farklılıklar göstermektedir. 15-74 yaş arası nüfusun verilen yıllar içerisinde işsizlik oranları değerlendirildiğinde; ortalama olarak en fazla işsizlik oranına sahip ülke %29,5 ile Makedonya Cumhuriyeti olurken en düşük işsizlik oranına sahip olan ülke %3,5 oranla Norveç olmuştur. Avrupa birliği işsizlik oranı ortalaması verilen yıllar içerisinde %9, Türkiye’nin işsizlik oranı ise %10 olarak belirlenmiştir.¹⁷

Türkiye’de eğitim durumuna göre her bin kişi için iş durumuna bakıldığında işsizlik oranı, istihdam oranı ve işgücüne katılım oranı verileri eğitim durumlarına göre farklılık göstermektedir.¹⁸ 2014 yılından 2018 yılı şubat ayına kadar olan zaman diliminde 15 yaş üstü nüfusun eğitim durumlarına göre işsizlik oranı, istihdam oranı ve işgücüne katılım oranları dikkate alındığında eğitim düzeyinin işgücüne katılmada belirleyici faktörler arasında yer aldığı anlaşılmaktadır. Türkiye’de eğitim seviyesine

¹⁷ Eurostat 2010-2017 verilerinden elde edilmiştir. Çevrimiçi, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupDownloads.do>, (Erişim tarihi: 27.08.2018)

¹⁸ TÜİK, İşgücü İstatistikleri Şubat 2018, çevrimiçi, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, (Erişim tarihi:16.07.2018)

göre işgücüne katılma oranı 2014 yılından 2018 şubat ayına kadar olan süreçte en fazla %79,7 ortalama ile yüksek öğretim mezunu nüfusa aittir. Bunu sırasıyla %65,6 ortalama ile mesleki veya teknik lise mezunları,%54,2 ortalama ile lise mezunları, %48,3 ortalama ile lise altı eğitime sahip olanlar ve %18,4 ortalama ile okuryazar olmayanlar oluşturmaktadır. İstihdam edilme şartları incelendiğinde yükseköğretim mezunları ortalama %59 istihdam oranı ile en fazla işgücüne katkı yapan grup olurken, ortalama %15 istihdam edilme oranı ile okuryazar olmayanlar en az istihdam edilen grubu oluşturmaktadır. İşsizlik durumu 15 yaş üstü nüfus içerisinde eğitim durumuna göre bir yüksek öğretim mezunu olan erkek işsiz sayısı toplam erkek işgücünün %8'ini oluştururken, belirtilen yıllarda kadın işsiz sayısı toplam kadın işgücünün %16'sını oluşturmaktadır.

Bu durum Türkiye’de erkeklerin kadınlara göre işgücü piyasasına giriş konusunda daha avantajlı olduklarını göstermektedir. Türkiye’de genç işsizliğin bu seviyelerde bir tablo oluşturmasında mevcut eğitim sisteminin işgücünün talebini karşılayamaması, daha açık ifadeyle işverenin talebi ile eğitim yapısının içeriğinin uyuşmaması yatmaktadır. Mevcut eğitim sisteminde eğitim verilen alanların piyasanın ihtiyaçları doğrultusunda revize edilmesi ve mesleki eğitimin teşvik edilerek özendirilmesi bu problemin çözümünde önemli bir rol oynayacaktır.

Sonuç olarak işsizlik rakamları Türkiye’deki okulların gençleri iş hayatına hazırlamada yetersiz olduğunu göstermektedir. Özellikle mezunların sahip olduğu beceriler ile işgücü piyasasının talep ettiği beceriler arasında büyük bir uyumsuzluk olduğu görülmektedir. Bu durum ortaöğretim ve yükseköğrenimden yeni mezun olanlarda gözlenen yüksek orandaki işsizliğin ana nedenini oluşturmaktadır.¹⁹

¹⁹Andrew Vorkink,”Türkiye’de Eğitim Reformu”, çevrimiçi,<http://sendika62.org/2005/12/turkiyede-egitim-reformu-dunya-bankasi-turkiye-direktoru-andrew-vorkink-5317>, (Erişim Tarihi:14.10.2018)

2.1.2.4. Bilgi Toplumu

Çağdaş uygarlığın ulaştığı bilgi düzeyinde bilim ve teknoloji neticesinde ortaya çıkan gelişmeler, bilgi teknolojilerinin toplumsal ve ekonomik gelişmeye olan etkisi dikkate alındığında üçüncü dalga olarak betimlenen aşamanın bilgi çağı, bu dönemin kabul ettiği toplumunda bilgi toplumu olarak adlandırılmasında uygun görülmüştür.²⁰

Günümüzde küreselleşme olgusuyla çağdaş insanın kendisini sürekli güncel tutması gerekmekte ve öğrenmesi gereken bilgiler her geçen gün artmaktadır. Çünkü bilimsel bilgi sürekli kendini yenilemekte ve artmaktadır. Bilgi çağının getirmiş olduğu birtakım yenilikler eğitimde de yenilenme ihtiyacını doğurmuştur. Bu yenilikler neticesinde bazı meslekler ortadan kalkarken bazı meslekler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu kadar fazla bilginin hepsine hâkim olmak mümkün olmadığı için bireyleri yetiştirirken onların çağdaş gelişmeleri yakından takip edebilen ve bunları kendi yaşamlarına uyarlamalarını kolaylaştıracak bilgi, beceri ve tutumların kazandırılması gerekmektedir. Bilgi toplumunun gereklerini yerine getirmek için tüm alanlarda geçerliliğini koruyan uyum sağlama, iletişim kurma, doğru bilgiye ulaşma, karar verme, sorumluluk alma, yaratıcılık, işbirliği, sorun çözme, karmaşık sistemleri algılama ve kendini geliştirme gibi yeterliliklerin bireylere kazandırılması gerekmektedir.

2.1.2.5. Verimlilik

Mesleki ve teknik eğitimi etkileyen unsurlardan bir diğeri verimlilik kavramıdır. Verimlilik, ekonomik üretkenlik ve toplumsal kalkınma açısından ele alınması gereken önemli bir kavramdır. Bunun bilincinde olan işletmeler bu yönde yatırımlar yapmaktadır.

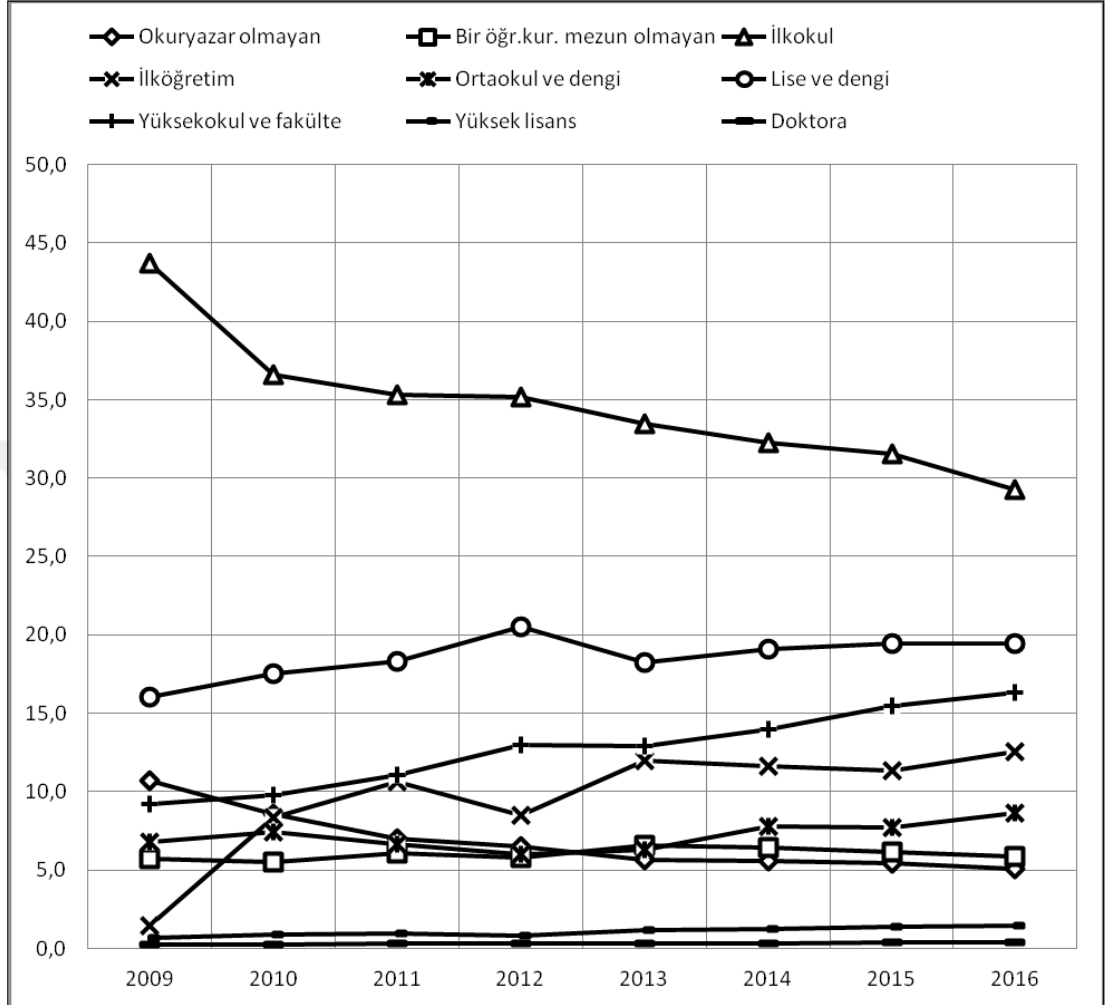
Üretim girdileri içerisinde yer alan insan kaynağı verimlilik açısından işletmelere artı bir değer katmaktadır. Bunun için işletmeler istihdam edecekleri personeli seçerken nitelikli işgücüne daha fazla ihtiyaç duyacaktır. Verimliliği etkileyen unsurların başında çalışan personelin eğitim durumu gelmektedir. Çalışanların eğitim

²⁰ Yüksel Özden, “Eğitimde Dönüşüm: Eğitimde Yeni Değerler”, Ankara, Pegem A Yayıncılık, 2002, s.15

düzeylerinin artırılması ve mesleğin gerektirdiği yeterlilikle donatılması verimliliği artıracaktır. Ülkemizde çalışanların eğitim durumu incelendiğinde, 2009 yılından 2016 yılı sonu itibariyle 25 yaş ve üstü çalışanların ilkokuldan mezun olanların oranı %42 den %29'a gerilerken, bir yüksekokuldan ve fakülteden mezun olanların oranı %8 iken iki kat artarak %16'ya ulaşmıştır. Rakamlar eğitim düzeyinin artarak devam ettiğini gösterse de, çalışanların almış oldukları eğitim, işgücüne katılım ve istihdam edilme açısından yeterli düzeyde değildir.

Şekil 1 de verilen Türkiye İstatistik Kurumu 2016 yılı rakamlarına göre ülkemizde her 10 çalışandan 4'ü bir ilkokul ve altı eğitim düzeyine sahiptir. Bu ülkemiz açısından önemli bir sorundur.

Şekil 1. 25 Yaş Üstünde Bitirilen Son Öğrenim Kurumu (%)

Kaynak: TÜİK, bitirilen son öğrenim kurumu 2016 verilerine göre düzenlenmiştir.

2.2. Türkiye’de Eğitim Sistemi

Ülkemizde eğitimin sistemi serbest (informal) öğrenme, yaygın (non-formal) eğitim ve örgün (formal) eğitim olarak üç bölümden oluşmaktadır.

Serbest (informal) Öğrenme

*“Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında verilen eğitimle edinilmeyen bir amaç veya niyet olmaksızın serbest olarak kazanılan öğrenmeden, bilinçli ve niyetlenmiş öğrenmeye kadar deneyime dayalı her türlü öğrenmedir”.*²¹

Yaygın (non-formal) Eğitim

Örgün eğitim sistemine dahil olmayıp, herhangi bir eğitim kademesini bitirmiş veya herhangi bir eğitim kademesinden ayrılmış bireyleri, genel veya mesleki öğretim alanında eğitmek amacıyla örgün eğitim ile birbirini tamamlayacak, onlara aynı nitelikleri kazandırabilecek şekilde bütünlük içinde düzenlenmiş eğitim sistemidir.²²

Yaygın eğitim, farklı eğitim ortamlarında gerçekleştirilen çeşitli programlar içeren eğitim türüdür. Yaygın eğitim, çıraklık eğitimi, uzaktan eğitim, halk eğitimi işletmelerde gerçekleştirilen teorik eğitim kursları, uygulamalı kurslar, meslekî ve teknik ortaöğretim kurumlarında açılan kurslar veya hizmet içi eğitim şeklinde gerçekleştirilmektedir.

Örgün (formal) Eğitim

Örgün eğitim, *“belirli yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla okul çatısı altında yapılan düzenli eğitimidir”.*²³ Örgün eğitim; yükseköğretim, lise, ortaokul, ilkokul ve okul öncesi eğitim kurumlarından oluşmaktadır. Süreklilik gösterip göstermemesine bağlı olarak örgün eğitim belirli bir plan ve program doğrultusunda yürütülen etkinlikleri kapsamaktadır. Belirli hedefleri gerçekleştirmeye dönük öğretim yoluyla gerçekleştirilen bu eğitim türünde sonuçlar değerlendirmeye tabi tutulmaktadır.

2.2.1. Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim

Ülkemizde mesleki eğitim ülkenin kalkınması için gerekli teknolojik yeniliklerin meslek liseleri ile yayılmasını sağlamak ve nitelikli insan gücünün yetiştirilmesine

²¹ Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı (Taslak) 2013-2017, Milli Eğitim Bakanlığı, Mart 2013, s.25

²² Milli Eğitim Bakanlığı, a.e., s.25

²³ Milli Eğitim Bakanlığı, a.e., s.25

ön ayak olması amacıyla kurulmuştur.²⁴ Mesleki eğitimle ilgili politikaların belirlenmesinde ve mesleki eğitimin bir temel üzerine oturtulması için yurtiçinden ve yurtdışından alanında uzman kişilerden görüş alınmıştır. Yurtdışından John Dewey, Kühne, Jung gibi uzmanların ülkemizdeki mesleki eğitimle ilgili hazırladığı raporlar mesleki eğitimin yapılandırılmasında etkili olmuştur. Bunun yanında İsmail Hakkı Baltacıoğlu, İsmail Hakkı Tonguç gibi alanında uzman kişilerin görüşleri mesleki eğitimin geliştirilmesine katkı sağlamıştır. Ülkemizde mesleki eğitimin altyapısının oluşturulması ve alanında uzman kişilerin yetiştirilmesi amacıyla yurtdışına öğrenci gönderilmiştir. Bunun yanı sıra yurtdışından ülkemize çeşitli mesleki alanlarda eğitim almış alanında uzman mesleki eğitim veren öğretmenler getirilmiş ve okullarda görevlendirilmiştir. Mesleki eğitimle ilgili hazırlanan raporlar doğrultusunda öncelikli olarak teknik yeterliliğe sahip insan gücü yetiştirilmeye çalışılmıştır. İşletmelerin ihtiyaçlarını karşılamak için meslek okulları, sanat okulları, teknik okullar açılmıştır. Gezici kurslar gibi mesleki bilgi kazandırmak amacıyla açılan eğitim yuvalarının yanında mühendislik gibi yüksek teknik bilgi gerektiren bölümler için ise yüksek teknik okullar oluşturulmuştur.

Ülkemizde mesleki eğitim ile öğrencilerin becerilerini gerçek iş yaşamında gerçekleştirme imkânı sağlanmaktadır. İstihdam edilmek için gerekli mesleki yeterliliklere sahip olamayan genç nüfus mesleki eğitim veren okullar veya kurslar ile yetiştirilmektedir. Mesleki eğitim ile çeşitli nedenlerden dolayı örgün eğitime devam edemeyen gençlerimizin zorunlu eğitimden sonra yetiştirilerek iş hayatına geçmesi sağlanmaktadır. Bu çıraklık okulları, meslek kursları gibi mesleki eğitim veren yapılar ile yürütülmektedir. 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ile mesleki eğitimin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için finansal kaynaklar sağlanarak mesleki eğitime destek olunmaktadır. Aynı zamanda eğitim amaçlı üretim faaliyetleri desteklenmektedir.

İş piyasasının taleplerini karşılamak ve istihdamın sağlanması için istenen nitelikte işgücünün yetiştirilmesinde sektörün mesleki teknik eğitimin planlama, geliştirme ve değerlendirme süreçlerinde görüşleri dikkate alınmıştır.

²⁴ İlhan Sezgin, “Yeni mesleki-teknik eğitim sistemi ve okul-endüstri ilişkileri”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2, s. 210-228.

Ülkemizde mesleki eğitimin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için çeşitli projeler hayata geçirilmiştir. Geçmişten günümüze kadar yapılmış olan bu projelerden bazıları şu şunlardır:

- Lise Mezunlarını Meslek Edindirme Projesi
- Mesleki Açık Öğretim Lisesi Projesi
- Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
- Meslekî ve Teknik Eğitimin Kalitesinin Geliştirilmesi Projesi
- Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri Projesi
- Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi

Mesleki eğitimde bu projeler ile işsizlikle mücadele etmek, iş piyasasına yeni yetenekler kazandırmak, mesleki eğitimin kalitesinin artırılmasını sağlamak, mesleki eğitimde yenilikçiliğin teşvik edilmesini sağlamak, girişimcilik ruhunu arttırmak, yerel ve uluslararası donanıma sahip nitelikli meslek elemanı yetiştirmek, her yaş ve düzeydeki bireylere meslekî eğitim imkânı sunan programlar geliştirmek, insan kaynaklarına yatırım yapmak amaçlanan hedeflerin bir kısmını oluşturmaktadır.

2.2.1.1. Tarihsel Gelişim

Tarihsel süreçte günümüze kadar birçok meslek ve iş kolu çeşitli isimler altında ortaya çıkmış bir kısmı ise yok olmuştur. Bu mesleklerin bir kısmı zamanla yok olmuş, bir kısmı yeni alanlara ayrılmış, bir kısmı da farklı bir meslek grubu olarak ortaya çıkmıştır. Geçmişte meslek eğitimi Ahilik adı verilen usta-çırak ilişkisi şeklinde yerine getirilmiştir.

Ülkemizde çıraklık, mesleki ve teknik eğitimin tarihsel gelişimi, Cumhuriyet öncesi dönem ve Cumhuriyet dönemi olarak incelenebilmektedir. Esnaf ve sanatkârlar teşkilatı olan ahilik teşkilatı Osmanlı İmparatorluğu zamanında bir müddet devam etmiş daha sonra bu teşkilat Gedik ve Lonca teşkilatlarına dönüşmüştür. Mesleki ve teknik eğitim alanında köklü değişimlerin başlangıcı orduyu düzenlemek amacıyla yapılan çalışmalar ile 18.yy da ele alınmıştır. Meslek eğitimi 1860'lı yıllardan itibaren meslek ve sanat okullarında verilmeye başlanmıştır.

Cumhuriyet Öncesi Dönem

Cumhuriyet öncesi dönemde ahilik teşkilatı geleneksel usullerle mesleki ve teknik eğitimi uygulamaya çalışmıştır. Bu teşkilat sosyal ve ekonomik görevler yapmış olup etkinliğini 17'inci yüzyıla kadar devam ettirmiştir. Ahilik teşkilatı Osmanlı imparatorluğunda çeşitli dini yapıda toplumların bulunması ve nüfusun çoğalması nedeniyle faaliyetlerini yeni kurulan Gedik teşkilatı adı verilen teşkilat ile devam ettirmiştir. 19'uncu yüzyıla kadar mesleki ve teknik eğitim çıraklık sistemiyle loncaların sorumluluğunda gedik usulü ile yürütülmüştür.²⁵ Gedik teşkilatı ile bir kimse, çıraklık ve kalfalıktan yetişip ustalığa geçmeden dükkân açmak suretiyle sanat ve ticaret yapamamaktaydı. Gedik teşkilatı sanat ve ticaretin gelişmesine engel olacağı düşüncesiyle Tanzimatın ilanından sonra yürürlükten kaldırılmıştır. Bunun yanı sıra Ahilik teşkilatından ileri gelen, yönetsel anlayış, mesleki eğitim, mesleğe başlama, meslekte yükselme ve işyeri açma törenleri geçerliliğini uzun yıllar devam ettirmiştir.

Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet ile birlikte mesleki ve teknik eğitim okula dayalı olan yeni bir yapıda devletin ana gündem maddeleri arasında yerini almıştır. 1927 yılında mesleki ve teknik eğitim Milli Eğitim Bakanlığı'nın hizmet alanı içerisine alınmış, 1933 yılında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki Mesleki ve Teknik Tedrisat Umum Müdürlüğü tarafından yönetilmiştir. 1941 yılında Mesleki ve Teknik Tedrisat Umum Müdürlüğü yerine Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarlığı kurulmuştur. 1960 yılında Erkek Teknik Öğretim, Kız Teknik Öğretim ve Ticaret Öğretimi Genel Müdürlükleri kurulmuştur.²⁶ 2011 yılına gelindiğinde ise mesleki ve teknik eğitimin yürütülmesinden sorumlu birimler 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü adı altında toplanmıştır. 1940'lı yıllardan sonra çıkarılan

²⁵ Sinan Yörük vd., “Bilgi Toplumu ve Türkiye’de Mesleki Eğitim”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C:12, Sayı:2, s.300

²⁶ Sinan Yörük vd., a.e., s.301

kanunlarla mesleki ve teknik eğitim desteklenerek yaygınlaştırılmaya başlanmıştır. Günümüzde mesleki ve teknik eğitim 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'na göre yürütülmektedir.

Türk ekonomisinin kalkınmasında ve ilerlemesinde şüphesiz üretim, yatırım ve istihdam önemli bir yer tutmaktadır. Bir ülkenin uluslar arası alanda rekabet edebilmesi için işgücünün niteliğinin ve verimliliğinin yükseltilmesi önemli bir unsurdur. Bu ise nitelikli insan gücünün yetiştirilerek ekonomik kalkınmayı destekleme görevinin yerine getirilmesini gerekli hale getirmektedir.

Eğitim sistemimizde önemli bir yeri olan mesleki ve teknik eğitim, bireylerin iyi bir insan olarak yetiştirilmesi, onlara ilgi ve yetenekleri doğrultusunda genel kültür kazandırılması, bir üst öğrenime veya iş hayatına hazırlamayı amaçlayan öğretim kurumlarıdır.

2.2.1.2. Örgün Mesleki ve Teknik Eğitim

Türkiye’de örgün eğitim Milli Eğitim Bakanlığı veya Yüksek Öğretim Kurumu’na bağlı olan eğitim kurumlarında yürütülmektedir. Örgün eğitim, anaokulundan yükseköğretime kadar olan eğitim kurumlarını içerisine almaktadır. Bu kurumlar; yükseköğretim, lise, ortaokul, ilkokul ve okul öncesi eğitimden oluşmaktadır.

Okul öncesi eğitim; isteğe bağlı olarak zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş, 3 yaş, 4 yaş ve 5 yaş grubundaki çocukların eğitimini kapsamaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları bağımsız anaokulları olarak kurulabildikleri gibi gerekli görülen yerlerde ilköğretim okullarına bağlı ana sınıfları halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılmaktadır.

İlköğretim, mecburi ilköğretim çağı 5 yaş ile 13 yaş grubundaki çocukları kapsamaktadır. İlköğretim 4 yıl süreli eğitime devam zorunluluğu olan kurumlardan oluşmaktadır. Bu kurumlar; İlkokullar, farklı programlara tercih imkânı veren ortaokullar ve imam hatip ortaokullarından oluşmaktadır. Ortaöğretim en az 4 yıl süreli eğitim veren kurumları kapsamaktadır. Bu kurumlar ortaokula dayalı farklı programlar uygulayan genel, mesleki ve teknik eğitim veren kurumlardır. Zorunlu

eğitim kapsamında ortaokulu bitiren öğrenciler ortaöğretime devam etmek zorundadır.

Yükseköğretim; Nitelikli üst düzey iş gücü ihtiyacı ve ülkenin bilimsel politikaları doğrultusunda kişilerin ilgi alanlarına ve kabiliyetlerine göre eğitim görmelerini sağlayan, ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyıldan oluşan millî eğitim sistemi içerisinde yer alan her seviyedeki eğitim öğretimin tamamıdır.

Tablo 3.Ortaöğretim Kurumlarında Okul Türlerine Göre Okul, Öğrenci, Öğretmen Sayısı (2016-2017 Eğitim ve Öğretim Yılı İtibariyle)

Okul Türleri	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Genel Ortaöğretim Toplamı	5 225	3 136 440	147 052
Meslekî ve Teknik Ortaöğretim Toplamı	4399	2 068 212	145 097
Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri (Resmi)	410	24559	5635
Özel Öğretim Kurumları(Özel)	372	111720	7771
Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Kurumları	12	538	-
Din Öğretimi (Resmi)	1452	645 318	40 891

Kaynak: <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>

Orta ğretim bünyesinde;

- Lise,
- Anadolu Lisesi,
- Fen Lisesi,
- Güzel Sanatlar Lisesi,
- Spor Lisesi,
- Sosyal Bilimler Lisesi,
- Anadolu ğretmen Lisesi
- Özel Lise

gibi lise türleri yer almaktadır. Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü çatısı altında bulunan okul sayısı ise 2016-2017 eğitim ğretim yılı verilerine göre toplam 3605'tir.²⁷ Bu okullar içerisinde;

- Açık ğretim Lisesi,
- Endüstri Meslek Lisesi,
- Anadolu Teknik Lisesi,
- Anadolu Meslek Lisesi,
- Anadolu Denizcilik Meslek Lisesi,
- Denizcilik Meslek Lisesi,
- Anadolu Tapu Kadastro Meslek Lisesi,
- Tarım Meslek Lisesi,
- Kız Meslek Lisesi,
- Meslek Lisesi,
- Anadolu Kız Meslek Lisesi,
- Ticaret Meslek Lisesi,
- Anadolu Ticaret Meslek Lisesi,
- Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi,
- Anadolu İletişim Meslek Lisesi,
- Adalet Meslek Lisesi,
- Anadolu Sağlık Meslek Lisesi,

²⁷ MEB, Milli Eğitim İstatistikleri rgn Eğitim 2016-2017, s.124

- Sağlık Meslek Lisesi,
- Anadolu Meslek Programı
- Çok Programlı Anadolu Lisesi yer almaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı, genel liseler, mesleki ve teknik eğitim veren liseler, anadolu ve fen liselerini 2005-2006 öğretim yılından itibaren geçerli olmak üzere eğitim sürelerini 4 yıla göre yeniden yapılandırmıştır.²⁸

Mesleki ve teknik ortaöğretim içerisinde farklı programlar barındıran mesleki ve teknik liselerden oluşmaktadır. Bu lise türleri Tablo 4’te gösterilmiştir.

²⁸ MEB, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 184 sayılı Orta Öğretimin Yeniden Yapılandırılması Kararı

Tablo 4.Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okulları

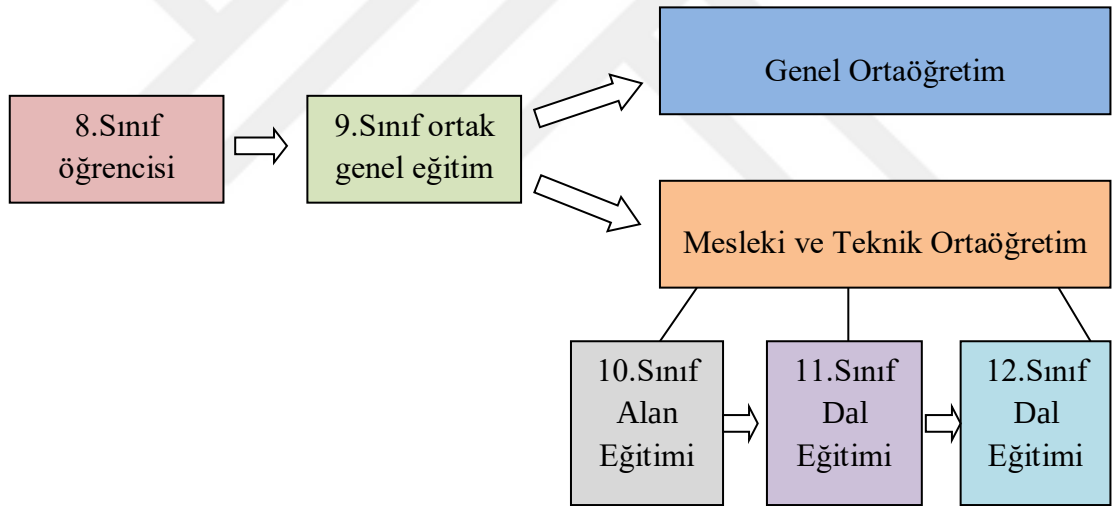
Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Kız Teknik ve Meslek Lisesi	Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	Ticaret Meslek Lisesi	Sağlık Meslek Lisesi	Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi	Çok Programlı Lise
Anadolu Teknik Lisesi	Anadolu Kız Teknik Lisesi	Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	Ticaret Meslek Lisesi	Anadolu Sağlık Meslek Lisesi	Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi	Lise programı
Anadolu Meslek Lisesi	Anadolu Kız Meslek Lisesi	Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	Anadolu Ticaret Meslek Lisesi	Sağlık Meslek Lisesi		Meslek Lisesi Programı
Teknik Lise	Kız Teknik Lisesi		Adalet Meslek Lisesi			İmam-Hatip Lisesi Programı
Endüstri Meslek Lisesi	Kız Meslek Lisesi		Anadolu İletişim Meslek Lisesi			
Denizcilik Meslek Lisesi						
Denizcilik Anadolu Meslek Lisesi						
Tarım Meslek Lisesi						
Tarım Anadolu Meslek Lisesi						
Tapu Kadastro Meslek Lisesi						

Kaynak: Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2014-2018)

Öğrencilerin meslek liselerine yerleştirilmesi, okulun türüne seçilecek alan ve dallara göre farklılıklar oluşturabilmektedir. Öğrencinin okul türü veya öğretim programları arasında geçişleri belirlenen şartlar altında gerçekleştirilmektedir. Öğrencilere eğitimlerini tamamladıkları okul türü, program, alan ve dala göre diploma düzenlenmektedir.²⁹

Örgün mesleki ve teknik eğitimde 9.sınıfta geçerli olan müfredat anadolu sağlık meslek liseleri hariç diğer okul türlerinin tamamında ortaktır. 9. sınıfı başarılı bir şekilde tamamlayan öğrenciler yılsonunda alan tercihi yapmaktadırlar. 10.sınıf düzeyindeki meslek lisesi ve teknik lise öğrencileri meslek alanlarında, 11. ve 12. sınıf öğrencileri ise eğitim aldıkları alanın dalında eğitimlerine devam etmektedir.³⁰

Şekil 2.Mesleki Eğitim Süreci ve Öğrencinin Yönelimi

2.2.1.3. Yaygın Mesleki ve Teknik Eğitim

Yaygın mesleki eğitimde ustalık, kalfalık ve çıraklık eğitiminden sorumlu mesleki eğitim kurumlarının görevleri 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ile düzenlenmiştir.

²⁹ Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı (Taslak) 2013-2017, Milli Eğitim Bakanlığı, Mart 2013, s.29

³⁰ Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2014-2018, Milli Eğitim Bakanlığı, Mayıs 2014, s.18

Kanuna göre 14 yaşını doldurmuş ve on dokuz yaşından gün almamış olan kişiler çıraklık eğitimine alınmaktadır. On iki yıllık zorunlu eğitime geçilmesi ile birlikte çıraklık eğitimine devam etmek isteyenlere açık öğretim lisesi veya mesleki açık öğretim lisesine kayıt olma zorunluluğu getirilmiştir. Yaygın eğitimde çıraklık ve kalfalık eğitimleri, mesleki eğitim merkezlerinde verilmektedir. Bu merkezlerde çıraklık ve kalfalık eğitimlerinin yanı sıra usta öğreticilik ve meslek kursları da verilmekle beraber bireylerin istekleri doğrultusunda bir meslek edinmeleri amaçlanmaktadır.

Tablo 5.Yaygın Eğitim Kurumlarının, Kurum, Kursiyer ve Öğretmen Sayısı
(2015-2016 Öğretim Yılı Sonu İtibariyle)

Kurum Türleri	Kurum Sayısı	Kursiyer Sayısı	Öğretmen Sayısı
Yaygın Eğitim (Resmi)	1363	7 690 081	15 712
Yaygın Eğitim (Özel)	11374	2 174 068	57 338

Kaynak: <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>

2015-2016 öğretim yılı sonu itibariyle Türkiye’de toplam 12737 yaygın eğitim kurumu, 9 864 149 adet kursiyer ve 73 050 adet öğretmen bulunmaktadır. Yaygın eğitim kurumları bünyesinde;

- Mesleki Eğitim Merkezi,
- Kız Teknik Olgunlaşma Enstitüsü,
- Halk Eğitim Merkezi,
- Turizm Eğitim Merkezi,
- Bilim ve Sanat Merkezi (Üstün veya Özel Yetenekliler),
- Rehberlik Araştırma Merkezi,
- Meslek Kursları,
- Yetişkinler Teknik Eğitim Merkezi,
- Özel Dershaneler,

- Özel Öğretim Kursları,
- Motorlu Taşıt Sürücüleri Kursu,
- Muhtelif Kurslar,
- Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi,
- Özel Eğitim Okulu (Yaygın Eğitim),
- Özel Etüt Eğitim Merkezleri yer almaktadır.

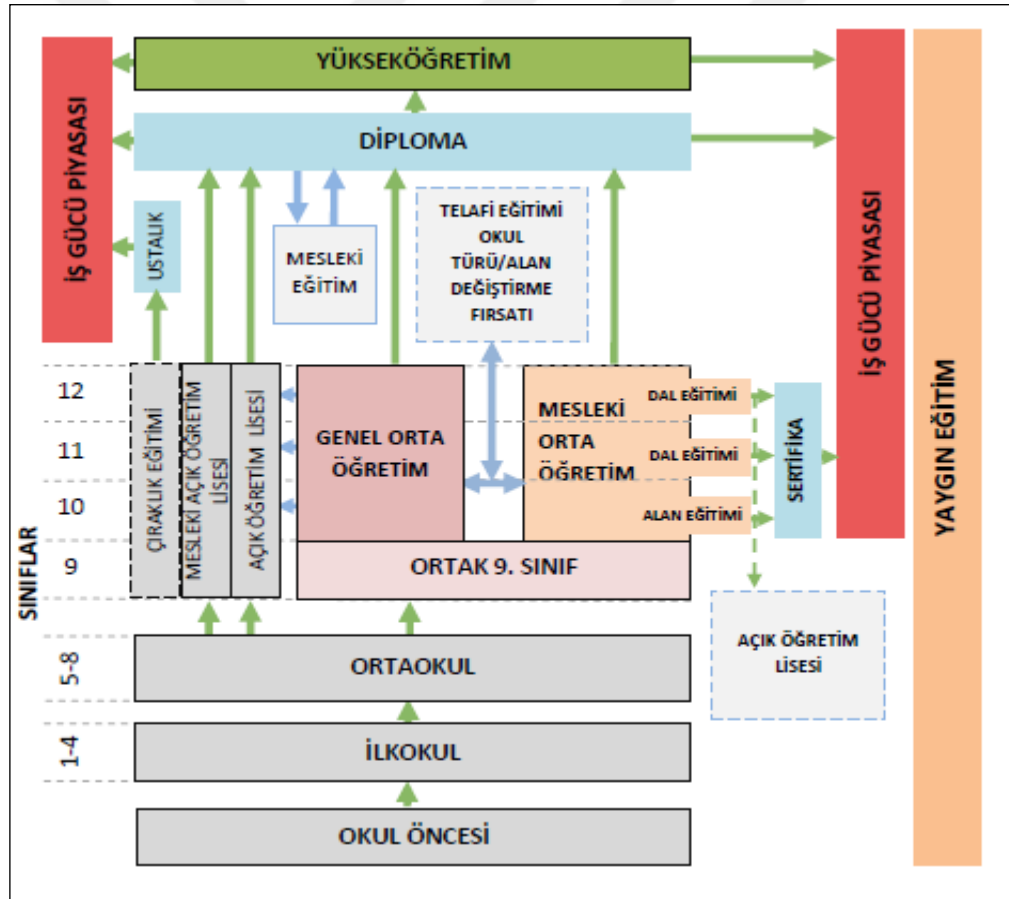
Mesleki eğitim merkezleri 2017 Ocak ayından itibaren zorunlu eğitim kapsamına alınmıştır. Usta, kalfa, çırak ve aday çırakların mesleki eğitimleri 6764 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanun ile 09.12.2016 tarihinde Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne devredilmiştir.

2.3. Lojistik Eğitimi

Ülkemizde eğitim beş kademeden oluşmaktadır. Bu eğitim okulöncesi eğitimden başlayıp ilkokul, ortaokul, lise ve yükseköğretim olarak sırasıyla devam etmektedir. Okulöncesi eğitim ile yüksek öğretim zorunlu tutulmamıştır. Zorunlu on iki yıllık eğitim kademeli olarak uygulanmaktadır. Birinci kademedeki dördüncü sınıfa kadar olan dört yıl süreli ilkokul eğitimi verilmektedir. İkinci kademedeki beşinci sınıftan başlayıp sekizinci sınıf sonuna kadar dört yıl süreli ortaokul seviyesinde eğitim verilmektedir. Üçüncü kademedeki dokuzuncu sınıftan on ikinci sınıf sonuna kadar dört yıl süreli lise eğitimi verilmektedir. 2012 yılı eylül ayından itibaren 37 aydan başlayıp 66 ay arası yaşta olan çocuklar eğitimlerini anaokulunda veya uygulama sınıflarında almaktadır. 48 ay ile 66 ay arasındaki yaşta olan çocuklar ise okul öncesi eğitime anasınıfı olarak başlamaktadır. 66 ayını doldurmuş olan çocuklar ilkokula doğrudan kayıt yaptırarak dört yıl süren eğitimini tamamlamaktadır. Birinci kademeyi tamamlayan, öğrenciler istekleri doğrultusunda ortaokula veya imam hatip

ortaokuluna devam etmektedir.³¹ Öğrencilerden ikinci kademe eğitimi tamamlayanlar sınavla öğrenci alan (Fen, Anadolu vb.) okullara gitmek istemeleri halinde ilgili sınavdan yeterli puan almak kaydıyla bu okullara kayıtlarını yaptırabilmektedir. Bu okullardan herhangi birine yerleşemeyen öğrenciler ile sınava girmeyen öğrenciler, sınavsız öğrenci alan okullardan birisine devam etmektedir. Ortaöğretim seviyesinden mezun olan öğrenciler doğrudan işgücüne katılabilmektedir. Aynı zamanda bu öğrenciler, ön lisans programlarına sınavla geçiş yapabilmekte veya yükseköğretim sınav puanlarına göre bir üst öğrenime devam edebilmektedirler.

Şekil 3. Türkiye’de Eğitim Sistemi

Şekil 3.’te Türkiye’deki eğitim sisteminin yapısı gösterilmiştir. (MEB, Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2014-2018)

³¹Türk Eğitim Sistemi, Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2017, s.14-30

Lojistik eğitimi ülkemizde zorunlu 12 yıllık eğitim kapsamında ikinci kademe eğitimi (5, 6, 7 ve 8.sınıf) tamamladıktan sonra üçüncü kademe (9, 10, 11 ve 12.sınıf) eğitim seviyesinde verilmektedir. Avrupa Yeterlilik Çerçevesi'ne göre oluşturulan Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi örgün öğretimde 1 den 8'e kadar referans seviye olarak tanımlanmıştır. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimin içinde bulunduğu genel, mesleki ve akademik öğretim programları ile kazanılan yeterlilikler ile diğer öğrenme yolları ile kazanılan bütün yeterlilik esaslarını gösteren ulusal yeterlilikler kılavuzudur.³²

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'ne göre referans seviyeleri Şekil 4.'te verilmiştir.

Şekil 4. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi Yeterlilik Türleri, Öngörülen Seviyeleri ve Sorumlu Kurumlar

8	Yükseköğretim Kurumları	Doktora Diploması (Doktora, Sanatta Yeterlilik/Doktora ve Tıpta Uzmanlık)			Mesleki Yeterlilik Kurumu	8. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesi
7		Yüksek Lisans Diploması (Tezli) Yüksek Lisans Diploması (Tezsiz)				7. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesi
6		Lisans Diploması				6. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesi
5		Ön Lisans Diploması (Akademik) Ön Lisans Diploması (Mesleki)				5. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesi
4	Millî Eğitim Bakanlığı	Lise Diploması	Mesleki ve Teknik Eğitim Lise Diploması	Ustalık Belgesi	Mesleki Yeterlilik Kurumu	4. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesi
3				Kalfalık Belgesi ³¹		3. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesi
		Ortaokul Öğrenim Belgesi				
2		İlkokul Öğrenim Belgesi				2. Seviye Mesleki Yeterlilik Belgesi
1		Okul Öncesi Katılım Belgesi				

Kaynak: Mesleki Yeterlilik Kurumu, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi

Avrupa Yeterlilik Çerçevesi'ne göre oluşturulan Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nde referans seviyesi okul öncesi katılım belgesi almaya hak kazanan 1.seviyedeki bireylerden 8.seviyeye doğru ilerlemektedir.

³² Millî Eğitim Bakanlığı, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesine Dair Tebliğ, RG. 02/01/2016-29581

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'ne göre 2.seviye bireyin ilkokul öğrenim belgesi yeterliliğini tamamladığını ifade etmektedir. Mesleki eğitim açısından 2.seviye mesleki yeterlilik belgesi sahibi olmayı yani çıraklık eğitim sertifikası yeterliliğini tamamladığını ifade etmektedir. TYÇ' de 3.seviye bireyin ortaokul öğrenim belgesi yeterliliğini tamamladığını ifade etmektedir. Mesleki eğitim açısından 3.seviye yeterliliğe sahip bireyler kalfalık belgesi yeterliliğini tamamlamış kişileri göstermektedir. TYÇ' ye göre 4.seviyede olan bireyler lise diploması veya mesleki ve teknik eğitim diploması alma yeterliliğini tamamlamış kişileri ifade etmektedir. Mesleki eğitim açısından 4.seviyede olan bireyler ustalık belgesi alma yeterliliğini tamamlamış kişileri ifade etmektedir. TYÇ' ye göre 5.seviye ön lisans diplomasını, 6.seviye lisans diplomasını, 7.seviye yüksek lisans diplomasını ve 8.seviye doktora diplomasını alma yeterliliğini tamamlamış kişileri ifade etmektedir.

Lojistik eğitimi ülkemizde TYÇ' ye göre ortaöğretimde 4.seviye eğitim düzeyi olarak belirtilmiştir. Lojistik eğitimi örgün eğitim ve yaygın eğitim olarak Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı meslek liselerinde okutulmaktadır. Bunun yanında farklı öğretim programlarını tek çatı altında toplayarak uygulayan çok programlı anadolu liselerinde de lojistik eğitimi ulaştırma hizmetleri alanı adı altında uygulanmaktadır. Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından kabul edilen gerekli bilgi, beceri ve tutumları gösteren ulusal meslek standartları adı altında sınıflandırılmış birçok meslek tanımlanmıştır. İşin niteliği ve lojistik faaliyet alanına göre tanımlanmış mesleklerden birkaçı şöyledir:

Ulaştırma ve Lojistik Sektörü 3.Seviye Meslekler

- Liman Operasyon Elemanı
- Liman Vinç Operatörü
- Lojistik Gümrük Takipçisi
- Ambarcı

Ulaştırma ve Lojistik Sektörü 4.Seviye Meslekler

- Depo Sorumlusu
- Liman Operasyon Planlamacısı

Ulaştırma ve Lojistik Sektörü 5.Seviye Meslekler

- Ambar ve Antrepo Şefi

- Lojistik Operasyon Sorumlusu
- Liman Terminal Şefi

Ulaştırma ve Lojistik Sektörü 6.Seviye Meslekler

- Lojistik Operasyon Yöneticisi
- Lojistik Operasyon Müdürü

Mesleki yeterlilik kurumu tarafından kabul edilen ulusal meslek standartlarına göre ulaştırma hizmetleri alanından mezun olan meslek lisesi öğrencileri, dört yıl süren eğitim sonucunda başarılı olduklarında diploma hakkı elde etmektedirler. Meslek lisesi diplomasına sahip olan lojistik öğrencileri, MYK tarafından belirlenmiş 4.seviyede bulunan depo sorumlusu, liman operasyon planlamacısı gibi birçok mesleğin başvuru şartlarını sağlamış olmaktadır.

2.3.1. Örgün Lojistik Eğitimi

Örgün lojistik eğitimi ortaöğretim kurumlarında ve yükseköğretim kurumlarında verilmektedir.

Ortaöğretim kurumlarında lojistik eğitimi Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan özellikle ticaret meslek lisesi, teknik ve endüstri meslek lisesi ve çok programlı liselerde ulaştırma hizmetleri alanı adı altında okutulmaktadır.

Ülkemizde mesleki eğitim alanında kurulan ilk meslek lisesi 1883 yılında Hamidiye Ticaret Mekteb-i Âlisi adıyla kurulan lise olmuştur. Bu dönemde ticaret meslek lisesinde okutulan öğretim programları 3 yıllık orta dereceli ve 3 yıllık da yüksek dereceli eğitim olarak yapılandırılmıştır. Bu okulların orta dereceli kısmında verilen eğitimde genel ticaret bilgileri uygulamalı olarak verilirken, teorik dersler yüksek dereceli kısmında okutulmaktaydı.³³

Mesleki ve Teknik eğitim kurumlarında yenileşme hareketleri 1734 yılından itibaren hız kazanmıştır. Özellikle Tanzimat dönemi olarak nitelendirilen 1839-1876

³³ Mikail Erol, Metin Atmaca, “Ticaret Meslek Liselerindeki Muhasebe Eğitiminin Tarihi Gelişimi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İİBF, s.81-86

yıllarında yenileşme yolunda önemli adımlar atılmıştır.³⁴ Bu dönemde genel eğitim veren liselerin yanında ihtiyaçlar doğrultusunda birtakım meslek okulları açılmıştır. Bu okullardan bazıları şu şekildedir:

- Erkek Teknik Öğretim Okulları
- Kız Teknik Öğretim Okulları
- Ticaret Okulları
- Memur Okulları
- Ziraat ve Orman Okulları

Tarihimizde mesleki eğitim uzun bir süre yaygın eğitim yoluyla usta-çırak ilişkisi içerisinde verildikten sonra okullaşmaya gidilmiştir.

Günümüzde mesleki eğitim veren meslek okulları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü çatısı altında faaliyetlerini yürütmektedir.

³⁴ Mustafa Kılınç, "Türkiye'de Mesleki Teknik Eğitim Tarihi"(1886-1986), Pegem Akademi, Mayıs 2016, s.37-76

Tablo 6. Mesleki Eğitim Veren Örgün Okul Türleri, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları
(2015-2016 Öğretim Yılı)

Okul Türü	Okul Sayısı	(%)	Öğrenci Sayısı	(%)	Öğretmen sayısı	(%)
Endüstri Meslek L.	615	19	244 943	27	43 868	34
Anadolu Teknik L.	36	1.1	13 578	1.5	2 392	1.8
Anadolu Meslek L.	44	1.3	14 903	1.6	2 592	2
Meslek L.	103	3.2	31 265	3.5	5 189	4
Ticaret Meslek L.	354	11	109 399	12	16 179	12
Anadolu Tic. M. L.	38	1.1	11 856	1.3	1 848	1.4
Anadolu Meslek Pr.	98	3	5 756	0.6	1 879	1.4
Çok Programlı A. L.	894	27	235 612	26	18 665	14
Anadolu Denizcilik M.L.	27	0.8	3 700	0.4	789	0.6
Denizcilik Meslek L.	1	0.03	136	0.01	24	0.01
Anadolu Tapu Kad.M. L.	1	0.03	113	0.01	20	0.01
Tarım Meslek L.	20	0.6	2 281	0.2	413	0.3
Kız Meslek L.	443	13	118 565	13	19 888	15
Anadolu Kız Meslek L.	1	0.03	126	0.01	31	0.02
Anadolu Ot.ve Tur.M.L.	122	3.8	15 714	1.7	3 653	2.8
Anadolu İletişim M.L.	9	0.2	1 549	0.17	260	0.2
Adalet Meslek L.	3	0.09	393	0.04	45	0.03
Anadolu Sağlık M. L.	110	3.4	26 096	2.9	3 459	2.6
Sağlık Meslek L.	275	8.6	49 146	5.5	7 151	5.5
Toplam	3194		885131		128345	
2015-2016 Genel Toplamı	3194		1717920		128345	
2016-2017 Genel Toplamı	3190		1583302		123920	

Kaynak: Milli Eğitim İstatistikleri 2015-2016 verilerine göre düzenlenmiştir.

Tablo 6'ya göre 2016-2017 eğitim öğretim yılı bir önceki eğitim öğretim yılı verilerine göre okul türü, öğrenci sayısı ve öğretmen sayılarında düşüş yaşanan bir yıl olmuştur. Mesleki eğitim 2015-2016 eğitim öğretim yılı verilerine göre 3194 adet okul içerisinde en fazla okul %27 ile çok programlı anadolu liseleri olurken bu liseleri sırasıyla %19 ile endüstri meslek liseleri, %13 ile kız meslek liseleri takip etmektedir. Öğrenci sayılarına bakıldığında ise verilen okul türlerinde en fazla öğrenciye sahip olan okullar sırasıyla %27 ile endüstri meslek liseleri, %26 ile çok programlı anadolu liseleri ve %13 ile kız meslek liselerinden oluşmaktadır. Öğretmen sayılarında ise en fazla öğretmen %34 ile endüstri meslek liseleri, %15 ile kız meslek liseleri ve %14 ile çok programlı anadolu liselerinde bulunmaktadır.

Lojistik eğitimi verilen okul türleri içerisinde çok programlı anadolu lisesi, meslek lisesi, ticaret meslek lisesi, anadolu teknik lisesi, anadolu meslek lisesi, anadolu ticaret meslek lisesi gibi okul türlerinde ulaştırma hizmetleri alanı altında 4 yıl süre ile okutulmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı verileri incelendiğinde Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı okulların sayısı yıldan yıla artış göstermiştir. Bununla beraber öğrenci sayıları da bazı yıllar azalış göstermesine rağmen genel olarak artmıştır.

2017-2018 eğitim-öğretim yılında;

- 2552 adet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
- 383 adet Özel Meslek Lisesi
- 33 adet Organize Sanayi Bölgelerinde açılan Resmi Meslek Lisesi
- 762 adet Çok Programlı Anadolu Lisesi
- 322 adet Mesleki Eğitim Merkezi eğitim hizmetini yerine getirmiştir. Bununla beraber mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında eğitim gören öğrenci sayısı ise 2018-2019 eğitim öğretim yılında 1.532.502 adet olmuştur.³⁵

Mesleki ve teknik eğitimin verildiği bir üst eğitim organı ise yükseköğretim kurumlarıdır. Bu kurumlar yüksek öğretim kurulu başkanlığına bağlı olarak faaliyetlerini yürütmektedir. Mesleki ve teknik eğitim veren okullarda ulaştırma hizmetleri alanı altında okutulan dersler üniversitelerde lojistik, lojistik ve taşımacılık, lojistik yönetimi, ulaştırma ve lojistik, uluslararası lojistik ve taşımacılık, uluslararası ticaret ve lojistik, uluslararası ticaret ve lojistik yönetimi adı altında okutulmaktadır. Orta öğretimden sonra yükseköğretim kurumları sınavına girip belirlenen puan üzerinden puan alan adaylar lojistik eğitimini ön lisans, lisans veya açık öğretim programları ile alabilmektedirler. Yükseköğretim kurulunun mesleki eğitim veren liselerin kendi alanları ile ilgili bölümlere geçişlerde uygulamış olduğu

³⁵ MEB, Eğitim Analizi ve Değerlendirme Raporları Serisi No:1,Kasım 2018,s.33-35

sınavsız geçiş işlemleri yapılan düzenlemeler ile kaldırılmıştır.³⁶ Ortaöğretimde ulaştırma hizmetleri alanından mezun olan öğrenciler, lojistik, hava lojistiği, işletme yönetimi, otobüs kaptanlığı, sivil havacılık kabin hizmetleri, uçuş harekt yöneticiliği, dış ticaret vb. gibi ön lisans programlarına geçişlerde adaylara ek puanlar eklenmektedir.

2.3.2. Yaygın Lojistik Eğitimi

Milli eğitim sistemimiz bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde bütünleşik bir yapıda tasarlanmıştır. Ülkemizde eğitim ğretim sistemi örgün eğitim ve yaygın eğitim olarak yapılandırılmıştır. Okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde sunulan örgün eğitim hizmetinin yanında MEB tarafından hayat boyu öğrenme kapsamında yaygın eğitim hizmeti de verilmektedir. Yaygın eğitim, öğrenen açısına göre tasarlanmış belirli bir amaç doğrultusunda zamanı ve desteği yapılandırılmış bireylerin becerilerini geliştiren eğitim türüdür.³⁷ Bu eğitim türünde okulda veya okul dışında kazanılan öğrenme etkinliği sonucunda bireyler diploma veya sertifika alma hakkı elde etmektedir. Yaygın eğitim her yaş grubuna hitap edebilecek şekilde yapılandırılmış ve esas olarak örgün eğitim sistemindeki eksiklikleri tamamlama işlevini yerine getirmektedir. Yaygın eğitim ile kamu ve özel kuruluşlar vasıtasıyla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından koordineli olarak yürütülen eğitim ğretim, üretim, rehberlik hizmetleri gibi faaliyetler yerine getirilmektedir. Yaygın eğitim kapsamında ıraklık sistemi ile ilköğretim veya zorunlu ortaokulu tamamlayanlara içerisinde teorik ve uygulama eğitimi olan kalfalık, ustalık, usta ğreticilik belgelerini almayı sağlayan eğitimler verilmektedir.

Ülkemizde lojistik eğitimi yaygın eğitim kapsamında mesleki açık ğretim liselerinde verilmektedir. Bu liselerde lojistik eğitimi ulaştırma hizmetleri alanı adı altında okutulmaktadır. Mesleki açık ğretim lisesi ulaştırma hizmetleri alanını tamamlayan öğrenciler meslek lisesi diploması alma hakkı elde etmektedir. Aynı

³⁶ Ahmet Yıldırım, Oğuzhan arıkcı, "Meslek Yüksek Okullarında Belirsiz Gelecek: Sınavsız Geçişten Ek puana ğretmenlerin, MYO'ların Geleceği Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C:9, Sayı: 21 Ekim 2017, s.205

³⁷ MEB, Türkiye Yeterlilikler erevesine Dair Tebliğ, RG. 02/01/2016-29581

zamanda bu kişilere 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'na göre ustalık belgesinin yetkilerini taşıyan bağımsız işyeri açma belgesi hakkı verilmektedir.³⁸

2.4. Lojistik Mesleği

Lojistik kavramının tarihsel gelişimine bakıldığında bu kavramın daha çok askeri kökenli bir kavram olarak karşımıza çıktığını görmekteyiz. Lojistik kavramı 1900'lü yıllarda; ordunun teçhizatı, askeri personelin taşınması, askeri malzemelerin bir yerden bir yere taşınması, bakım ve onarımının yapılması şeklinde askeri bir faaliyeti tanımlamak için kullanılmaktaydı.³⁹ Ancak temel lojistik faaliyetleri, insanoğlunun ihtiyaçlarını karşılarken uygulamış olduğu yöntemlerden yola çıkılarak lojistiğin tarih öncesi çağlara kadar uzanan bir evrimi olduğunu bizlere göstermektedir.⁴⁰ 19.yy lojistik ve iktisat kavramlarının yan yana geldiği dönem olmuştur. Lojistik özellikle 2.Dünya Savaşı'ndan sonra askeri bir terim olmaktan çıkmaya başlamış, kademeli olarak işletmelerin iş alanına girmeye başlamıştır. Bu döneme kadar üretim, dağıtım, taşıma, depolama gibi lojistik faaliyetler birbirinden bağımsız işletme fonksiyonları olarak görülmüştür.

Küreselleşmenin hız kazanmasıyla işletmeler daha fazla ithalat ve ihracat yapmaya başlamış ve iş alanlarını genişletmişlerdir. Bu gelişmeler işletmelerin hem maliyet açısından hem zamanında pazarda yer alma isteğinden dolayı rekabet ortamında varlıklarını sürdürmek için ulaştırma alanına daha fazla kaynak ayırmalarına neden olmuştur. İşletmelerin para, makine, araç-gereç, hammadde, malzeme gibi unsurların yanı sıra faaliyetlerini yürütebilmesi için nitelikli işgücüne de ihtiyacı olacaktır. Lojistik hizmeti veren günümüz işletmelerinde bu işgücü daha çok çıraklık-ustalık ilişkisi içerisinde gelişmiş bu alanda nitelikli personel istihdamı son zamanlarda lojistik eğitimi veren okulların yaygınlaşması ile artmaya başlamıştır.

Lojistik mezunu olan öğrenciler lojistik elemanı, lojistik meslek elemanı sıfatıyla iş hayatında görev almaktadırlar. Lojistik; gümrükleme, taşıma, depolama, sigortalama,

³⁸ MEB, Ortaöğretim Kurumlar Yönetmeliği, Madde 71, RG. 07.09.2013, 28758

³⁹ Fevzi Serkan Özdemir, Mehpere Karahan Gökmen, "Lojistiğin Evrimi ve Türkiye'deki Önlisans ve Lisans Programları Yönünden Lojistik Öğretimi", Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Temmuz 2016, Sayı:9, s.122

⁴⁰ Fevzi S. Özdemir, Mehpere K. Gökmen, a.g.e., s.117

satın alma, dağıtım, envanter yönetimi, sipariş yönetimi, ambalajlama, parça ve geri dönüşüm desteği, üretim programlaması, iade ürün süreci, talep tahmini, kullanımı sona eren ürünlerin geri kazanılması ve imha edilmesi gibi faaliyetleri bünyesinde barındırmaktadır. Lojistik meslek elemanları genellikle uluslararası alanda faaliyet gösteren enerji, üretim ve hizmet sektöründe yer alan firmaların üretim, dağıtım, depolama, gümrükleme, ithalat, ihracat veya pazarlama bölümlerinde çalışmaktadırlar. Bunun yanında havaalanları, limanlar, PTT, Gümrük Müsteşarlığı, TCDD ve Ulaştırma Bakanlığı gibi kamu kurumları ve özel kurumlarda görev almaktadırlar.

2.4.1. Diğer Ülkelerde Mesleki Eğitim ve Lojistik Mesleği

Lojistik mesleği dünyada önemi giderek artan meslekler arasında yerini almaktadır. Lojistik mesleğinin bu derece önem kazanmasında ülkeler arasında hızla artan dış ticaret hacmi, işletmelerin küreselleşmeye paralel olarak uluslar arası yatay ve dikey bütünleşmeleri, dünya çapında ticaretin ve yatırımların serbestleşmesi, teknolojik ilerlemeler gibi etkenler etkili olmuştur. Dünya genelinde lojistik ve taşımacılık ile ilgili birçok örgüt mevcuttur. Lojistik Yönetim Konseyi, Amerikan Nakliye ve Lojistik Topluluğu, Uluslararası Lojistik Topluluğu, Amerikan Üretim ve Stok Kontrol Topluluğu, Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Dernekleri Federasyonu ,Uluslararası Kara Taşımacılığı Birliği bu örgütlerden birkaçını oluşturmaktadır. Bu örgütler ulaştırma ve taşımacılık politikalarının düzenlenmesinde, işletmelerin ve ülkelerin dış ticarete rekabet edilebilir şartların oluşturulmasında, lojistik mesleğini ilgilendiren düzenlemelerin yapılmasında çalışmalar yapmaktadırlar.⁴¹

Lojistik mesleği ile ilgilenenler lojistik işletmelerinde ofis ortamında veya sahada görev almaktadırlar. Bunun için lojistik alanında çalışan bireyler alan ile ilgili mesleki eğitimler aldıktan sonra iş hayatına atılmaktadır. Bu eğitimler her ülkede farklı bir şekilde uygulanmaktadır.

Almanya’da mesleğe yönelik eğitim dual(ikili) sistem denilen eğitim türü ile yürütülmektedir. Sistemin bu şekilde olması eğitimin işyerinde ve çıraklık

⁴¹ Volkan Demir, ”Lojistik Yönetim Sisteminde Maliyet Hesaplama”, Nobel Yayın Dağıtım, s.42

okullarında verilmesinden kaynaklanmaktadır. Almanya’da dokuz yıllık eğitim sonunda mesleki eğitime başlanmaktadır. Bu eğitim işe yönelik meslek liseleri, meslek liseleri, genel ve mesleki eğitim liselerinde verilmektedir. Almanya’da birçok işletme örneğin; ticaret, bankacılık, elektrik elektronik, gibi alanlarda işe alımlarda adaylarda en az orta olgunluk diploması veya lise mezunu olma şartı aranmaktadır.⁴²

Avusturya’da mesleki eğitim, mesleki rehberlik, çıraklık eğitimi, mesleki eğitim yerlerinin teşviki ve ticaret odalarının etkinliği olmak üzere dört farklı temel üzerine kurulmuştur. Dual(ikili) sistem olarak adlandırılan mesleki eğitim sisteminde öğrenci eğitiminin yarısından fazlasını işletmelerde çok az bir kısmını okulda geçirmektedir. Eğitim süresi mesleğin türüne bağlı olarak değişmekle beraber genel olarak eğitim 3 yıl devam etmektedir. Çıraklık eğitimiyle tamamlanan mesleki eğitim sonunda her çırak; tekstil, moda, bilgi ve iletişim teknolojileri, taşımacılık ve depolama gibi birçok alanda bir çıraklık eğitimi bitirme sınavına girebilmektedir. Çıraklık bitirme sınavından sonra üniversiteye devam edecek olan bireyler mesleki olgunluk sınavını başardıktan sonra bu hakkı elde etmektedir. Avusturya’da lojistik yönetimi ve taşımacılık eğitimleri ticari alanda kalifiye eleman yetiştiren ticaret akademilerinde verilmektedir.⁴³

Fransa’da mesleki eğitim, mesleki eğitim okulları ile çıraklık eğitimi veren kurumlar tarafından verilmektedir. Öğrenciler farklı meslek gruplarında çalışabilmek için meslek sertifikası programı, orta dereceli meslek diploması programı veya mesleki olgunluk diploması programını tamamlayarak doğrudan çalışmaya başlayabildikleri gibi öğrenimlerini bir üst programda devam da ettirebilirler. Bir mesleğe yönelik eğitim veren mesleki liseler ve teknik liseler öğrencilerin genel eğitimlerini devam ettirmelerine ve birinci nitelik sertifikalarını almalarına imkân sağlamaktadır. Bu sertifikalar; mesleki yetenek sertifikası, mesleki çalışmalar sertifikası, mesleki veya teknik Baccalauréat sertifikası olarak adlandırılmaktadır. Bu sertifikalar işyerinde belirli bir süre alınan eğitimi ve çıraklık sözleşmesini içermektedir. Çıraklık sözleşmesi bir iş yerinde teknoloji öğrenimi ile bir çıraklık eğitim merkezinde verilen

⁴² Neslihan Akdemir Kaplan, “AB Ülkelerinde Mesleki Eğitim Uygulamaları ve Göçmenlerin Entegrasyonuna Etkileri”, Yurtdışı İşçi Hizmetleri Uzmanlık Tezi, Nisan 2014, s.30

⁴³ Neslihan Akdemir Kaplan, a.g.e., s.61

teorik eğitimle bütünleştirilerek mesleki veya teknik eğitim sertifikası alınması sağlanmaktadır.⁴⁴

Hollanda’da mesleki eğitim, akademik eğitim ve uygulamalı eğitim ağırlığına göre farklılaşmaktadır. Uygulama ağırlıklı yapılan eğitimin temel alındığı çıraklık eğitiminde iş yerlerinde yapılan beceri eğitimin ağırlığı okul eğitiminden fazladır. Meslek hazırlık eğitimi veren okullar öğrencilere ileride okunacak olan mesleki eğitime hazırlar. Meslek hazırlık okulları satış, bakım, mekanik, teknik, yapı teknik, idare, ticaret gibi çok çeşitli alanlarda eğitim vermektedir. Meslek hazırlık okulunu bitirenler, orta meslek okulu okumaya devam edebilir, uygulamalı meslek eğitimine devam edebilir veya çalışabilirler.⁴⁵

2.4.2. Türkiye’de Lojistik Mesleği

Lojistik sektörünün neredeyse tüm meslek gruplarıyla bağlantılı olması ve uluslar arası ticaret sisteminde belirleyici olması bu alandan mezun olanlara çok farklı alanlarda çalışma imkânı sağlamaktadır. Lojistik mesleğini yapmak isteyenlerin planlama ve uygulama yeteneğine sahip, ekonomi ve sosyal bilimlere ilgi duyan, pratik davranan, doğru kararlar verebilme yeteneğine sahip, zamanı iyi kullanabilen, insanlarla iyi iletişim kurabilen niteliklerde olması bu mesleğin yürütülmesinde genel niteliklerdir. Lojistik bölümünden mezun olanlar ulusal ve uluslar arası iş yapan firmalarda üretim, enerji, hizmet sektörünün üretim veya pazarlama bölümlerinde çalışabilmekle beraber aşağıda belirtilen alanlarda da çalışma imkânı bulabilmektedirler. Lojistik bölümü mezunları;

- Dış ticaret departmanlarında,
- Finans departmanlarında,
- Lojistik departmanlarında,
- İthalat ve ihracat firmalarında,
- Dağıtım hizmetlerinde,

⁴⁴ Ceyhan Ünal, “Bazı AB Ülkelerindeki Halk Eğitim ve Mesleki Eğitim Uygulamaları ve Ülkemizin Halk Eğitim ve Mesleki Eğitim Uygulamaları Açısından AB’ye Uyumlulaştırılması”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006, s.85-88

⁴⁵ Neslihan Akdemir Kaplan, a.g.e.,s.76

- Depolama hizmetlerinde,
- Gümrükleme alanında,
- Uluslararası taşımacılık sektöründe,
- Limanlarda,
- Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü'nde,
- Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nda,
- Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları'nda,
- Milli Eğitim Bakanlığı'nda çalışma imkânlarına sahiptirler.

Lojistik meslek elemanı olabilmek için Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü çatısı altında yer alan; ticaret meslek lisesi, teknik ve endüstri meslek lisesi, çok programlı lise veya mesleki açık lise programlarında yer alan ulaştırma hizmetleri alanı lojistik bölümünü bitirmek gerekmektedir. Bu alandan mezun olanlara diğer alanlarda olduğu gibi teknisyen unvanı verilmektedir. Alanını başarıyla tamamlayan öğrencilere alan ve dalını gösteren diploma ve işyeri açma belgesi verilmektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretim programlarından mezun olanlardan istenmesi halinde, Türkiye Yeterlilik Çerçevesi kapsamında Europass sertifika, diploma ekiyle alınan ve başarılı modüller, mesleki eğitim gördüğü veya stajını yaptığı işletmenin bilgilerini içeren belge düzenlenmektedir.⁴⁶

Mesleki yeterlilik kurumu tarafından yayımlanan ulusal meslek standartlarında depo sorumlusu, lojistik operasyon sorumlusu, lojistik operasyon yöneticisi, lojistik gümrük takipçisi gibi lojistik ile ilgili mesleklerin tanımları yapılmıştır. Ulusal meslek standartlarına göre lojistik operasyon sorumlusu, iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini alarak kalite sistemi çerçevesinde lojistik faaliyetlerle ilgili planlama yapan, müşteri ile ilgili ilişkileri yürüten, teklif hazırlayan, raporlama yapan, güzergâh planlaması içerisinde nakil vasıtası, yük ve belgelerle ilgili rezervasyonları

⁴⁶ MEB, Mesleki Yeterlilik Kurumu, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”, Ankara 2015, s.52

gerçekleştiren nitelikli kişi olarak ifade edilmiştir. Mesleğin uluslar arası sınıflandırma sistemindeki yeri büro süpervizörleri olarak adlandırılmaktadır.⁴⁷

Lojistik operasyon sorumluları sahada gerçekleştirilen araç yükleme, boşaltma depolama, elleçleme gibi çeşitli faaliyetleri yürütmekle beraber ofis ortamında operasyon yönetimi ve takibini de gerçekleştirmektedir.

2.5. Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde Lojistik Eğitimi

Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı olan mesleki ve teknik anadolu liseleri, bireye ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe yönelik eğitim veren liselerden meydana gelmektedir.

Bu okullar mesleki ve teknik ortaöğretim bünyesinde mesleki ve teknik anadolu liseleri ve çok programlı anadolu liseleri adı altında yeniden yapılandırılmıştır.⁴⁸

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre ortaöğretim; ilköğretime dayalı en az dört yıl süreli genel mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsamaktadır. İlköğretimi tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış her öğrenci ortaöğretime devam etme hakkına sahiptir.

Mesleki ve teknik ortaöğretime bağlı mesleki ve teknik anadolu liseleri bireylere bilgi, iş yeteneği, davranış ve birlikte çalışma alışkanlığı kazandırarak onları yaşama hazırlama ve kendilerini mutlu hissedecekleri bir meslek sahibi olmalarını sağlama görevini üstlenmektedir. Mesleki ve teknik eğitim veren liseler kendi içerisinde çok çeşitli programlar uygulayan okullardan meydana gelmektedir. Bu okullar özel sektörün ve kamu kurumlarının ihtiyaç duyduğu bankacılık ve sigortacılık, deniz ve liman işletmeciliği, dış ticaret, muhasebe, büro yönetimi, ulaştırma hizmetleri ve diğer iş ve hizmet alanlarında görev alacak vasıflı eleman yetiştirmektedir.

⁴⁷ MEB, Mesleki Yeterlilik Kurumu, "Ulusal Meslek Standardı", Lojistik Operasyon Sorumlusu, Resmi Gazete 29088, Ağustos 2014, s.7

⁴⁸ Korkut Koçak vd. "Meslekî ve Teknik Eğitimin Geliştirilmesine İlişkin Kanuni Düzenlemeler", MEB, Ocak 2016, s.34

Ulaştırma hizmetleri programı mesleki ve teknik anadolu liselerinde yer alan programlardan biridir. Ulaştırma hizmetleri programı, mesleki ve teknik anadolu lisesi adı altında, ticaret meslek liseleri, teknik ve endüstri meslek liseleri ve çok programlı liselerde ulaştırma hizmetleri alanı olarak dört yıl süreyle okutulmaktadır. Mesleki ve teknik anadolu liselerinde 9.sınıfta genel kültür dersleri bütün alanlarda ortak dersler olarak okutulmaktadır. 10.sınıf, 11.sınıf ve 12.sınıfta ise alan dersleri ağırlıklı olarak okutulmaktadır.

2.5.1. Anadolu Meslek Programı Uygulayan Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri

Mesleki ve teknik anadolu liseleri kendi içerisinde çeşitli program uygulayan okullardan oluşmaktadır. Bu programlar anadolu meslek programı uygulayan okullar ve anadolu teknik programı uygulayan okullar olarak çeşitlilik göstermektedir. Mesleki ve teknik anadolu liselerinin amacı, öğrencilerde ortaöğretim düzeyinde ortak bir genel kültür oluşturma yanısıra onlara sorunlara çözüm yolları üretmeyi, ülkenin kalkınmasına katkıda bulunma bilinciyle mesleki alanlarda mesleki formasyon kazandıran, öğrencileri ilgili oldukları alanlarda ve yeterlilikleri doğrultusunda hayata, iş piyasasına ve yükseköğretime hazırlayan eğitimler vermektir.⁴⁹

Mesleki ve teknik anadolu lisesi olarak anadolu meslek programı uygulayan meslek liseleri, muhasebe ve finansman, pazarlama, elektrik-elektronik teknolojileri ve ulaştırma hizmetleri gibi birçok alanda özel sektörde veya kamuda çalışacak, kendi işini yapabilecek vasıfta eğitilmiş nitelikli iş gücünün yetiştirildiği dört yıllık okullardır.⁵⁰

Uygulanan bu öğretim programları ile öğrencilere meslekleriyle ilgili temel yeterlilikleri kazandırmanın yanı sıra, değişime ve yeniliğe ayak uydurabilen, sağlıklı

⁴⁹ Saniye Yılmaz, “Ticaret Meslek ve Anadolu Ticaret Meslek Liselerinin Kuruluş Amaçlarına Hizmet Derecesinin Değerlendirilmesi”, MEB EARGED, Ankara 2010, s.1

⁵⁰ Saniye Yılmaz, a.g.e., s.2

iletişim kurabilen, hedeflerine ulaşmaya çalışan, yaratıcı, eleştiriye açık ve mesleki yeterliliklere sahip bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmiştir.⁵¹

2.5.1.1. Anadolu Meslek Programı Uygulayan Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde Öğretim Programları

Mesleki ve teknik anadolu lisesi olarak anadolu meslek programı uygulayan meslek liselerinde Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlemiş olduğu öğretim programları uygulanmaktadır. Bu programların temel amacı; öğrencilerin alanları ile ilgili bilgi ve becerileri kazanarak asgari düzeyde mesleki yeterliliğe sahip bireyler olarak yetiştirilmesidir. Bu programlarda bütün alanlarda okutulan ortak genel kültür dersleri, meslek dersleri ve seçmeli dersler yer almaktadır. Meslek dersleri öğrencilerin alanı ile ilgili okutulan derslerdir. 9.sınıflarda ve 10.sınıflarda ortak dersler (genel kültür dersleri) ile alan ortak dersleri (meslek dersleri), 11.sınıf ve 12.sınıflarda ise alanın dalına ait dersler ile ortak dersler okutulmaktadır. Alan eğitimi 10.sınıfta başlamaktadır. Bu sınıfın sonunda öğrenciler alanı altında yer alan dal veya dallardan birini seçerek 11.sınıfta ve 12.sınıfta dal eğitimine devam etmektedirler.

Mesleki ve teknik anadolu liselerinde çeşitli alanlara yönelik programlar uygulanmaktadır. Bu bölümde ulaştırma hizmetleri alanında uygulanan programlardan bahsedilecektir. Anadolu meslek liselerinde ulaştırma hizmetleri alanı için uygulanan program Tablo 7'de gösterilmiştir.

⁵¹ Saniye Yılmaz, a.g.e., s.3

Tablo 7. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Anadolu Meslek Programı Ulaştırma Hizmetleri Alanı (Lojistik Dalı) Haftalık Ders Çizelgesi

DERS KATEGORİLERİ		DERSLER	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
ORTAK DERSLER		TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI (*)	5	5	5	5
		DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ	2	2	2	2
		TARİH	2	2	2	-
		T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK	-	-	-	2
		COĞRAFYA	2	2	-	-
		MATEMATİK	6	5	-	-
		FİZİK	2	2	-	-
		KİMYA	2	2	-	-
		BİYOLOJİ	2	2	-	-
		FELSEFE	-	2	2	-
		YABANCI DİL	5	2	2	2
		BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR	2	2	2	-
		GÖRSEL SANATLAR /MÜZİK	2	-	-	-
		SAĞLIK BİLGİSİ VE TRAFİK KÜLTÜRÜ	1	-	-	-
TOPLAM			33	28	15	11
ALAN / DAL DERSLERİ	ALAN ORTAK DERSLERİ	MESLEKİ GELİŞİM	2	-	-	-
		DEPO YÖNETİMİ(*)	-	4	-	-
		TEMEL LOJİSTİK	-	3	-	-
		DAGITIM	-	2	-	-
		STANDART TÜRK KLAVYESİ	-	3	-	-
		OFİS PROGRAMLARI	-	2	-	-
	DAL DERSLERİ	İŞLETMELERDE MESLEKİ EĞİTİM (*)	-	-	18	26
		TAŞIMA MODELLERİ (*)				
		GÜMRÜK				
		LOJİSTİK PAKET PROGRAMLARI				
LOJİSTİK SATIN ALMA						
ALAN/DAL DERSLERİ TOPLAM			2	14	18	26
SEÇİLEBİLECEK DERS SAATİ SAYISI(**)			4	1	7	2
REHBERLİK VE YONLENDİRME			1	-	-	1
TOPLAM DERS SAATİ			40	43	40	40

Kaynak: MEB, Mesleki ve Teknik Eğitim Programlar ve Öğretim Materyalleri

(*) Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği uyarınca yılsonu başarı puanı ile başarılı sayılamayacak derslerdir.

(**) Talim ve Terbiye Kurulunun Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan kararları doğrultusunda seçmeli dersler tablosundan, öğrenim görülen alan/dallardan veya diğer alan/dallardan seçilecek derslerdir.

Mesleki ve teknik anadolu lisesi ulaştırma hizmetleri alanı anadolu meslek programı haftalık ders çizelgesinde, alan dersleri, dal dersleri, ortak dersler ve seçmeli dersler yer almaktadır. Anadolu meslek programı uygulayan bu mesleki ve teknik anadolu

liselerinde eğitim süresi dört yıldır. Öğrenciler alanları ile ilgili eğitime 10.sınıfta başlar ve bu sınıfın sonunda alanın dallarından herhangi birisini seçerek 11.sınıfta ve 12.sınıfta dal eğitimine devam etmektedir. Tek dalı olan alanlarda öğrenci o dalda eğitimine 11.sınıftan itibaren devam etmektedir. Anadolu meslek liselerinde ulaştırma hizmetleri alanı için uygulanan bu çerçeve öğretim programında 9.sınıfta genel kültür dersleri ortak dersler olarak okutulmakta, 10.sınıfta ise ortak dersler ile alan ortak dersleri (meslek dersleri) okutulmaktadır. 11.sınıf ve 12.sınıfta ise ortak dersler ile alanın dalına özel dersler okutulmaktadır. Ulaştırma hizmetleri alanı anadolu meslek programında 10.sınıfta 14 saat meslek dersleri, 28 saat genel kültür dersleri, 1 saat seçmeli dersler okutulmaktadır. 11.sınıfta genel kültür dersleri 15 saat, alanın dalına ait dersler 18 saat, seçmeli dersler ise 7 saat olarak okutulmaktadır. 12.sınıfta genel kültür dersleri 11 saat, dal dersleri 26 saat, seçmeli dersler 2 saat olarak okutulmaktadır. Seçmeli dersler Talim ve Terbiye Kurulu'nun yayımladığı kararlar doğrultusunda seçmeli dersler tablosundaki derslerden, öğrenim görülen alan derslerinden veya diğer alan derslerinden haftalık ders çizelgelerinde belirtilen açıklamalar doğrultusunda seçilebilmektedir.

Alan ve dal dersleri içerisinde bulunan (*) ile belirtilen dersler, o alandaki başarılması zorunlu dersleri ifade etmektedir. Bu dersler, Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre öğrencinin yılsonundaki başarı puanı ile başarılı sayılamayacak derslerdir. Bu derslere ait bireysel öğrenme materyallerinin tamamı ders saati değiştirilmeden uygulanır. Tablo 8'de mesleki ve teknik anadolu lisesi anadolu meslek programı ulaştırma hizmetleri alanında okutulan derslerde başarılması zorunlu derslerin listesi verilmiştir.

Tablo 8.Ulaştırma Hizmetleri Alanı Anadolu Meslek Lisesi Programı Başarılması Zorunlu (*) Dersler Tablosu

Dal	Sınıf	Anadolu Meslek Programı
Lojistik	10	Depo Yönetimi
	11	Taşıma Modelleri
	12	İşletmelerde Mesleki Eğitim

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, Ulaştırma Hizmetleri Alanı Çerçeve Öğretim Programı'na göre düzenlenmiştir.

Ortaöğretim Kurumlar Yönetmeliği'ne göre öğrencinin bir üst sınıfa geçmesi için birtakım şartları sağlaması gerekmektedir.

Öğrencinin, eğitim-öğretim yılı sonunda herhangi bir dersten başarılı sayılabilmesi, iki dönem puanının aritmetik ortalamasının en az 50 puan veya birinci dönem puanı dikkate alınmaksızın ikinci dönem puanının en az 70 olmasına bağlıdır. İşletmelerde uygulamalı eğitim gören öğrencilerin, uygulama sınavı puanı en az 50 olmak kaydıyla birinci ve ikinci dönem puanları ile uygulama sınav puanının aritmetik ortalamasının en az 50 veya uygulama sınav puanının 70 olması gerekmektedir. Mesleki ve teknik anadolu lisesi anadolu meslek programı ulaştırma hizmetleri alanında yılsonu başarı puanı etkisi ile başarılı sayılamayacak olan derslerden başarısız olan öğrenciler, o derslerden sorumlu geçmektedir. Buna göre ulaştırma hizmetleri alanı anadolu meslek programında Türk dili ve edebiyatı, depo yönetimi, taşıma modelleri, işletmelerde mesleki eğitim derslerinde yeterli puanı alamayan öğrenciler bu derslerden sorumlu olarak geçmektedir. Eğitim öğretim yılı sonunda öğrencinin bir dersten iki dönem puanı olması şartıyla doğrudan sınıf geçmemesi durumunda başarısız ders sayısı maksimum üç ders olması halinde öğrenci sorumlu olarak bir üst sınıfa devam etmektedir. Bir önceki sınıflardaki dersler de dâhil toplam 6 dersten fazla başarısız dersi bulunan öğrenciler, o sınıfı tekrar etmektedir. Bunun yanında devamsızlık nedeniyle başarısız sayılanlar, yılsonu başarı puanıyla veya sorumlu olarak sınıfı geçemeyenler de bu hükümlere tabi olurlar. Orta öğrenim süresince hazırlık sınıfı hariç olmak üzere sınıf tekrarı bir defaya mahsus yapılabilir. Öğrenim süresi içinde ikinci defa başarısız olan öğrenciler, sınıf tekrarı yapma hakkını kaybetmektedir. Bu öğrencilerin ders yılı sonunda okulla ilişkisi kesilerek açık öğretim lisesi veya mesleki açık öğretim lisesine kayıtları yapılmaktadır. Son sınıf (12) öğrencilerinden okuldan mezun olamayıp sınıf tekrar etme hakkı bulunanlar başarısız ders sayısına bakılmaksızın sınıf tekrar edebilmektedir. Sınıf tekrarı hakkını kullanmak istemeyen öğrencilerden sınıf tekrarı yapmamış olanlar iki öğretim yılı, sınıf tekrarı yapmış olanlar ise bir öğretim yılı daha başarısız oldukları derslerinden sorumluluk sınavına girebilmektedir. Bu sınavlar sonunda da başarısız sayılan öğrencilerin okulla ilişkisi kesilmektedir. Okulla ilişkisi kesilen öğrenciler, açık öğretim lisesi veya mesleki açık öğretim lisesine kayıt yaptırmaktadır.

2.5.2. Anadolu Teknik Programı Uygulayan Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri

Sektörün yeterli bilgi, beceri ve davranış kazanmış nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamak, çağdaş bilim ve teknolojik metotları bilen, alanındaki yeniliklere uyum sağlayan insan gücünü yetiştirmek amacıyla mesleki ve teknik ortaöğretim okulları çeşitlendirilmekte, geliştirilmekte ve yaygınlaştırılmaktadır. Bu çeşitlilik içerisinde anadolu teknik programı uygulayan meslek liseleri de mesleki ve teknik ortaöğretim okulları bünyesinde yer alan okullardandır. Anadolu teknik programı uygulayan meslek liseleri, mesleki eğitimin yanı sıra akademik derslerin ağırlıklı olarak verildiği ve öncelikli olarak yükseköğrenime hazırlayan programlar olarak planlanmıştır. Bu programlarda öğrenim gören öğrenciler mesleki eğitimlerini okulda görmekte ve sektör deneyimi için 10. sınıftan sonra başlamak üzere 40 iş günü staj yapmaktadırlar. Mesleki ve teknik anadolu liseleri ile diğer ortaöğretim kurumlarının 9.sınıf öğrencileri, anadolu teknik programı uygulayan ve anadolu meslek programı uygulayan meslek liselerindeki meslek alanlarına ilgili mesleğin şartlarını taşımaları halinde başvurabilmektedirler. Anadolu teknik programına geçişlerde 9.sınıf yılsonu başarı puanı 55 puandan 70 puana çıkartılmıştır.⁵²

Anadolu teknik programını seçecek olan öğrenciler, 9. sınıf matematik, fizik, kimya, biyoloji, Türk dili ve edebiyatı derslerinin yılsonu başarı puanları toplamının aritmetik ortalamasına göre sıralanmakta ve oluşan puanlarına göre yerleştirmektedir. 9. sınıf yılsonu başarı puanı eşit olan öğrencilerden sırasıyla matematik, fizik, kimya, biyoloji, Türk dili ve edebiyatı derslerinin yılsonu başarı puanı yüksek olanlara öncelik verilmektedir. Anadolu teknik programında, anadolu meslek programına göre fizik, kimya, matematik gibi kültür dersleri ağırlıklı olarak okutulmaktadır.

⁵² MEB, Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, Madde 30, Resmi Gazete 29871

2.5.2.1. Anadolu Teknik Programı Uygulayan Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde Öğretim Programları

Anadolu teknik programı uygulayan meslek liselerinde, Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlemiş olduğu öğretim programları uygulanmaktadır. Bu programlar öğrencilerin alanları ile ilgili bilgi ve becerileri kazanması, asgari düzeyde mesleki yeterliliğe sahip bireyler olarak yetiştirilmesi için tasarlanmış programlardır. Anadolu teknik programı uygulayan meslek liselerinde anadolu meslek programında olduğu gibi ortak genel kültür dersleri, meslek dersleri ve seçmeli dersler yer almaktadır. Meslek dersleri öğrencilerin alanı ile ilgili okutulan derslerdir. 9.sınıflarda ve 10.sınıflarda ortak dersler (genel kültür dersleri) ile alan ortak dersleri (meslek dersleri), 11.sınıf ve 12.sınıflarda ise ortak dersler ile dala özel dersler okutulmaktadır. Öğrenciler alan eğitimine 10.sınıfta başlamakta ve bu sınıfın sonunda alanı altında yer alan dal veya dallardan birini seçerek 11.sınıfta ve 12.sınıfta dal eğitimine devam etmektedir. Anadolu teknik liselerinde ulaştırma hizmetleri alanı için uygulanan program Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Anadolu Teknik Programı Ulaştırma Hizmetleri Alanı (Lojistik Dalı) Haftalık Ders Çizelgesi

DERS KATEGORİLERİ		DERSLER	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF	
ORTAK DERSLER		TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI (*)	5	5	5	5	
		DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ	2	2	2	2	
		TARİH	2	2	2	-	
		T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK	-	-	-	2	
		COĞRAFYA	2	2	-	-	
		MATEMATİK	6	6	6	6	
		FİZİK	2	2	4	4	
		KİMYA	2	2	4	4	
		BİYOLOJİ	2	2	-	-	
		FELSEFE	-	2	2	-	
		YABANCI DİL	5	2	2	2	
		BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR	2	2	2	-	
		GÖRSEL SANATLAR / MÜZİK	2	-	-	-	
		SAĞLIK BİLGİSİ VE TRAFİK KÜLTÜRÜ	1	-	-	-	
TOPLAM			33	29	29	25	
ALAN / DAL DERSLERİ	ALAN ORTAK DERSLERİ	MESLEKİ GELİŞİM	2	-	-	-	
		DEPO YÖNETİMİ(*)	-	4	-	-	
		TEMEL LOJİSTİK	-	3	-	-	
		DAĞITIM	-	2	-	-	
		STANDART TÜRK KLAVYESİ	-	3	-	-	
		OFİS PROGRAMLARI	-	2	-	-	
	DAL DERSLERİ	TAŞIMA MODELLERİ (*)	-	-	7	13	
		GÜMRÜK(*)					
		LOJİSTİK PAKET PROGRAMLARI					
		LOJİSTİK SATIN ALMA					
	ALAN/DAL DERSLERİ TOPLAMI			2	14	7	13
	SEÇİLEBİLECEK DERS SAATİ SAYISI(**)			4	1	4	1
	REHBERLİK VE YONLENDİRME			1	-	-	1
	TOPLAM DERS SAATI			40	44	40	40

Kaynak: MEB, Mesleki ve Teknik Eğitim Programlar ve Öğretim Materyalleri

(*) Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği uyarınca yılsonu başarı puanı ile başarılı sayılmayacak derslerdir.

(**) Talim ve Terbiye Kurulunun Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan kararları doğrultusunda seçmeli dersler tablosundan, öğrenim görülen alan/dallardan veya diğer alan/dallardan seçilecek derslerdir.

Mesleki ve teknik anadolu lisesi ulaştırma hizmetleri alanı anadolu teknik programı haftalık ders çizelgesinde ortak dersler, alan ve dal dersleri ile seçmeli dersler yer almaktadır. Anadolu teknik programı uygulayan mesleki ve teknik anadolu liselerinde eğitim süresi dört yıldır. Anadolu meslek liselerinde ulaştırma hizmetleri alanı için uygulanan bu çerçeve öğretim programında 9.sınıfta genel kültür dersleri ortak dersler olarak okutulmakta, 10.sınıfta ise ortak dersler ile alan ortak dersleri (meslek dersleri) okutulmaktadır. 11.sınıf ve 12.sınıfta ise ortak dersler ile alanın dalına özel dersler okutulmaktadır. Ulaştırma hizmetleri alanı anadolu teknik programında 10.sınıfta 14 saat meslek dersleri, 29 saat genel kültür dersleri, 1 saat seçmeli dersler okutulmaktadır. 11.sınıfta genel kültür dersleri 29 saat, alanın dalına ait dersler 7 saat, seçmeli dersler ise 4 saat olarak okutulmaktadır. 12.sınıfta genel kültür dersleri 25 saat, dal dersleri 13 saat, seçmeli dersler 1 saat olarak okutulmaktadır. Seçmeli dersler Talim ve Terbiye Kurulu'nun yayımladığı kararlar ile mesleki ve teknik ortaöğretim okul ve kurumlarında uygulanacak haftalık ders çizelgelerinin ekinde belirtilen açıklamalar doğrultusunda seçmeli dersler tablosundaki derslerden, öğrenim görülen alan derslerinden veya diğer alan derslerinden seçilmektedir.

Alana ait okutulan dersler içerisinde (*) ile belirtilen dersler o alanda başarılması zorunlu derslerdir. Bu dersler MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre yılsonu başarı puanı ile başarılı sayılamayacak olan derslerdir. Bu derslere ait bireysel öğrenme materyallerinin tamamı ders saatleri değişime uğratılmaksızın uygulanmaktadır. Tablo 10'da mesleki ve teknik anadolu lisesi anadolu teknik programı ulaştırma hizmetleri alanında okutulan derslerde başarılması zorunlu derslerin listesi verilmiştir.

Tablo 10.Ulaştırma Hizmetleri Alanı Anadolu Teknik Lisesi Programı Başarılması Zorunlu (*) Dersler Tablosu

Dal	Sınıf	Anadolu Meslek Programı
Lojistik	10	Depo Yönetimi
	11	Taşıma Modelleri
	12	Gümrük

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı, Ulaştırma Hizmetleri Alanı Çerçeve Öğretim Programı'na göre düzenlenmiştir.

Ortaöğretim Kurumlar Yönetmeliği'ne göre anadolu teknik programı uygulayan meslek liselerinde de öğrencinin eğitim-öğretim yılı sonunda herhangi bir dersten başarılı sayılabilmesi için iki dönemin puanının aritmetik ortalamasının en az 50 puan veya birinci dönem puanı dikkate alınmaksızın ikinci dönem puanının en az 70 puan olması gerekmektedir. İşletmelerde uygulamalı eğitim gören öğrencilerin uygulama sınav puanı en az 50 olmak şartıyla birinci dönem puanları ve ikinci dönem puanları ile uygulama sınav puanının aritmetik ortalamasının en az 50 veya uygulama sınav puanının 70 olması gerekmektedir. Anadolu teknik programı ulaştırma hizmetleri alanında öğrencinin yılsonu puanı sınıf geçmek için yeterli olsa bile başarılması zorunlu derslerden başarısız olan öğrenciler o derslerden sorumlu geçmektedir. Buna göre ulaştırma hizmetleri alanı anadolu teknik programında Türk dili ve edebiyatı, depo yönetimi, taşıma modelleri, gümrük derslerinde yeterli puanı alamayan öğrenciler bu derslerden sorumlu olarak geçmektedir. Eğitim öğretim yılı sonunda öğrencinin bir dersten iki dönem puanı olması şartıyla doğrudan sınıf geçmemesi durumunda başarısız ders sayısı maksimum üç ders olması halinde öğrenci sorumlu olarak bir üst sınıfa devam etmektedir. Bir önceki sınıflardaki dersler de dâhil toplam 6 dersten fazla başarısız dersi bulunan öğrenciler o sınıfı tekrar etmektedir. Bunun yanında devamsızlık nedeniyle başarısız sayılanlar, yılsonu başarı puanıyla veya sorumlu olarak sınıfı geçemeyenlerde bu hükümlere tabi olmaktadır. Orta öğrenim süresince hazırlık sınıfı hariç olmak üzere sınıf tekrarı bir defaya mahsus yapılabilmektedir. Öğrenim süresi içinde ikinci defa başarısız olan öğrenciler sınıf tekrarı yapma hakkını kaybetmektedir. Bu öğrencilerin ders yılı sonunda okulla ilişkisi kesilerek açık öğretim lisesi veya mesleki açık öğretim lisesine kayıtları yapılmaktadır. Son sınıf (12) öğrencilerinden okuldan mezun olamayıp sınıf tekrar etme hakkı bulunanlar başarısız ders sayısına bakılmaksızın sınıf tekrar edebilmektedir. Sınıf tekrarı hakkını kullanmak istemeyen öğrencilerden sınıf tekrarı yapmamış olanlar iki öğretim yılı, sınıf tekrarı yapmış olanlar ise bir öğretim yılı daha başarısız oldukları derslerinden sorumluluk sınavına girebilmektedir. Bu sınavlar sonunda da başarısız sayılan öğrencilerin okulla ilişkisi kesilmektedir. Okulla ilişkisi kesilen öğrenciler açık öğretim lisesi veya mesleki açık öğretim lisesine kayıt yaptırmaktadır.

Mesleki ve teknik anadolu lisesi ulaştırma hizmetleri alanı dört yıllık anadolu meslek ve anadolu teknik programından mezun olan öğrencilere ustalık belgesinin yetki ve sorumluluklarını taşıyan mesleklerinde bağımsız işyeri açma belgesi verilmektedir.⁵³ İş yeri açma izni özel kanunlarla düzenlenmiş olan alanlar için belge düzenlenmez. Bağımsız işyeri açma belgesi mezun olunan kurum müdürlüğünce düzenlenerek öğrenciye verilmektedir.

2.6. Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde İşletmelerde Beceri Eğitimi ve Staj Uygulamaları

05.06.1986 tarihinde kabul edilen 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu 29.06.2001 tarihinde Mesleki Eğitim Kanunu olarak değıştirilmiştir. Bu kanuna göre teorik ve uygulamalı eğitimlerinin tamamını kurumda yapan öğrenciler, meslekî bilgi ve becerilerini geliştirmelerini, iş hayatına uyumlarını, gerçek üretim ve hizmet ortamında yetişmelerini sağılamak amacıyla staj çalışması yapmak zorundadırlar.

Mesleki ve teknik anadolu liselerinde staj çalışmaları işletmelerde yaptırılmaktadır. Sağık ve engel durumu gibi nedenlerle okulda staj yapması gerekli görülenlerle yeterli özellikte ve sayıda işletme bulunamaması durumunda staj, ilgili alan ğretmenlerinin gözetiminde okulda da yaptırılabilir. Kurumun özelliğine göre ders saatleri dışında alanla ilgili yapılan üretim, tanıtım, hizmet gibi çalışmalar staj çalışması kapsamında değeriendirilmektedir. Kurumda yapılacak staj çalışmaları hafta sonu, yarıyıl tatili ve yaz tatili içerisinde yapılabilir. Staj süresi mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları öğrencileri için 40 iş günüdür. Teknik eğitim programı uygulayan anadolu teknik liselerinde staj tamamlama süresi üç yüz saattir. Öğrenci, stajının en fazla üçte birini 10. sınıf sonunda, geri kalanını ise 11. sınıftan itibaren başlayarak son sınıfa kadar yapabilmektedir. Staj uygulamaları hafta sonunda yarıyıl tatilinde veya yaz tatilinde yapılabilir. Anadolu meslek lisesi

⁵³ MEB, Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğı, Madde 71, Resmi Gazete 29118

ve meslek liselerinde işletmelerde beceri eğitimi 12. sınıfta haftada üç gün verilmektedir. İşletmelerde beceri eğitimine çeşitli nedenlerle gidemeyen öğrenciler üç yüz saat olarak tamamlamaları gereken stajlarını 10.sınıf sonundan itibaren başlayarak tamamlamaları gerekmektedir. Okullardaki program türünün özelliğine göre işletmelerde beceri eğitimi ve staj uygulamaları farklılıklar gösterebilmektedir. Buna göre anadolu meslek programı uygulayan meslek liselerinde ulaştırma hizmetleri alanı öğrencileri stajlarını 12.sınıfta haftada üç gün işletmelerde görmektedirler. Anadolu teknik programı uygulayan meslek liselerinde ise ulaştırma hizmetleri alanı öğrencileri stajlarının en fazla üçte birini 10.sınıfın bitiminde, kalan kısmını ise 11.sınıftan itibaren hafta sonu, yarıyıl veya yaz tatilinde toplamda üç yüz saat olarak yapmaktadırlar. Mesleki ve teknik anadolu liselerinde programın özelliğine göre öğrenciler genellikle 12.sınıfta işletmede üç gün eğitim görerek iş hayatı ile tanışmaktadırlar.

2.6.1. İşletmelerin Belirlenmesi

Mesleki ve teknik anadolu liselerinde staj yapacak öğrenciler, kurum müdürü veya ilgili müdür yardımcısı nezaretinde alan şefleri, alanla ilgili bir meslek öğretmeni tarafından belirlenen resmi veya özel kurumlarda eğitimlerini tamamlamaktadır. Mesleki ve teknik eğitimin verileceği işletmeler, kurulacak olan komisyon veya komisyonlar tarafından işyerinin eğitime uygunluğu ve mesleki eğitim görecek öğrenci sayıları dikkate alınarak belirlenmektedir. İşletmelerin belirlenmesinde kurulan komisyon mesleki eğitimden sorumlu şube müdürü başkanlığında toplanan heyetten oluşmaktadır. Bu heyet;

- Belirlenen alanda eğitim veren okul müdürü veya ilgili müdür yardımcısı,
- Bölümle ilgili bir alan şefi ve meslek öğretmeni,
- Belirlenen alanda o alanı temsil eden, sanayi ve ticaret odaları, esnaf ve sanatkârlar ve işveren kuruluşundan birer temsilci,
- Türkiye İş Kurumu temsilcisinden meydana gelmektedir.

İşletme belirleme komisyonu işletmelerin eğitime uygunluğunun tespitinde şu hususlara dikkat etmektedir:

- İşletmede mesleki eğitim programına uygun bir üretimin veya hizmetin gerçekleştirilmesi,
- İşletmenin mesleki eğitim programının en az %80'inin yapılmasını sağlayacak yeterlilikte olması,
- Mesleki eğitim kanunu gereği toplamda on ve yukarısı öğrenciye mesleki eğitim yaptıracak olan işletmelerin bir eğitim birimine sahip olması,
- Öğrenciye mesleki eğitiminde ve staj çalışmalarında rehberlik edecek eğitici personelin bulunması,
- Öğrencilerin temizlik, yemek vb. gibi günlük ihtiyaçlarını karşılayacak alanların bulunması,
- Öğrencilerin işletmelerde gerçekleştirilen eğitimlerinin il sınırları dışında olması durumunda yemek, konaklama gibi ihtiyaçların eğitim verilen işletme tarafından karşılanması,
- Bir önceki ders yılında belirlenen işletmede mesleki eğitim uygulanmışsa eğitimin mesleki eğitim yönetmeliğine ve öğretim programına uygun yapılmış olması,
- İşletmelerde iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini alarak bu tedbirlerin uygulanması gibi durumları dikkate alarak belirler.

2.6.2. Staj Sözleşmesi, Sigorta İşlemleri ve Ücret

İşletmelerde mesleki eğitim görecekt öğrencilerin sözleşmesi, ders yılının sona erdiği tarihten yeni ders yılının ikinci haftası sonuna kadar okul müdürlüğü ve işletme yetkilileri arasında her öğrenci için ayrı olarak imzalanmaktadır. Yapılan sözleşmede öğrencinin imzası yer almaktadır. Öğrenci reşit değil ise velisinin imzası da sözleşmede bulunmaktadır. Eğitim-öğretim yılının bitiminde işletmenin veya

öğrencinin durumuyla ilgili bir değişiklik söz konusu olduğunda staj sözleşmesi karşılıklı olarak feshedilmekte veya uzatılmaktadır. İşletmelerde mesleki eğitim görececek öğrencilerin sağlık sigorta ve prim işlemleri 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na göre yürütülmektedir. Öğrencilerin sigorta primleri her ay bu kanunda belirtilen sürede ödenmektedir. İşletmelerde uygulamalı eğitim gören öğrencilere meslek hastalığı ve iş kazası kapsamında hastalık sigortası uygulanmaktadır. Yapılan bu sigorta mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında işletmelerde beceri eğitimine tabi tutulan tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrenciler içinde geçerlidir. Bu kanun ile öğrenciler sigortalı sayılırlar ve bunlardan bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olmayanlar hakkında ayrıca genel sağlık sigortası hükümleri uygulanır. Mesleki eğitim gören öğrencilerin sigorta primleri Milli Eğitim Bakanlığı ile mesleki eğitim veren yükseköğretim kurumlarının bağlı olduğu üniversitelerin bütçesine konulan ödenekten asgari ücretin %50'si üzerinden hesaplanarak karşılanmaktadır. İşletmelerde mesleki eğitimi tamamlayan öğrencilerin eğitimin sona erdiği tarihten itibaren on gün içerisinde sigortalı işten ayrılış bildirgesi düzenlenerek sosyal güvenlik kurumuna gönderilerek sağlık sigortası sonlandırılmaktadır.

İşletmelerde mesleki eğitim, staj ve tamamlayıcı eğitim gören öğrencilere, 3308 sayılı kanunda belirtilen miktardan az olmamak üzere ödenecek ücret tutarı, ücret artışı ve diğer olanakları kapsayan eğitim sözleşmesini öğrenci veya velisi okul müdürüyle birlikte imzalanmaktadır. Bu kanuna göre işletmelerde beceri eğitimine devam eden öğrencilere ödenecek ücret ve bu ücretteki değişimler düzenlenen sözleşme ile tespit edilmektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında staj veya tamamlayıcı eğitim gören öğrencilerle işletmelerde beceri eğitimi gören öğrencilere; yirmi ve daha fazla çalışanı olan işletmeler asgari ücretin net tutarının yüzde otuzundan az ücret ödeyemez. Yirmiden daha az çalışanı olan işletmeler ise staj eğitimi gören öğrencilere asgari ücretin net tutarının yüzde on beşinden aşağı ücret ödeyemez. Staj yapacak işletme bulunamaması nedeniyle stajını okulda yapan ortaöğretim öğrencilerinin yaptıkları stajlar bu hükmün dışında tutulmuştur. Aday çırak, çırak ve öğrencilere ödenecek ücretler her türlü vergiden müstesnadır.

2.6.3. Beceri Eğitimi

İşletmelerde beceri eğitimi eğitim-öğretim yılı başında başlamaktadır. O yılın sonunda sona ermektedir. İşletmelerde beceri eğitimi haftanın üç iş gününde yapılmaktadır. Diğer iki gün ise eğitim biriminde veya okulda teorik eğitim olarak yapılmaktadır. Programın özelliğine göre bu stajlar yaz döneminde de yapılabilmektedir. Özellikle anadolu teknik programı uygulayan meslek liseleri 10.sınıf ve 11.sınıfta bu stajlarını yaz döneminde yapmaktadır. Okulda uygulamalı eğitim yapmaya elverişli laboratuvar veya atölye donatılarının bulunmaması durumunda uygulamalı eğitimin işletmede yapılması gerekir ise teorik eğitim 10.ve 11.sınıflarda okulda üç gün olarak yapılabilmektedir.

İşletmelerde beceri eğitimi gören öğrenciler teorik eğitimlerini, mesleki ve teknik eğitim kurumlarında veya işletmelerde alabilirler. Çalışma saatlerinde yapılan teorik eğitim haftada on iki saatten az olmayacak şekilde uygulanır. Bu eğitim yoğunlaştırılmış şekilde de uygulanabilir. Öğrenciler teorik eğitim aldıkları günlerde ücretli izinli sayılırlar. Sözleşmesi sonlandırılmamış olan öğrenciler işletmelerde beceri eğitimine yaz aylarında da devam ederler. Bu süreçte öğrenciler dilerlerse ücretli veya ücretsiz izin haklarını kullanabilirler. İşletmelerde beceri eğitimine tabi olan öğrencilerin, bulundukları alandan mezun oluncaya kadar staja başladıkları işletmelerde eğitimini tamamlamaları zorunlu kılınmıştır. Bazı durumlarda bu kuralda esneklik sağlanmıştır. Örnek olarak, işletmede öğretim programının tamamının uygulanamaması halinde öğrenciler bu eğitimlerini başka bir işletme veya okulda tamamlayabilmektedirler. Aynı zamanda işletmede grev veya lokavt uygulanması, yangın, deprem vb. doğal afetlerin meydana gelmesi halinde öğrenciler eğitimlerini okulda sürdürürler.

Öğrencilerin işletmelerde aldığı beceri eğitimi, staj ve tamamlayıcı eğitim usta öğretici veya eğitici personel tarafından yaptırılır. Mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencilerine işletmeler beceri eğitimi verebilirler. Bunun için bünyesinde on ve daha fazla personel çalıştıran işletmelerin çalıştırdıkları kişi sayısının yüzde beşinden az olmaması gerekmektedir. Beceri eğitimi verecek olan işletmelerde öğrenci sayısı on ve fazlası olması durumunda öğrenciler için bir eğitim birimi kurulur. Bu eğitim

biriminde ustalık yeterliliğine sahip ve iş pedagojisi eğitimi almış eğitici personel görev alır. On kişiden daha az personel çalıştıran işletmeler mesleki eğitim kapsamına alınıp alınmama durumuna bakılmaksızın mesleki eğitim alan ortaöğretim öğrencilerine işletmelerde beceri eğitimi, tamamlayıcı eğitim ve staj yaptırabilirler. İşletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler mesleğin özelliğine göre yaptıkları iş, proje, deney gibi çalışmalarını birer iş dosyası tutarak kayıt altına alırlar. Bu dosyada her yapılan iş kayıt altına alınarak ilgili kısımlar öğrenci ve usta öğretici tarafından imzalanır.

2.6.4. Değerlendirme

İşletmelerde beceri eğitimi uygulayan mesleki ve teknik Anadolu liselerinde ve diğer liselerde bir ders yılı iki dönemden oluşur. İşletmelerde beceri eğitimi bu kapsamda 1.dönem ve 2.dönem olarak değerlendirilir. Staj yapan öğrencilere iş yerlerindeki eğitici personel tarafından işletmelerde beceri eğitimi dersi 1.dönem ve 2.dönem notu verilir. İşletmelerde mesleki eğitimde başarının değerlendirilmesinde 1.dönem ve 2.dönem puanları kullanılır. Öğrencinin 1.dönem puanı hesaplanırken beceri eğitimi süresince, öğretmen, usta öğretici veya işletmedeki eğitim sorumlusu tarafından verilen proje, deney, temrin gibi yapılan çalışmalar neticesinde elde edilen puanlar ile eğer varsa okulda alanıyla ilgili yapılan yarışmalarda alınan ve işletmeye bildirilen puanların aritmetik ortalaması dikkate alınır. Ortaya çıkan bu puan öğrencinin 1.dönem notunu oluşturmaktadır. Öğrencinin ikinci dönem puanı hesaplanırken beceri eğitimi süresince usta öğretici, öğretmen veya işletmedeki eğitim sorumlusu tarafından verilen proje, deney, temrin gibi yapılan çalışmalar neticesinde elde edilen puanlar, telafi eğitimi süresince öğrencinin yaptığı proje, temrin, deney gibi çalışma neticesinde elde edilen puanlar ve varsa okulda yapılan alanıyla ilgili yarışmalarda alınan ve işletmeye bildirilen puanlar dikkate alınmaktadır. Bu puanların aritmetik ortalaması hesaplanarak ortaya çıkarılan puan öğrencinin 2.dönem puanını oluşturur. İşletmelerde beceri eğitiminde ilgili dersin iki dönem puanının aritmetik ortalaması ile yılsonunda yapılan beceri eğitimi sınavı puanının aritmetik ortalaması öğrencinin yılsonu puanını oluşturur. Öğrencinin İki

dönem notunun ortalaması ile yılsonunda yapılan işletmelerde beceri eğitimi sınavı notunun aritmetik ortalaması ise yılsonu notunu oluşturur.

Eğitim-öğretim yılının son haftasında beceri eğitiminin değerlendirilmesi amacıyla işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler, beceri sınavı olurlar. Bu sınav, komisyonca alınacak karar doğrultusunda dersin özelliğine göre uygulamalı, yazılı veya her ikisi birlikte olacak şekilde uygulanır. İşletmelerde beceri eğitimi sınavı, ilgili alan şefi, alan öğretmeni, işletmenin usta öğreticileri veya eğitici personeli, o meslekte işveren kuruluşunu temsil eden üyelerden oluşturulan komisyon tarafından yapılır. İşletmelerde beceri eğitimi sınav soruları o alanla ilgili uygulanan öğretim programının en az %80'ini kapsamalıdır. İşletmelerde beceri eğitimi sınavı değerlendirilirken öğrencilerin tuttuğu iş dosyası ve beceri sınavı sonucunda oluşan puanlar toplanır. Oluşan bu puan öğrencinin işletmelerde beceri eğitimi sınav puanı olur. Beceri sınavı 100 puan üzerinden değerlendirilir. Bunun %80'i sınav, %20'si de iş dosyasına takdir edilir. İşletmeye gönderilemeyen öğrenciler için okulda yüz yüze eğitimini aldıkları alan veya dal derslerinden beceri sınavı yapılmaz. Öğrencinin işletmelerde mesleki eğitim gördüğü bölüm derslerinden başarılı sayılabilmesi ancak iki dönem not ortalaması ile yılsonunda yapılan beceri sınavı notunun aritmetik ortalamasının en az "Geçer" olması ile mümkündür. Ayrıca yılsonunda yapılan beceri sınavından da en az "Geçer" not alması gerekmektedir. Bir öğrencinin ders yılı sonunda bir dersten başarılı olmasının şartı iki dönem puanının aritmetik ortalamasının en az 50 olması ile mümkündür. Bunun yanında birinci dönem puanı ne olursa olsun ikinci dönem puanının en az 70 olması halinde de öğrenci başarılı sayılır. İşletmelerde mesleki eğitim gören öğrencilerin birinci ve ikinci dönem puanları ile işletmelerde beceri eğitimi sınav puanının aritmetik ortalamasının en az 50 olması veya beceri eğitimi sınav puanının 70 olması gerekmektedir. Öğrencinin yılsonunda başarılı sayılabilmesi için dönem puanlarının aritmetik ortalamasının geçer not olmasının yanında öğrencinin beceri eğitimi sınav puanının da en az 50 olması gerekmektedir.

Uygulamalı dersi birden fazla olan bölümlerde işletmede yapılan her ders için beceri eğitimi sınavı ayrı ayrı olarak veya birlikte yapılabilir. Birden fazla olan uygulama derslerinin sınavları birlikte yapılır ise sınavın değerlendirmesi ayrı yapılır.

2.7. Meslek Liselerinde Mesleki Eğitim ve Öz Yeterlik İle İlgili Araştırmalar

Bu zamana kadar yapılan mesleki eğitim ve meslek liseleri ile ilgili çalışmalarda veri toplama aracı olarak çoğunlukla anket yöntemine başvurulmuştur.⁵⁴ Bu gibi araştırmaların genelinde nitel yöntemlere başvurulmuştur.⁵⁵ Aynı zamanda tarama (betimsel) modelde araştırmalar yapılmıştır. Mesleki eğitim ve meslek liseleri ile ilgili yapılan çalışmaların konuları; mesleki eğitimde öğretim programları, işletmelerde beceri eğitimi uygulamaları, staj uygulamaları, okul-sektör işbirliği, meslek liselerinin tercih edilme nedenleri, yükseköğretime olan beklentiler ve akademik başarı olarak sıralayabilmektedir. Yapılan çalışmalarda ortaya çıkan sonuçlar ve bulgular şu şekilde belirtilmiştir:

Arslan ve Önen (2004) yaptığı araştırmada meslek lisesi tekstil konfeksiyonu bölümü mezun olan öğrencilerin mesleki yeterlikleri konusunda, meslek dersi öğretmenlerinin düşüncelerini belirlemeyi amaçlamıştır. Ankara il sınırları içinde bulunan, 24 kız meslek lisesi ve bu okullarda görev yapan 320 meslek dersi öğretmeni araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Araştırmada ortaya çıkan sonuçlar kısaca şöyledir: Öğretim programları sektörün ihtiyaçları dikkate alınarak iş piyasası ve öğretmenlerin istekleri doğrultusunda yeniden yapılandırılmalıdır. Mesleki eğitim veren kurumlara yönlendirme yapılarak öğrenciler alınmalıdır. Aynı zamanda öğrencilere meslekleri tanıma, kendi ilgi ve yeteneklerini geliştirebilecekleri düzenlemeler yapılmalıdır. Öğretim programları iş hayatı ile uyumlu hale getirilerek güncel tutulmalıdır. Öğrencilerin mesleki eğitim gördüğü atölye ve laboratuvar donanımları teknolojik açıdan iş hayatının gereksinimlerine uyumlu hale getirilmelidir. Bu konuda sektörle işbirlikleri artırılmalıdır.

⁵⁴ Haluk İşler, "Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'deki Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Sisteminin Avrupa Birliği'ne Uygunluğu", Doktora tezi, İzmir 2006, s.127

⁵⁵ James Mulraney vd., "The role of small enterprise in school students' workplace learning", National Centre for Vocational Education Research, 2002, s.14

Sezer, İşgör, Özpolat vd. tarafından (2006) lise öğrencilerinin öz yeterlilik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelediği çalışmada özetle şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

- Öğrencilerin okudukları lise türüne göre öz yeterlik algıları birbirinden farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre sınavla ve özel yetenekle öğrenci alan okullarda öğrenim gören öğrencilerin öz yeterlik algıları genel liselerde okuyan öğrencilere göre daha yüksek çıkmıştır.
- Öğrencilerin yaşam şartlarındaki farklılık öz yeterlilik algılarının farklılaşmasında etkili olmuştur. Şehirde yetişmiş gençlerin öz yeterlik algıları ilçe ve köyde yetişmiş öğrencilere oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Arslanoğlu (2012) yaptığı çalışmada mesleki ortaöğretim kurumlarının mesleğe hazırlama ve işe yerleştirme performanslarının, kavramsal çerçeve ışığında hazırlanan alan araştırması yardımıyla belirlenmesini amaçlamıştır. Bu araştırma Tekirdağ ili Çorlu Anadolu Sağlık Meslek Lisesi'nde öğrenim gören ve işletmelerde meslek eğitimine devam eden 11. ve 12. sınıf öğrencilerinden 120 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın sonuçları özetle şu şekildedir:

- Mesleki uygulama iş hayatına uyumda etkilidir. Ancak öğrencilerin öncelikle ilgili alanlarda yeterli süre çalışmalarının, uygulama fırsatı sunulmasının ve meslekleriyle ilgili işleri yapmalarının sağlanması mesleki uygulamanın daha etkili olması için gerekli olduğu saptanmıştır.
- Öğrencilerin bir kısmının mesleki uygulama alanlarında öğrencilere yeterli bilginin verildiğini, bir kısmının ise uygulama alanlarında kendilerine yeterli bilginin verilmediğini belirtmiştir. Bunun nedenleri ise stajyerlerin geçici personel olarak görülmesi, stajyerlerin önemsenmemesi, stajyerlere güven duyulmaması gibi nedenler olduğu saptanmıştır.
- Öğrencilerin okulda verilen eğitimin ezberden çok uygulamaya yönelik olmasına ilişkin olumsuz görüşte oldukları saptanmıştır.

- Öğrencilerin %58,3'ü okulda ders içeriklerinin iş alanına uygun olduğunu, ders içeriklerinin gerekli mesleki yeterliliği ve iş disiplini kazandırdığı görüşünde olduğunu belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin yaklaşık %55,8'i okulda mesleğe ilişkin verilen teorik ve uygulamalı eğitimin yeterli olduğunu görüşünde olduğunu belirtmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin bu konudaki düşüncelerinin tıbbi sekreterlik öğrencilerine oranla daha olumsuz olduğu ortaya konmuştur.
- Öğrencilerin % 67,5'i okulun atölye eğitimlerinin mesleki gelişime katkı sağladığını, % 53,4'ü okulda yeterli bilgi ve beceriyi kazandıklarını, %63,4'ü verilen eğitimin iş ortamında uygulanabilir nitelikte olduğunu ayrıca %62,5'i okuldan mezun olduktan sonra mesleğe hazır olacaklarını düşündükleri sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin aldıkları mesleki ve teknik eğitim ile mesleğe hazır olduklarını düşündükleri söylenebilir.
- Okulların staj yapılacak işletmelerin belirlenmesinde katkı sağladığı, beceri eğitimi yapılan işletmelerin eğitim gördükleri alana uygun olarak belirlendiği saptanmıştır. Öğrencilerin okulda edindikleri bilgi ve becerileri staj eğitiminde kullanabildikleri belirlenmiştir.
- Öğrencilerden alınan dönütler değerlendirildiğinde okulun mesleğe hazırlama performansı yeterli bulunmuştur.
- Öğrencilerin işletmelerde staj eğitiminin iş bulmada etkili olacağı görüşünde oldukları ve mesleki uygulama süresini yeterli buldukları görülmüştür.
- Mezuniyet sonrası öğrencilerin istihdam alanlarını bilmeleri öğrencilerdeki iş kaygısının ortadan kalkmasında etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Adatepe (2012) Ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin öğrenme stilleri ile çalışma alışkanlıkları ve akademik başarıları arasındaki ilişkileri incelediği çalışmada ortaya koyduğu problemlerden bazıları şunlardır:

1. Ortaokul öğrencilerinin öğrenme stilleri ile cinsiyeti arasında ilişki var mıdır?
2. Ortaokul öğrencilerinin öğrenme stilleri ile sınıf düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
3. Ortaokul öğrencilerinin öğrenme stilleri ile okul başarısı algılama durumu arasında ilişki var mıdır?

4. Ortaokul öğrencilerinin akademik başarıları ile cinsiyeti arasında ilişki var mıdır?
5. Ortaokul öğrencilerinin çalışma alışkanlıkları ile cinsiyetleri arasında ilişki var mıdır?

Bu çalışma sonucunda ortaya çıkan sonuçlar özetle şu şekildedir:

- Öğrencilerin akademik başarı durumlarına göre öğrenme stilleri arasında anlamlı ilişkiler ortaya çıkmıştır.
- Öğrenme stilleri ile çalışma alışkanlıkları ve akademik başarıları arasında anlamlı ilişkiler ortaya çıkmıştır.
- Öğrencilerin cinsiyetleri ve bulundukları sınıf düzeyleri ile öğrenme stilleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda akademik başarıları ile sınıf düzeyleri arasında da anlamlı ilişki bulunmamıştır.
- Öğrenme stilleri ile öğrencilerin cinsiyetleri ve bulundukları sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmazken, başarı algısı, kardeş sayıları, çalışılan ders saati, başarı durumları arasında anlamlı ilişkiler ortaya çıkmıştır.
- Yapılan araştırma sonucunda kız öğrencilerin çalışma alışkanlıkları puanı ile akademik başarı puanları, erkek öğrencilerin çalışma alışkanlıkları puanı ile akademik başarı puanından yüksek bulunmuştur.

Taşdemir (2012) lise son sınıf öğrencilerinin matematik öz-yeterlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelediği çalışmasında araştırma problemlerinden bazıları şunlardır:

1. Lise son sınıf öğrencilerinin matematik öz-yeterlik düzeyleri cinsiyete göre ve okul türüne göre anlamlı bir farklılık gösteriyor mu?
2. Lise son sınıf öğrencilerinin matematik öz-yeterlik düzeyleri öğrencilerin yaşadıkları yerleşim birimine ve ailenin ekonomik durumuna göre anlamlı bir farklılık gösteriyor mu?

Elde edilen sonuçlara göre çalışmada yer alan öğrencilerin cinsiyeti ile matematik dersine yönelik öz-yeterlik inançları arasındaki farkın erkek öğrenciler lehinde anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Öğrencilerin yaşadıkları yerleşim birimi

ve ailenin ekonomik durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan çalışmalar neticesinde öz-yeterlik algısının öğrencilerin akademik başarılarının önemli bir belirleyicisi olduğunu göstermiştir.

Yılmaz, Yiğit ve Kaşarcı tarafından (2012) yapılan araştırmada ilköğretim öğrencilerinin özyeterlilik düzeylerinin akademik başarı, yaş, kardeş, cinsiyet vb. gibi birtakım değişkenler açısından değişkenliğinin farklılaşması ortaya konmuştur. Araştırma Konya ilinde farklı okullarda öğrenim gören, 2487'si kız, 2575'i erkek öğrenci olmak üzere toplam 5062 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda özetle şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

- İlk bulgularda kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek öz yeterlik puanına sahip olduğu sonucuna varılmıştır.
- İkinci bulgularda özyeterlilik puanları sınıf bazında farklılık göstermiştir. 8.sınıfta okuyan öğrencilerin özyeterlilik puanları 6. ve 7.sınıf öğrencilerinden fazla bulunmuştur.
- Kardeş sayısına göre az kardeşi olan öğrencilerin fazla kardeşi olan öğrencilere göre daha yüksek özyeterlilik puanına sahip oldukları belirlenmiştir.
- Yerleşim yerine göre büyükşehirde oturan öğrencilerin özyeterlilikleri diğer bölgelerde oturan öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Özyeterlilik ile başarı sınavları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucu ortaya konmuştur.

Araştırmacılar Büyükşehirlerde oturan öğrencilerin, öz-yeterlilik puanları, diğer tüm yerleşim birimlerindeki öğrencilerden yüksek bulunmuştur. Son bulguda ise, öz-yeterlilik ile BTS puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Akkaya, Özçatalbaş ve Arabacı (2013) tarafından yapılan endüstri meslek liselerine öğrenci yönelimi adlı çalışmada ilköğretimden mezun olan öğrencilerin endüstri meslek liselerini ve bölümlerini tercih sebepleri ve eğitim sürecinde karşılaştıkları problemlerin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırma Ankara ilinde yer alan dört farklı bölgedeki 593 meslek lisesi birinci sınıf öğrencisi üzerinde uygulanmıştır. Araştırma sonuçları özetle şöyledir: Öğrencilerin ancak % 15'ine

yakını ilköğretim öğretmeninin yönlendirmesiyle endüstri meslek lisesini tercih etmiştir. Diğer öğrenciler ise aile çevre veya kendi tercihleriyle bu liselere yönelmişlerdir. Öğrencilerin bölümlerini tercih etmelerinde ise, mesleklerinin güncel bir meslek olması, kolay iş bulabilme imkânı ve sosyal çevrenin yönlendirmesi etkili olmuştur.

Ünal (2013) yaptığı araştırmada lise öğrencilerinde akademik güdülenmeyi yordayan bazı değişkenlerin incelenmesini amaçlamıştır. Bu değişkenler kişilik, özyeterlik ve mükemmeliyetçilik olarak belirlenmiştir. Bu araştırma İzmir ilinde bulunan anadolu liselerinde 9, 10, 11 ve 12. sınıflarda öğrenim gören toplam 502 lise öğrencisi üzerinde yapılmış betimsel yöntemli bir çalışmadır. Araştırma sonucu özetle şu şekildedir: Araştırmada ele alınan, mükemmeliyetçilik, kişilik ve özyeterlik değişkenlerinin akademik olarak güdülenmeyi yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında, kendine yönelik mükemmeliyetçi, sorumluluk sahibi ve özyeterlik algısı yüksek öğrencilerin akademik güdülenme seviyelerinin de yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Kalkan (2014) tarafından yapılan araştırmanın amacı, öğrencilerin meslek liselerini tercih etmelerinde etkili olduğu düşünülen faktörleri ikili karşılaştırmalar yöntemiyle ölçekleyerek belirlemek ve bu önceliklerin okul-program türü, sınıf, cinsiyet, gelir düzeyi, anne baba birlikteliği ve eğitim durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymaktır.

Araştırma Ankara ili Dikmen Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, Sincan Ahmet Andıçen Ticaret Meslek Lisesi, Aliye Yahşi Kız Meslek Lisesi, Gölbaşı Otelcilik ve Turizm Meslek Liselerinde eğitim gören 522'si erkek, 457'si kız olmak üzere toplam 979 öğrenci ile yürütülmüştür.

Araştırmadan elde edilen bulgular şöyledir:

- Meslek liselerinin tercih edilmesinde meslek sahibi olmak ve kısa sürede iş bulmak etkili olan faktörlerin başında gelmektedir.
- Meslek yüksekokullarına sınavsız geçebilmek,
- Akademik başarısızlık ve kültür derslerinin az olması meslek liselerinin tercihinde etkili olan diğer faktörler olmuştur.

- Okulun eve yakın olması ise meslek liselerini tercihte son sırada yer almıştır.

Bahçetepe (2015) Öğrencilerin akademik başarıları ile algıladıkları okul iklimi arasında bir ilişki olup olmadığını incelediği çalışmaya 534 kız ve 520 erkek olmak üzere toplam 1054 sekizinci sınıf öğrencisi katılmıştır. Okul iklimi algısı ile akademik başarı arasındaki ilişkiyi tespit etmek için bu araştırmada pearson korelasyon analizine başvurulmuştur. Araştırma sonuçları özetle şu şekildedir:

Okul ikliminin destekleyici öğretmen davranışları ve başarı odaklılık boyutları ile akademik başarı arasında olumlu yönde güçlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Araştırmaya göre öğrencilerin algıladıkları okul iklimi ne kadar olumlu olursa, öğrencinin akademik başarısı da o ölçüde olumlu yönde artmaktadır. Ancak okul ikliminin güvenli öğrenme ortamı ve olumlu akran iletişimi boyutu ile akademik başarı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Matban (2015) endüstri meslek liselerinin staj sürecinin kendi koşulları içerisinde nasıl gerçekleştiğini ortaya koymak için bilişim teknolojileri alanı ve elektrik-elektronik teknolojisi alanı 12.sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı durum çalışmasında aşağıda belirtilen sorulara yanıt aranmıştır. Bu sorular şunlardır:

- Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin staj yaptıkları iş yeri koşulları nasıldır?
- Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin staj sürecindeki ilişkileri nasıldır?
- Staj sürecinin çıktıları nelerdir?

Araştırma sonuçları özetle şöyledir:

Endüstri meslek lisesi öğrencileri beceri eğitimi sürecinin çıktıları olarak şu başlıkları önemsemişlerdir:

- Stajın mesleki yeterliği arttırması,
- Yönetim ve organizasyona dair bilgiler edinme,
- Ekip çalışması ve iletişim konusunda tecrübe kazanma,
- Öğrenim gördüğü alan dışında yeterliliğin artması,
- Meslek ile ilgili güdülenmeyi sağlama,
- İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin becerileri geliştirme,
- Okulda bulunmayan teknolojiyi kullanma deneyimi

gibi durumları önemli olarak görmüşlerdir. Öğrencilerin staj sürecinde olumsuz gördüğü durumlar ise stajın mesleki yeterliği arttırmaması, meslekle ilgili güdülenmeyi olumsuz etkilemesi, stajdan başarısız olma kaygısı olarak belirtilmiştir. İş yeri koşulları bakımından öğrencilerin olumlu gördüğü durumlar, alanı ile ilgili işte çalışma, dinlenme saatlerinin yeterli olması, işyerinde mesai saatlerine uygun çalıştırılma, yasal aylık ücretin verilmesi, fazla mesainin ücretlendirilmesi, ulaşım sorununun işveren tarafından çözülmesi, işyerindeki teknik donanımın mesleki gelişimi sağlayacak yeterlikte olması, işletmede sağlık kontrolünün yapılması, yemek ihtiyacının işverence karşılanması ve yemeklerin lezzetli olmasıdır. İşyeri koşulları bakımından öğrenciler farklı yaşantılar geçirmiş ve bir standart sağlayamadığı sonucuna varılmıştır.

Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin staj sürecindeki ilişkilerinde ön plana çıkan hususlar şöyledir: işletme çalışanları ile olan ilişkiler, koordinatör öğretmen ile olan ilişkiler, yönetici davranışları olarak belirtilmiştir. Bazı öğrenciler yöneticilerinin kendilerini tehdit ettiğini, bazı öğrenciler ise yöneticilerinin kendilerine çok anlayışlı davrandıklarını belirterek koordinatör öğretmenlerinin öğrenci takibini düzenli yapmadıklarını vurgulamışlardır.

Cıla (2015) anadolu lisesi öğrencilerinin akademik başarılarının akademik özyeterlik, mükemmeliyetçilik ve akademik güdülenmeden yordanması ile ilgili yaptığı araştırmada 9. ve 10.sınıf öğrencileri üzerinde betimsel bir çalışma gerçekleştirmiştir. Daha önceden yapılan çalışmalar öğrencilerin okulda göstermiş oldukları çalışma disiplini ile akademik özyeterlikleri arasında istatistiksel olarak güçlü bir ilişki olduğu sonucunu ortaya koymuştur.⁵⁶ Araştırma sonuçları özetle şu şekildedir:

Öğrencilerinin akademik başarı düzeylerinin en etkili yordayıcısı özyeterliğin akademik özyeterlik alt boyutu ve güdülenme alt boyutu olan öğrenme arzusu olduğu sonucuna varılmıştır. Sırasıyla diğer önemli yordayıcılar, akademik güdülenmenin alt boyutlarından öğrenmeye güdülenme ve mükemmeliyetçiliğin alt boyutlarından davranışlardan şüphe olmuştur. Bunların yanında akademik başarı seviyesini iyi bir

⁵⁶ Shannon M.Suldo, Emily J. Shaffer, “**Evaluation of the selfefficacy questionnaire for children in two samples of American adolescents**”, Journal of Psychoeducational Assessment, 2007, s. 341–355

öğrencinin özellikleri, aile beklentileri, kavrayış, sosyal özyeterlik, akademik yardım, kişisel standartlar, hatalara karşı ilgi, hatasız görünme isteği ve araştırma isteği gibi araştırma kapsamındaki bağımsız değişkenler yordamamıştır.

Yılmaz (2016) tarafından yapılan ticaret meslek lisesi öğrencilerinin işletmelerdeki beceri eğitimi uygulaması aracılığıyla iş bulma olanaklarının incelendiği çalışma da muhasebe eğitiminde devam eden son sınıf öğrencilerin, stajda edindikleri bilgi, beceri ve deneyimlerin, öğrencilerin iş bulma olanaklarını artırıp artırmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda özet olarak şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

- Öğrencilerin yarısından fazlası (%60) ticaret meslek lisesini bilinçli bir şekilde tercih etmemiştir. Bu nedenle öğrencilerin okula geliş amaçları ile okulun kazandırmak istediği kazanımlar uyuşmadığı için öğrenciler kendi amaç ve hedefleri doğrultusunda ilerleyememiştir.
- Staj yapan öğrencilerin yaklaşık yarısının (%48) kamu kurumlarında staj yapıyor olması nedeniyle öğrencilerin mezun olduktan sonra işe yerleşme gibi bir imkânlarının söz konusu olamadığı tespit edilmiştir. Beceri eğitimi uygulaması için kamu kurumları yerine daha çok özel kurumların tercih edilmesi önerilmektedir.
- Elde edilen veriler doğrultusunda öğrencilerin %46'sı kendi alanları dışındaki işlerde çalışmakta ve sürekli aynı işleri yaptıkları sonucuna varılmıştır. Benzer işleri yapan öğrenciler, eğitim müfredatındaki diğer faaliyetleri yerine getirmekte yetersiz kalmaktadırlar.
- Öğrencilerin % 81'i, beceri eğitimi sonunda başka bir işletmede çalışabilecek bilgi ve beceriye sahip olduğunu düşünmektedir. Bu sonuçla beceri eğitiminin öğrencilerin iş hayatına atılmaları için olumlu sonuçlar sağladığını göstermektedir.

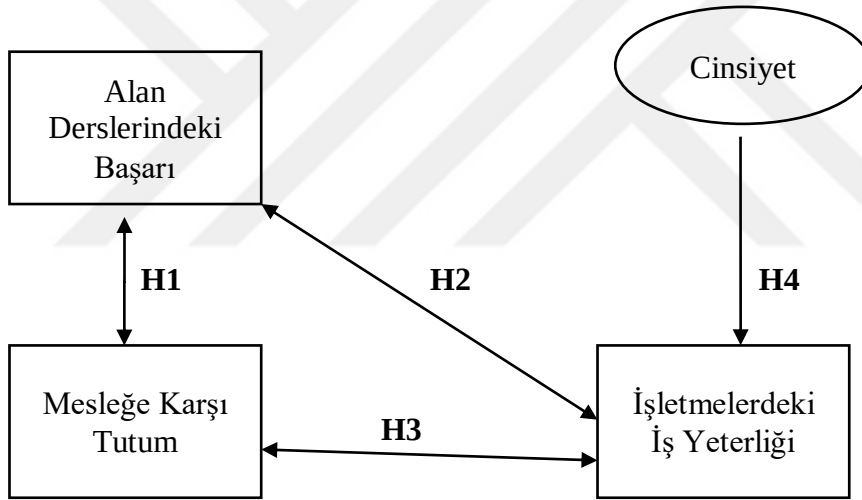
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ ULAŞTIRMA HİZMETLERİ ALANI 12.SINIF LOJİSTİK ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE BİR UYGULAMA

3.1. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

Araştırma modeli aşağıdaki gibi oluşturulmuştur (Şekil 5):

Şekil 5.Araştırmanın Modeli

Araştırmanın hipotezleri şunlardır:

- H1:** Öğrencilerin alan derslerindeki başarıları ile mesleğe karşı tutumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H2:** Öğrencilerin alan derslerindeki başarıları ile işletmelerdeki iş yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H3:** Öğrencilerin mesleğe karşı tutumları ile işletmelerdeki iş yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H4:** Öğrencilerin işletmelerdeki iş yeterlilikleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Türkiye’de bulunan mesleki ve teknik anadolu liselerinde ulaştırma hizmetleri alanında eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise mesleki ve teknik anadolu lisesi ulaştırma hizmetleri alanında okuyan 12.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu tür nicel araştırmalarda evrene ulaşmak emek gerektirdiği ve maliyetli olması sebebiyle uygun örnekleme yoluyla evrenden kesit alınmıştır.⁵⁷ Uygun (kolaycı) örnekleme, birimlerin seçiminin kolay ulaşılabilir ve evreni temsile uygun olduğu düşünülen birimler arasından yapıldığı örneklemedir.⁵⁸

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak 2 farklı ölçek kullanılmıştır. Bunlar; (I) Ulaştırma Hizmetleri Alanı Öğrencilerinin Mesleğe İlişkin Tutum Ölçeği ve (II) Ulaştırma Hizmetleri Alanı 12. Sınıf Stajyer Öğrenci Gözlem Kontrol Formu’dur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin başarı notları ilgili dersin öğretmeninin e-okul sistemine girmiş olduğu dönem not fişlerinden elde edilmiştir.

3.3.1. Ulaştırma Hizmetleri Alanı Öğrencilerinin Mesleğe İlişkin Tutum Ölçeği (UÖTÖ)

UÖTÖ, toplam 30 maddeden oluşmaktadır (Ek-1). Öğrenciler maddelere; “1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum” cevaplarından oluşan 5’li likert tipi ölçek ile yanıt vermektedirler. Dolayısıyla ölçekten alınabilecek en düşük puan 30, en yüksek puan ise 150’dir. Ölçekten alınan puan arttıkça öğrencilerin mesleğe ilişkin olumlu tutumları artmaktadır.

⁵⁷ Şener Büyüköztürk vd.”Sosyal Bilimler İçin İstatistik”, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2012

⁵⁸ Fikret Tuna, “Sosyal Bilimler İçin İstatistik”, Ankara, Pegem Akademi, 2016, s.14

Ancak ölçekteki maddelerin 14'ü olumlu, 16'sı ise (1, 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28 ve 30. maddeler) olumsuz yapıya sahiptir. Olumsuz yapıya sahip olan maddelere verilen yüksek puanlar mesleğe karşı olumsuz tutumu belirtmektedir.

3.3.2. Ulaştırma Hizmetleri Alanı 12. Sınıf Stajyer Öğrenci Gözlem Kontrol Formu (UÖGF)

UÖGF, toplam 32 maddeden oluşmaktadır (Ek-2). Formdaki maddeler, usta öğreticiler (eğitici personeller) tarafından öğrencilere “1=Kesinlikle katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum” cevaplarından oluşan 5'li likert tipi ölçek ile değerlendirilerek puanlanmıştır. Dolayısıyla UÖGF'den alınabilecek en düşük puan 32, en yüksek puan ise 160'tır. Formdan elde edilen toplam puanlar öğrencilerin işletmelerdeki iş yeterliliklerinin düzeyini göstermektedir.

3.4. Faktör Analizleri, Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada kullanılan UÖTÖ ve UÖGF'nin güvenilirliklerini tespit etmek amacıyla Cronbach alpha analizi yapılmıştır. Her iki ölçeğin de geçerlilik testleri, Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) ve Bartlett's Sphericity testleri ile yapılmıştır. Yapılan testler sonucunda, her iki ölçeğin de geçerlilik standartlarını sağladığı, KMO test parametrelerinin 0,6'nın üzerinde olduğu, Bartlett's test sonuçlarının ise istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p < 0,001$) görülmüştür. Araştırmada kullanılan UÖTÖ ve UÖGF ölçeklerinin alt boyutlarının tespiti amacıyla temel bileşenler (principal components) analizi gerçekleştirilmiştir. Madde rotasyonları için varimax yöntemi uygulanmıştır. Rotasyon Metodu, Oblimin - Kaiser Normalizasyonu ile UÖTÖ ölçeğindeki ilk dört faktör, ölçeğin alt boyutları olarak kabul edilmiştir.

3.4.1. Faktör Analizleri

Araştırmada kullanılan UÖTÖ ve UÖGF ölçeklerinin alt boyutlarının tespiti amacıyla temel bileşenler (principal components) analizi gerçekleştirilmiştir.

Ulaştırma Hizmetleri Alanı Öğrencilerinin Mesleğe İlişkin Tutum Ölçeğine (UÖTÖ) yönelik yapılan temel bileşenler analizinde, özdeğeri (eigenvalue) 1'in üzerinde olan toplam 7 bileşen (faktör) olduğu görülmektedir (Tablo 11).

Tablo 11.UÖTÖ Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Özdeğerler Tablosu

Bileşen	Birincil Özdeğerler			Faktör Yükleri		
	Toplam	Varyans Yüzdesi	Kümülatif Yüzde	Toplam	Varyans Yüzdesi	Kümülatif Yüzde
1	7,803	26,011	26,011	7,803	26,011	26,011
2	3,616	12,053	38,064	3,616	12,053	38,064
3	1,779	5,93	43,994	1,779	5,93	43,994
4	1,688	5,626	49,62	1,688	5,626	49,62
5	1,428	4,759	54,379	1,428	4,759	54,379
6	1,259	4,196	58,575	1,259	4,196	58,575
7	1,107	3,69	62,264	1,107	3,69	62,264
8	0,975	3,249	65,513			
9	0,922	3,074	68,587			
10	0,832	2,774	71,361			

Ölçekte kullanılabilecek faktör sayısını belirlemek için, ABD Gonzaga Üniversitesi tarafından açıklayıcı faktör analizinde bir ölçeğin alt boyut sayısını belirlemek amacıyla geliştirilen “paralel engine” isimli algorithmadan faydalanılmıştır (<https://analytics.gonzaga.edu/parallelengine/>).

Bu sitede, araştırmada kullanılan ölçek madde sayısı (30) ve örneklem sayısı (167) girilerek, bu şartlar altında her bir sıralı faktör için olması gereken minimum özdeğerler (eigenvalues) hesaplanmaktadır (Tablo 12).

Tablo 12.UÖTÖ Ölçeği Faktörlere Göre Ortalama Özdeğerler Tablosu

Bileşen (Faktör)	Ortalama Özdeğer	Özdeğer Yüzdesi
1	1.886.941	2.027.258
2	1.756.448	1.867.638
3	1.659.569	1.742.295
4	1.571.090	1.644.731
5	1.493.267	1.562.052
6	1.429.920	1.484.282
7	1.373.120	1.432.504
8	1.309.097	1.352.223
9	1.252.830	1.300.656
10	1.203.453	1.251.125

Kaynak: <https://analytics.gonzaga.edu/parallelengine/>

Tablo 11’de paylaşılan her bir faktörün ölçek alt boyutu olarak kabul edilebilmesi için, o faktöre ait özdeğerin, Tablo 12’de aynı faktöre ait özdeğer ortalamasının üzerinde olması gerekmektedir. Tablo 11 ve 12 birlikte incelendiğinde, ilk dört faktörün özdeğerinin, algoritma tarafından bahse konu faktörler için hesaplanan ortalama özdeğerin üzerinde olduğu görülmektedir. Ne var ki, 5. Faktörün özdeğeri olan 1,428’in, algoritma tarafından 5. Faktör için hesaplanan ortalama özdeğerin (1,493) altında olduğu görülmüştür Dolayısı ile çalışmada, UÖTÖ ölçeğindeki ilk dört faktör, ölçeğin alt boyutları olarak kabul edilmiştir.

Bu alt boyutlara hangi ölçek maddelerinin girdiğini belirlemek için, öncelikle bu dört faktörün korelasyon katsayısı incelenmiştir. Bileşen Korelasyon Matrisi incelendiğinde, faktörlerin birbirleri arasındaki tüm korelasyon katsayılarının 0,5’in altında olduğu görülmüştür.

Tablo 13.Faktörlere Ait Bileşen Korelasyon Matrisi

Bileşen Korelasyon Matrisi				
Bileşen	1	2	3	4
1	1	-0,061	-0,102	-0,197
2	-0,061	1	-0,227	-0,094
3	-0,102	-0,227	1	0,129
4	-0,197	-0,094	0,129	1
Rotasyon Metodu: Oblimin - Kaiser Normalizasyonu				

Aradaki bu zayıf ilişki nedeniyle madde rotasyonları için, oblik (oblique) rotasyon (direct oblimin yöntemi) yerine, ortagonal rotasyon (varimax yöntemi) uygulanmıştır. 4 Faktörle yapılan temel bileşenler analizinde, Ölçekteki 2 maddenin faktör yüklerinin, herhangi bir bileşenin altında yer alacak kadar güçlü ($> 0,4$) olmadığı görüldüğünden; “Bu mesleğin yabancı dil öğrenmeme katkısı olacağını düşünüyorum (faktör yükü = 0,196)” ve “Bu mesleğin toplumda kötü bir algısı olduğunu düşünüyorum (faktör yükü = 0,2)” maddeleri ölçekten çıkarılmıştır. Çıkarılan 2 madde sonrası varimax yöntemi ile analiz edilen Rotasyonlu Bileşen Matris tablosu aşağıda sunulmaktadır (Tablo 14).

Tablo 14.UÖTÖ Ölçek Maddelerinin Faktör Yükleri

Ölçek Maddeleri	Bileşenler			
	1	2	3	4
Bu meslekten nefret ediyorum.	0,813			
Bence bu meslek keyifli bir meslek değildir.	0,782			
Bu meslek diğer mesleklere göre daha sıkıcıdır.	0,77			
Mesleğim ile ilgili araştırma yapmak bana sıkıcı gelir.	0,731			
Bu meslekle ilgili yenilikler(Teknolojik,Organizasyonel vb.) ilgimi çekmez.	0,715			
Mesleğim benim kişiliğime uygun meslek değildir.	0,71			
Bu meslek(lojistik) zorunlu kalınmadıkça tercih edilmeyen bir meslektir.	0,669			
Bu işi yapmaktansa işsiz kalmayı tercih ederim.	0,668			
Fırsatım olsa bu meslek yerine başka bir meslek seçerim.	0,659			
Çocuklarımin bu işi yapmalarını istemem.	0,614			
Bu meslekte kariyer yapacağımı düşünmüyorum.	0,594			
Bu meslekte iş bulmanın zor olduğunu düşünüyorum.	0,514			
Mesleğimin yeterlilikleri(Problem çözme,Sağlıklı ve etkili iletişim kurma vb.)konusunda kendime güvenmiyorum.	0,507			
Mesleğimle ilgili görevleri sıkılmadan zevkle yaparım.	0,417			
Bu meslekte iletişimin önemli olduğunu düşünüyorum.		0,725		
İnsanlık var olduğu sürece bu mesleğin var olacağını düşünüyorum.		0,681		
Bu mesleğin toplum için gerekli bir meslek olduğunu düşünüyorum.		0,673		
Bu mesleğin insanı geliştirdiğini düşünüyorum.		0,56		
Mesleğim ile ilgili konuları araştırmaktan zevk alırım.		0,517		
Aldığım mesleki eğitimle ilgili bir işimin olmasını isterim.		0,508		
Mesleğimi yaptığımda ailemin beklentilerini yerine getirmiş olacağımı düşünürüm.		0,424		

Tablo 14.(devam)

Mesleğimi yüksek gelirli meslek olduğunu düşündüğüm için yapmayı düşünüyorum.			0,685	
Mesleğimi hemen iş bulma düşüncesi ile seçtim.			0,63	
Mesleğimi popüler bir meslek olduğunu düşündüğüm için seçtim.			0,59	
Mesleğimi sadece ekonomik nedenlerden dolayı yapmayı düşünüyorum.			-0,525	
Yükseköğrenimi mesleğimle ilgili bir alanda tamamlamak isterim			0,426	
Mesleğimin gereklilikleri konusunda (Yabancı dil vb.) kendime güveniyorum				0,825
Mesleğimin gereklilikleri (Yabancı dil vb.) konusunda kendime güvenmiyorum.				0,565
Rotasyon Metodu: Varimax - Kaiser Normalizasyonu				

Ortaya çıkan bileşenler incelendiğinde, 4. Bileşenin altında sadece 2 madde toplandığı, bu maddelerin de esasında aynı soruyu (meslekte yabancı dil yeterlilik düzeyi) olumlu ve olumsuz yargı kalıplarıyla sorduğu görülmektedir. Her iki soru da aynı şeyi ölçtüğünden ve bir bileşenin altında tek bir madde olamayacağından dolayı, bu iki madde de ölçekten çıkarılmıştır.

Son olarak, ölçekte yer alan “Mesleğimle ilgili görevleri sıkılmadan zevkle yaparım.” Maddesinin, 1 bileşen olan ve fakat mesleki hoşnutsuzluğu ifade eden maddeler ile aynı bileşen altında zayıf bir faktör yükü ile (faktör yükü = 0,417) toplandığı görüldüğünden, bu madde de ölçekten çıkarılmıştır.

Sonuç olarak, 30 maddeden 5 madde çıkarılmış, aşağıda yapılacak analizler ölçekteki toplam 3 alt boyutta toplanan 25 ölçek maddesi skorları üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Ölçekteki 3 faktör altında toplanan maddelere bakıldığında ise, bu faktörlerin Tablo 14’e göre sırasıyla “**Mesleki Hoşnutsuzluk**”, “**Meslek Sevgisi**” ve “**Meslekten Ekonomik Beklenti**” boyutları ile açıklanabileceği görülmüştür. Diğer yandan, meslekten hoşnutsuzluk duyan katılımcıların, fiktörel düzeyde herhangi bir alt boyut içerisinde ayrılmadığı da dikkat çekicidir.

Ulaştırma Hizmetleri Alanı 12. Sınıf Stajyer Öğrenci Gözlem Kontrol Formu (UÖGF) Ölçeğine yönelik yapılan temel bileşenler analizinde, özdeğeri (eigenvalue) 1'in üzerinde olan toplam 4 bileşen (faktör) olduğu görülmektedir (Tablo 15).

Tablo 15.UÖGF Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Özdeğerler Tablosu

Bileşen	Birincil Özdeğerler			Faktör Yükleri		
	Toplam	Varyans Yüzdesi	Kümülatif Yüzde	Toplam	Varyans Yüzdesi	Kümülatif Yüzde
1	21,002	65,632	65,632	21,002	65,632	65,632
2	3,743	11,698	77,330	3,743	11,698	77,330
3	1,516	4,736	82,066	1,516	4,736	82,066
4	1,024	3,201	85,267	1,024	3,201	85,267
5	0,891	2,783	88,051			
6	0,631	1,971	90,021			
7	0,449	1,403	91,425			
8	0,393	1,229	92,654			
9	0,309	0,967	93,621			
10	0,290	0,906	94,527			

Ölçekte kullanılabilecek faktör sayısını belirlemek için, ABD Gonzaga Üniversitesi tarafından açıklayıcı faktör analizinde bir ölçeğin alt boyut sayısını belirlemek amacıyla geliştirilen “paralel engine” isimli aloritmadan faydalanılmıştır.

Bu sitede, araştırmada kullanılan ölçek madde sayısı (32) ve örneklem sayısı (167) girilerek, bu şartlar altında her bir sıralı faktör için olması gereken minimum özdeğerler (eigenvalues) hesaplanmaktadır (Tablo 16).

Tablo 16.UÖGF Ölçeği Faktörlere göre Ortalama Özdeğerler Tablosu

Bileşen (Faktör)	Ortalama Özdeğer	Özdeğer Yüzdesi
1	1,931	2,081
2	1,802	1,898
3	1,703	1,784
4	1,61	1,689
5	1,538	1,599
6	1,471	1,535
7	1,406	1,464
8	1,347	1,398
9	1,292	1,342
10	1,235	1,285

Kaynak: <https://analytics.gonzaga.edu/paralelengine/>

Tablo 15’de paylaşılan her bir faktörün ölçek alt boyutu olarak kabul edilebilmesi için, o faktöre ait özdeğerin, Tablo 16’da aynı faktöre ait özdeğer ortalamasının üzerinde olması gerekmektedir. Tablo 15 ve 16 birlikte incelendiğinde, ilk iki faktörün özdeğerinin, algoritma tarafından bahse konu faktörler için hesaplanan ortalama özdeğerin üzerinde olduğu görülmektedir. Ne var ki, 3. faktörün özdeğeri olan 1,516’nın, algoritma tarafından 3. faktör için hesaplanan ortalama özdeğerin (1,659) altında olduğu görülmüştür Dolayısı ile, UÖTÖ ölçeğindeki ilk iki faktör, ölçeğin alt boyutları olarak kabul edilmiştir.

Bu alt boyutlara hangi ölçek maddelerinin girdiğini belirlemek için, öncelikle bu iki faktörün korelasyon gücü incelenmiştir. Bileşen Korelasyon Matrisi incelendiğinde, iki faktörün korelasyon katsayısının 0,63 olduğu görülmüştür. Aradaki bu güçlü ilişki nedeniyle madde rotasyonları için, ortagonal rotasyon (varimax yöntemi) yerine, oblik (oblique) rotasyon (direct oblmin yöntemi) uygulanmıştır. Rotasyon analizi sonrası ortaya çıkan örüntü (pattern) matrisi aşağıda sunulmaktadır (Tablo 17).

Tablo 17.UÖGF Ölçek Maddelerinin Faktör Yükleri

Ölçek Maddeleri	1. Bileşen	2. Bileşen	Madde Açıklama
İade ürünlerin kalite kontrol ve ayrıştırması işlemlerini gerçekleştirir.	0,98		İade Süreci
İade ürünlerin sisteme giriş işlemlerini yapar.	0,976		İade Süreci
Katma Değerli Hizmetleri yerine getirir.	0,934		İade Süreci
Üretim İşlemlerini gerçekleştirir. (Kullanılan ürünlerin/malzemelerin stoktan düşmesi, yeni üretilen ürün için stok oluşturma)	0,904		İade Süreci
Vas İşlemini (Katma değerli işlemler) depolarda yapılan etiketleme, ambalajlama, katlama, ısı ölçme vb. işlemleri gerçekleştirir.	0,853		İade Süreci
Araç boşaltma işlemlerini gerçekleştirir.	0,86		Ürün Kabul
Rampa İşlemlerini gerçekleştirir.	0,869		Ürün Kabul
Diğer istisnai işlemleri gerçekleştirir. (Kalite Kontrol, Seri No Okutma, Hasarlı Giriş vb)	0,937		Ürün Kabul
Eksik/fazla ürün kontrolünü yaptıktan sonra işlemleri onaylar.	0,842		Ürün Kabul
Rampa işlemlerini gerçekleştirir.	0,9		Sipariş Hazırlama
Araç yükleme işlem adımlarını gerçekleştirir (Sevkiyat Kabı Bazında Okutma/Kontrol)	0,836		Sipariş Hazırlama
Hazırlanan sipariş kaplarının araç veya rota bazlı ayrıştırılması ve ürünlerin rampa alanına adreslenmesi işlemlerini gerçekleştirir.	0,824		Sipariş Hazırlama
Düzenli kısmi sayım işlemlerini gerçekleştirir. (Cycle Count)	0,884		Stok Yönetimi
Genel Sayım işlemlerini gerçekleştirir. (Duvar dan Duvara Sayım)	0,837		Stok Yönetimi
Stok transfer işlemlerini gerçekleştirir. (Account ve Statü Değişikliği)	0,804		Stok Yönetimi
Sipariş hazırlama süreci planlaması için yapılacak işlemleri sıralar. (Outer Group Oluşturma)		1,001	Sipariş Hazırlama
Grup bazlı ürün toplama ve sipariş bazlı ürün ayrıştırma işlemlerini gerçekleştirir.		0,928	Sipariş Hazırlama
Ürün toplama işlemlerini gerçekleştirir.		0,873	Sipariş Hazırlama
Paketleme ve son kontrol işlemlerini yapar.		0,851	Sipariş Hazırlama
Sipariş bazlı ürün toplama işlemlerini gerçekleştirir.		0,842	Sipariş Hazırlama

Tablo 17.(devam)

Sevkiyat dokümanlarının hazırlanması işlemlerini gerçekleştirir.		0,612	Sipariş Hazırlama
Sistem yönlendirmesiz adresleme işlemlerini gerçekleştirir.		0,924	Adresleme
Sistem yönlendirmeli adresleme işlemlerini gerçekleştirir.		0,903	Adresleme
Depoda Taşınabilir Elleçleme Materyali(THM) oluşturma işlemini gerçekleştirir.		0,667	Tanımlama İşlemleri
Lokasyon (adres) tanımlama işlemlerini yapar.		0,714	Tanımlama İşlemleri
Artikel (ürün) tanımlama işlemlerini yapar.		0,712	Tanımlama İşlemleri
Ön ofis işlemlerini yapar.(Giriş Grupları Oluşturma vb.)		0,692	Ürün Kabul
Gelen ürünleri kontrollü olarak sisteme girilmesi işlemlerini gerçekleştirir.		0,584	Ürün Kabul
Fiziksel kontrol ve stoklama kriterine göre ürünlerin stok kaplarına ayrıştırılması işlemlerini yapar. (Stoga Giriş)		0,703	Ürün Kabul
Fiziksel kontrol ve sipariş bilgisine göre ürünlerin sevkiyat kaplarına ayrıştırılması işlemlerini yapar. (Flow-thru)		0,875	Ürün Kabul
Kap bazlı fiziksel kontrol ve sipariş bilgisine göre kapların ayrıştırılması işlemlerini gerçekleştirir. (Cross Dock - Çapraz Sevkiyat)		0,731	Ürün Kabul
Stok düzenleme işlemlerini gerçekleştirir. (Adjustment)		0,589	Stok Yönetimi

Tablo 17’deki madde açıklama sütununa bakıldığında, ölçek maddeleri hazırlanırken usta öğreticilere öğrencilerle ilgili sorulan her bir sorunun, lojistik işlemleri ile ilgili belli bir işlem türü grubunu kapsayacak şekilde sorulduğu, örneğin iade süreçleri ile ilgili 5 soru, sipariş hazırlama ile ilgili bu süreçlerin tamamını kapsayan 9 sorunun sorulduğu görülmektedir. Ne var ki, açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına bakıldığında, lojistik hizmetleri ile ilgili her bir işlem türünün ayrı bir bileşen (faktör) olarak ayrışmadığı, tüm işlemleri içeren toplam 32 maddenin sadece 2 alt boyut içerisinde toplandığı görülmektedir. Dahası, bu iki ayrı faktörün, lojistik hizmetleriyle ilgili işlem tiplerine (ürün kabul, sipariş hazırlama, stok yönetimi v.s.) yönelik sorular için de ayrışmalara neden olduğu görülmektedir. Örneğin Ürün Kabul işlemleri için usta öğreticilerin öğrencilere yönelik yaptığı 9 maddelik

değerlendirmeden 5 tanesi bir alt boyut, 4 tanesi ise diğer alt boyut içerisinde toplanmaktadır (Tablo 18). 2 ayrı faktör altında toplanan ölçek maddeleri incelendiğinde, faktörlerden birinin öğrencilerin lojistik işlemlerindeki onaylama, sisteme girme ve uygulamaya yönelik becerilerini (Tablo 18’de 1. Bileşen Sütunu), diğer faktörün ise planlama ve kontrol becerilerine yönelik işlemleri ele aldığı (Tablo 18’de 2. Bileşen Sütunu) gözlenmiştir. Bu bağlamda, ölçek maddelerinin lojistik hizmetlerine yönelik işlem türlerine göre değil de bu işlemlerde öğrencilerin kullanmış oldukları çeşitli mesleki beceri türlerine göre ayrışması oldukça dikkat çekicidir.

Tablo 18.UÖGF Ölçek Formu Madde ve Faktör Türleri

İşlem Türleri	Madde Sayısı	Planlama ve Kontrol	Onaylama, Sisteme Girme ve Uygulama
Ürün Kabul	9	5	4
Adresleme	2	2	0
Sipariş Hazırlama	9	6	3
İade Süreci	5	0	5
Stok Yönetimi	4	1	3
Tanımlama İşlemleri	3	3	0
Toplam	32	17	15

3.4.2. Geçerlilik

Her iki ölçeğin de geçerlilik testleri, Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) ve Bartlett’s Sphericity testleri ile yapılmıştır. Yapılan testler sonucunda, her iki ölçeğin de geçerlilik standartlarını sağladığı, KMO test parametrelerinin 0,6’nın üzerinde olduğu, Bartlett’s test sonuçlarının ise istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p<0,001$) görülmüştür (Tablo 19).

Tablo 19.Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Geçerlik Test Sonuçları

Ölçek	KMO	Barlett Küresellik Testi		Açıklanan Varyans (%)
		Ki-Kare	p	
Ulaştırma Hizmetleri Alanı Öğrencilerinin Mesleğe İlişkin Tutum Ölçeği (UÖTÖ)	0,817	2244,768	0,00	62,264
Ulaştırma Hizmetleri Alanı 12. Sınıf Stajyer Öğrenci Gözlem Kontrol Formu (UÖGF)	0,923	10035,543	0,00	90,021

Ölçeklerin açıkladıkları varyans UÖTÖ için %62,264; UÖGF için %90,021 olarak tespit edilmiştir. KMO katsayısı 0,60'tan yüksek olduğu, Barlett Küresellik Testi anlamlı bulunduğu ve toplam varyansın %50'sinden fazlası açıklandığı için her iki ölçeğin de geçerlik şartını sağladığı yani faktör yapılarının güçlü olduğu görülmüştür.⁵⁹

3.4.3. Güvenirlik

Araştırmada kullanılan UÖTÖ ve UÖGF'nin güvenilirliklerini tespit etmek amacıyla Cronbach alpha analizi yapılmıştır. UÖTÖ ölçeğine yönelik test, yukarıda açıklandığı üzere 5 madde çıkarıldıktan sonra toplam 25 madde üzerinden yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20.Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Güvenirlikler Testleri

Ölçek	N	Madde Sayısı	Cronbach Alpha
Ulaştırma Hizmetleri Alanı Öğrencilerinin Mesleğe İlişkin Tutum Ölçeği (UÖTÖ)	167	25	0,857
Ulaştırma Hizmetleri Alanı 12. Sınıf Stajyer Öğrenci Gözlem Kontrol Formu (UÖGF)	167	32	0,983

⁵⁹ Şener Büyüköztürk, a.g.e., s.168

Tablo 20’de görüldüğü üzere UÖTÖ’nün güvenirliği 0,857; UÖGF’nin güvenirliği ise 0,983 olarak bulunmuştur. Buna göre katsayıların tamamı 0,70’ten büyük olduğu için her iki ölçek de güvenirlik şartını sağlamıştır.⁶⁰

3.5. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizinde nicel analiz yöntemine başvurulmuştur. Nicel analiz, “yapılan araştırmanın amaçlarına yönelik olarak toplanmış olan verilerin bir istatistik haline getirilerek analiz edilmesi ve bu yolla bulgulara ulaşılmasını hedefleyen analizlerdir.”⁶¹

Bu kapsamda veriler SPSS 24.0 programından faydalanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmada aralarındaki istatistiksel ilişkinin incelenmesi istenen 3 farklı değişken bulunmaktadır. Bunlardan ikisi (öğrencilerin iş yeterlilik/performans düzeyleri – öğrencilerin mesleğe karşı tutum düzeyleri) 5’li likert tipi ölçeklerden toplanan skorlardan oluştuğu için, dağılımın normal olmaması beklenmektedir. Hem ölçekler, hem de alt boyutlar için yapılan normal dağılım testleri (Kolmogorov-Smirnova ve Shapiro-Wilk) sonucunda, hiçbir ölçek veya alt boyutuna ait skorların normal dağılım göstermediği görülmektedir (Tablo 21).

⁶⁰ Şener Büyüköztürk, a.g.e., s.171

⁶¹ Chris Dawson, “**Araştırma Yöntemlerine Giriş**” Asım Arı (çev.), Eğitim Yayıncılık, Konya 2015, s.19

Tablo 21.Ölçekler ve Alt Boyutlarına Yönelik Normal Dağılım Testleri

Normal Dağılım Testleri	Kolmogorov-Smirnova		Shapiro-Wilk	
Ölçekler ve Alt Boyutları	İstatistik	p	İstatistik	p
UÖTÖ Toplam Skorları	0,146	0	0,887	0
UÖTÖ - Mesleki Hoşnutsuzluk	0,141	0	0,922	0
UÖTÖ - Meslek Sevgisi	0,113	0	0,955	0
UÖTÖ - Mesleki Beklenti	0,076	0,021	0,986	0,101
UÖGF Toplam Skorları	0,097	0,001	0,939	0
UÖGF - Planlama ve Kontrol	0,166	0	0,887	0
UÖGF - Onaylama, Sisteme Girme ve Uygulama	0,132	0	0,911	0

Araştırmada kullanılan 3. değişken ise, öğrencilerin ders notları üzerinden ölçülen akademik başarı düzeyidir. Sınav puanları, aralıklı (interval) bir sürekli değişken tipi olduğundan, bu puanlara ilişkin verilerin normal dağılım göstermesi beklenmektedir. Yapılan normal dağılım testi sonucunda, akademik başarıya dair sınav puanları verilerinin normal dağılım gösterdiği (Kolmogorov-Smirnova: $p=0,2$, Shapiro-Wilk: $p=0,573$) görülmektedir.

Bu kapsamda, yapılacak istatistiksel analizlerde, normal dağılan akademik başarı düzeyine yönelik analizlerde parametrik (t-test, ANOVA, pearson korelasyon testi), normal dağılmayan ölçek verilerine yönelik analizlerde ise bu tip veriler için uygun olan parametrik olmayan testler (Mann Whitney U, Kruskal Wallis, Spearman Correlation Coefficient Test) uygulanacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE ARAŞTIRMA SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. Bulgular

Araştırmaya katılan son sınıf (12) 167 meslek lisesi öğrencisine ilişkin bulgular kısaca şu şekildedir:

- Araştırmaya katılan öğrencilerin başarı düzeyleri cinsiyete göre (kadın-erkek) değerlendirildiğinde erkeklerin %62,6'sı kadınların ise %42,6'sının orta düzey bir başarıya sahip olduğu gözlemlenmiştir. Ancak akademik başarısı iyi düzeyde olan kadın oranı (%38,2) akademik başarısı iyi olan erkek oranından daha fazla (%15,2) olduğu ortaya çıkmıştır. En zayıf puan aralığı olan geçmez not düzeyinde ise kadınların oranı %2,9 iken erkeklerde geçmez not düzeyinde öğrenci bulunmamıştır.
- Araştırmada yer alan öğrencilerin mesleğe ilişkin tutumlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını ölçmek amacıyla yapılan non-parametrik Mann Whitney U testleri sonucunda, kadın ve erkek öğrencilerin tutum ölçeği ve alt boyutlara ilişkin puan ortalaması sıralamaları (mean ranks) arasındaki farkların, istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür. Erkeklerde mesleki tutum düzeyi ortalama 76,6, kadınlarda ortalama 75,6 olarak belirlenmiştir.
- Akademik başarı ve mesleğe karşı tutum arasındaki ilişkiyi saptamak için kullanılan Spearman Rank Korelasyon testi sonucunda genel akademik başarı düzeyi ile, mesleki tutum ölçeğinin toplam skorlarını ifade eden mesleki tutum ölçeği değerleri arasında anlamlı bir korelasyon ilişkisi bulunmamıştır ($r_s=0,05$; $p=0,522>0,05$).

- Akademik başarı ve mesleğe karşı tutumun iş yeterlilikleri üzerindeki etkisini açıklayan korelasyon testleri sonucunda korelasyon $r=0,064$, anlamlılık değeri ise $p=0,718$ olarak bulunmuştur. Akademik başarı ve mesleğe karşı tutumun iş yeterliliği üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu bulgulara ulaşılmıştır: “Öğrencilerin alan derslerindeki başarısı, işletmelerdeki iş yeterliliklerini anlamlı olarak arttırmaktadır.” Hipotezi ile “Öğrencilerin iş yeterlilikleri mesleğe karşı tutumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.” Hipotezi reddedilmiştir.
- Cinsiyete göre katılımcıların iş yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir farkın mevcut olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan parametrik olmayan Mann Whitney U testi sonucunda iş yeterlilik düzeylerinde kadın ve erkek katılımcılar arasındaki farkların anlamlı olmadığı görülmüştür. $p<0,05$ anlamlılık düzeyinde $p=0,303$ olarak bulunmuştur.

4.1.1. Katılımcılara İlişkin Bulgular

Katılımcı sayısına ilişkin bulgular Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22.Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	n	%	Kümülatif %
Erkek	99	59,3	59,3
Kadın	68	40,7	100,0
Toplam	167	100,0	

Tablo 22’den görüldüğü üzere, araştırmaya 99’u (%59,3) erkek ve 68’i (%40,7) kadın, toplamda 167 meslek lisesi 12. sınıf öğrencisi katılmıştır.

4.1.2. Ölçek Bulgularına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

4.1.2.1. Alan Derslerindeki Akademik Başarı

Araştırma katılan öğrencilerin alan derslerindeki akademik başarı düzeyinin belirlenmesi amacıyla, öğrencilerin Temel Lojistik, Depo Yönetimi, Dağıtım, Belgeler, Gümrük, Taşıma Modelleri ve Lojistik Satın Alma sınavlarındaki başarı puanları incelenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin alan derslerindeki akademik başarısına ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 23’te verilmiştir.

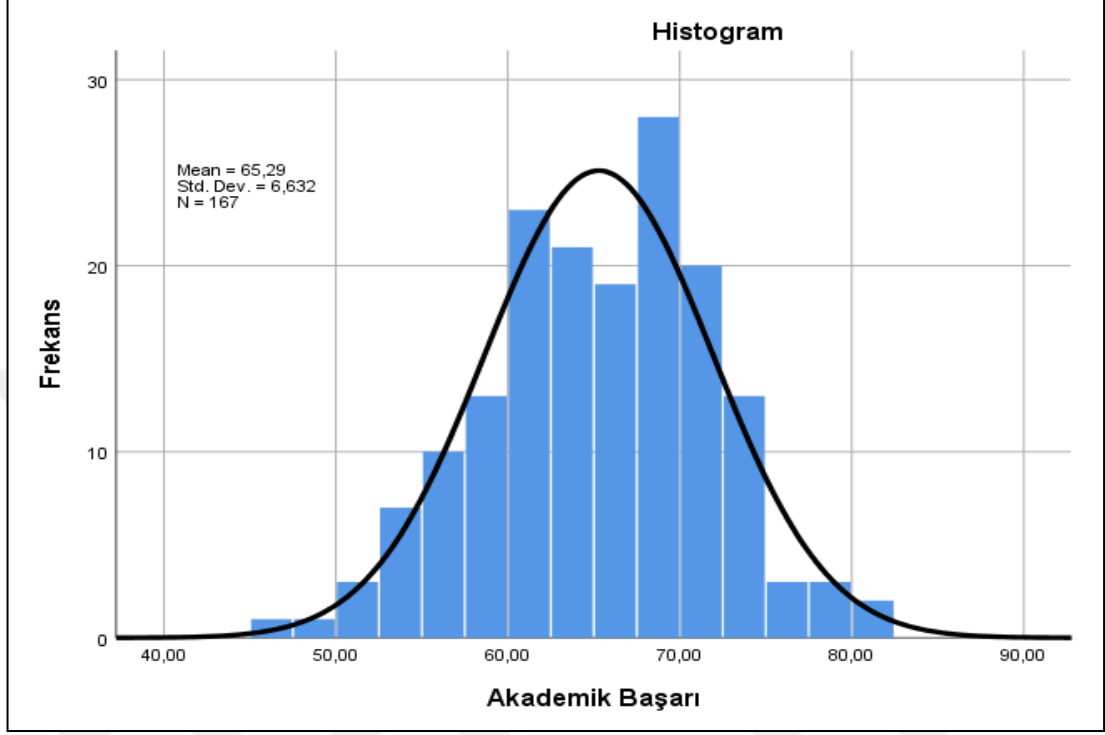
Tablo 23. Öğrencilerin Alan Derslerindeki Sınav Puanı İstatistikleri

Alan Dersleri	Ortalama	Standart Sapma	Ortanca	Min.	Maks.
Temel Lojistik	63,70	12,29	64,50	36,63	90,13
Depo Yönetimi	62,93	13,19	60,88	17,42	94,75
Dağıtım	64,89	11,71	64,52	30,25	92,00
Belgeler	64,75	12,24	65,88	35,50	91,88
Gümrük	67,38	13,73	68,10	23,62	93,75
Taşıma Modelleri	69,99	11,47	71,25	35,50	98,13
Lojistik Satın Alma	63,37	12,98	64,13	28,50	94,13
Akademik Başarı (Tümü)	65,29	6,63	65,90	47,45	81,27

Tablo 23’e göre, genel derslerden öğrencilerin akademik başarı ortalaması $65,29 \pm 6,63$ ’tür. Bu ortalama erkeklerde $64,51 \pm 6,00$; kadınlarda ise $66,42 \pm 7,35$ olarak bulunmuştur. Öğrencilerin alan derslerinden en başarılı oldukları ders Taşıma Modelleri (ortalama= $69,99 \pm 11,47$), en başarısız oldukları ders ise Depo Yönetimi ($62,93 \pm 13,19$) olmuştur.

Normal dağılım gösteren akademik başarı puanlarının histogram ve normal dağılım grafiği Şekil 6’da gösterilmiştir.

Şekil 6.Akademik Başarı Puanlarının Dağılımı

Tablo 24’te ise araştırmaya katılan öğrencilerin ortalama puanlarına dayalı olarak başarı düzeylerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 24.Öğrencilerin Başarı Düzeylerine Göre Dağılımı

Düzye	Erkek (n=99)		Kadın (n=68)		Toplam (n=167)	
	n	%	n	%	n	%
Geçmez	0	0,0	2	2,9	2	1,2
Geçer	22	22,2	11	16,2	33	19,8
Orta	62	62,6	29	42,6	91	54,5
İyi	15	15,2	26	38,2	41	24,6
Toplam	99	100,0	68	100,0	167	100,0

Buna göre, öğrencilerin %1,2 geçmez, %19,8'i geçer, %54,5'i orta, %24,6'sı ise iyi düzeyde yer almışlardır. Cinsiyete göre her iki grupta da en fazla oranın (erkeklerde %62,6; kadınlarda %42,6) orta düzeyde olduğu görülmektedir. Ancak, kadınlarda iyi düzeyde yer alanların oranı %38,2 olurken, erkeklerde bu oran %15,2'de kalmıştır.

Bunun yanında geçmez düzeyde yer alan öğrenci oranı kadınlarda %2,9'dur. Erkeklerde ise geçmez not düzeyinde bulunan öğrenci bulunmamaktadır.

Katılımcıların akademik başarılarının değerlendirilmesi kriter olarak Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nde yer alan puanla değerlendirme maddesinde yer alan ölçek baz alınmıştır.⁶² Bu ölçekte;

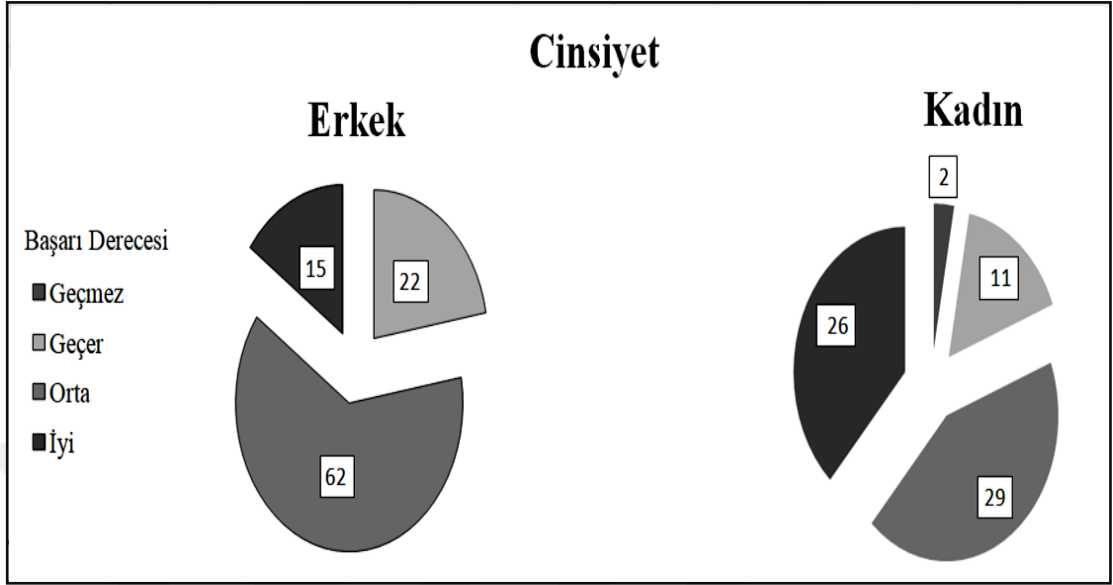
- 85,00-100 puan arası Pekiyi,
- 70,00-84,99 puan arası İyi,
- 60,00 - 69,99 puan arası Orta,
- 50,00 - 59,99 puan arası Geçer,
- 0 - 49,99 puan arası ise Geçmez olarak belirlenmiştir.

Öğrencilerin ilgili dersten başarılı sayılmasında o ders için minimum ortalama 50 notunu alması gerektiği belirtilmiştir. Bu çalışmamızda katılımcıların başarısız sayılmasında ele aldığımız kriter 50 notunun aşağısında kalan öğrenciler olarak değerlendirilmiştir. Başarılı sayılan öğrenciler ise yukarıda belirtilen puan cetvelinde 50 ve üzeri not alan öğrenciler olarak değerlendirilmiştir.

Katılımcıların cinsiyete göre başarı düzeylerinin pasta grafiği Şekil 7. de aşağıda sunulmaktadır.

⁶² MEB, Orta Öğretim Kurumlar Yönetmeliği, Madde 44

Şekil 7.Katılımcıların Başarı Düzeylerinin Cinsiyete Göre Dağılım Grafiği

4.1.2.2. Mesleğe Karşı Tutum

Araştırmaya katılan öğrencilerin mesleğe karşı tutumları, Ulaştırma Hizmetleri Alanı Öğrencilerinin Mesleğe İlişkin Tutum Ölçeği (UÖTÖ) toplam skorları üzerinden belirlenmiştir. Öğrencilerin hem mesleki tutumları, hem de bu tutumlarındaki alt boyutlara işaret eden ölçek skorlarına dair tanımlayıcı istatistikler Tablo 25’te verilmiştir.

Tablo 25.Mesleğe Karşı Tutuma İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	Ortalama		Ortanca		SS		Min.		Maks.	
Ölçek ve Alt Boyutları	Erkek(E)	Kadın(K)	E	K	E	K	E	K	E	K
Mesleki Tutum	76,6	75,6	74	74	11,9	9,3	48	64	124	117
Mesleki Hoşnutsuzluk	30,8	29,4	29	28	10,6	8,8	13	13	65	61
Meslek sevgisi	29,5	29,6	30	30	3,7	3,7	20	19	35	35
Ekonomik beklenti	16,3	16,5	16	16	3,5	3,8	8	8	25	25

4.1.2.3. İşletmelerdeki İş Yeterliliği

Araştırmaya katılan öğrencilerin işletmelerdeki iş yeterlilik düzeyleri, usta öğreticileri tarafından öğrenciler adına doldurulan, Ulaştırma Hizmetleri Alanı 12. Sınıf Stajyer Öğrenci Gözlem Kontrol Formu (UÖGF) toplam skorları üzerinden belirlenmiştir. Öğrencilerin hem iş yeterlilik düzeyleri, hem de bu yeterlilikteki alt boyutlara işaret eden ölçek skorlarına dair tanımlayıcı istatistikler Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26.İşletmelerdeki İş Yeterliliğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	Ortalama		Ortanca		SS		Min.		Maks.	
Ölçek ve Alt Boyutları	Erkek (E)	Kadın (K)	E	K	E	K	E	K	E	K
İş Yeterliliği (toplam)	105	100,2	108	101,5	38,2	36,5	33	33	160	160
Planlama ve Kontrol	61	58,7	68	65,5	21,1	20,7	17	17	85	85
Onaylama, Sisteme Girme, Uygulama	44	41,5	40	39	20,2	18,8	15	15	75	75

Tablo 26 incelendiğine, hem ölçek toplam skorları hem de alt boyutlara ilişkin ölçek skorları açısından bakıldığında erkek katılımcıların iş yeterliliklerinin kadın katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Erkeklerin İş Yeterliliği ölçek skorları (ortalama=105, ortanca=108), kadınların iş yeterliliği ölçek skorlarından (ortalama=100,2, ortanca=101,5) daha yüksektir. Alt boyutlar açısından bakıldığında; erkeklerin Planlama ve Kontrol becerilerine yönelik ölçek skorları (ortalama=61, ortanca=68), kadınların Planlama ve Kontrol becerilerine yönelik ölçek skorlarından (ortalama=58,7, ortanca=65,5) daha yüksektir. Benzer şekilde, erkeklerin lojistik hizmetlerinde Onaylama, Sisteme Girme ve Uygulama becerilerine yönelik ölçek skorları (ortalama=44, ortanca=40), kadınların Onaylama, Sisteme Girme ve Uygulama becerilerine yönelik ölçek skorlarından (ortalama=41,5) daha yüksektir.

Diğer yandan, yeterliliği ölçülen iş türlerinin kadın ve erkek kullanıcılara göre dağılımına bakıldığında da, benzer sonuçlar çıkmakta, ürün kabul, adresleme, sipariş hazırlama, iade süreci, stok yönetimi ve tanımlama işlemlerinin tamamında, kadın ve erkek öğrencilere usta öğreticileri tarafından verilen iş yeterlilik skorlarının birbirlerine yakın olduğu gözlenmektedir (Tablo 27).

Tablo 27.İşletmelerdeki İş Yeterliliğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

İş Türü	Grup	Min.	Maks.	Ort.	Ss.	%*
Ürün Kabul	Erkek	9	45	30,00	11,24	58,3
	Kadın	9	45	28,18	11,22	53,3
	Genel	9	45	29,26	11,24	56,3
Adresleme	Erkek	2	10	7,56	2,68	69,5
	Kadın	2	10	7,56	2,45	69,5
	Genel	2	10	7,56	2,58	69,5
Sipariş Hazırlama	Erkek	9	45	31,98	11,26	63,8
	Kadın	9	45	30,79	10,98	60,5
	Genel	9	45	31,50	11,13	62,5

Tablo 27.(devam)

İade Süreci	Erkek	5	25	13,95	6,82	44,7
	Kadın	5	25	13,24	6,37	41,2
	Genel	5	25	13,66	6,63	43,3
Stok Yönetimi	Erkek	4	20	12,42	5,52	52,6
	Kadın	4	20	11,82	5,23	48,9
	Genel	4	20	12,18	5,40	51,1
Tanımlama İşlemleri	Erkek	3	15	9,12	4,85	51,0
	Kadın	3	15	8,63	4,86	46,9
	Genel	3	15	8,92	4,85	49,3
İş Yeterliliği	Erkek	33	160	105,03	38,24	56,7
	Kadın	33	160	100,22	36,49	52,9
	Genel	33	160	103,07	37,50	55,2

*Ortalama puanın alınabilecek en yüksek puana oranlanması sonucunda hesaplanmıştır.

Buna göre genel olarak işletmelerdeki iş yeterliliği ortalama puanları 33 ile 160 arasında değişmektedir. Ortalama puan ise $103,07 \pm 37,50$ 'dir. Bu ortalamanın ölçekten alınabilecek en yüksek puana oranlanması sonucunda öğrencilerin %55,2 oranında iş yeterliliğine sahip oldukları görülmektedir.

İşletmelerdeki iş yeterliliği ortalaması erkeklerde 33 ile 160 arasında değişmektedir. Ortalama $105,03 \pm 38,24$ 'tür. Buna göre, erkeklerin %56,7 oranında iş yeterliliğine sahip oldukları görülmektedir. Kadınlarda ise işletmelerdeki iş yeterliliği 33 ile 160 arasında değişmektedir. Ortalama $100,22 \pm 36,49$ 'dur. Buna göre, kadınların %52,9 oranında iş yeterliliğine sahip oldukları görülmektedir.

İş yeterliliği ile ilgili genel sonuçlardan sonra alt boyutlara göre iş yeterliliklerinin incelenmesi sonucunda ise öğrencilerin en fazla yeterliliğe sahip oldukları alanın %69,5 ile adresleme olduğu tespit edilmiştir. Bunu %62,5 ile sipariş hazırlama, %56,3 ile ürün kabul, %51,1 ile stok yönetimi, %49,3 ile tanımlama işlemleri, %43,3

ile iade süreci izlemiştir. Buna göre, tanımlama işlemleri ve iade sürecinde %50 yeterliliğin altında kaldığı dikkat çekmektedir.

Kadınlarda da genel duruma ve erkeklere benzer biçimde alt boyut ortalamaları aynı sıralamaya sahiptir. Kadınların iş yeterliliği oranlarının en fazla olduğu alan %69,5 ile adreslemedir. Bunu %60,5 ile sipariş hazırlama, %53,3 ile ürün kabul, %48,9 ile stok yönetimi, %46,9 ile tanımlama işlemleri, %41,2 ile iade süreci izlemiştir. Buna göre, kadınların stok yönetimi, tanımlama işlemleri ve iade sürecinde %50 yeterliliğin altında kalmışlardır.

4.1.3. İlişki Analizleri

Bu modelde bahsedilen 4 hipotez test edilecektir.

Ulaştırma hizmetleri alanında öğrenim gören son sınıf (12) öğrencilerinin;

- Akademik başarılarının mesleğe karşı tutumları arasındaki ilişki,
- Alan derslerindeki başarı ile iş yeterlilikleri arasındaki ilişki,
- Mesleki tutum ile iş yeterliliği arasındaki ilişki
- İşletmedeki iş yeterliliklerinin cinsiyete göre anlamlı bir fark gösterip göstermemesi arasındaki ilişki ele alınmıştır.

4.1.3.1. Akademik Başarı ve Mesleğe Karşı Tutum Arasındaki İlişki

Çalışmanın birinci hipotezini (H1)'inde Akademik Başarı ve Mesleğe Karşı Tutum arasındaki istatistiksel ilişkinin araştırılmaktadır. Bahse konu iki değişkenin arasındaki ilişki, değişkenlerden biri (mesleki tutum) likert-tipi ordinal veri olduğundan, Spearman Rank Korelasyon testi uygulanmıştır.

Tablo 28'de gösterildiği üzere tüm alan sınavlarının genel başarısını ifade eden genel akademik başarı düzeyi ile, mesleki tutum ölçeğinin toplam skorlarını ifade eden mesleki tutum ölçeği değerleri arasında anlamlı bir korelasyon ilişkisi bulunmamıştır ($r_s=0,05$; $p=0,522>0,05$).

Tablo 28.Akademik Başarı ve Mesleğe Karşı Tutum Arasındaki İlişki

		Mesleğe Karşı Tutum
Akademik Başarı	r(s)	0,05
	p	0,522

Tablo 29’da gösterildiği üzere öğrencilerin alan derslerindeki sınav puanlarının gerek mesleki tutum ölçeği, gerekse de bu ölçeğin alt boyutlarına dair skor değerleri ile aralarındaki ilişkiler, cinsiyet bazında incelendiğinde, erkeklerde dağıtım dersi ile ilgili sınav puanları ile mesleki hoşnutsuzluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak negatif yönlü zayıf ve anlamlı bir ilişki bulunduğu ($r_s=-0,198$, $p=0,05$) görülmektedir. Kadınlarda ise;

- Temel lojistik ile ilgili sınav puanları ile mesleki tutum genel ölçek skorları arasında ($r_s=-0,260$, $p=0,032$) ve
- Tablo 30’da gösterildiği üzere Temel lojistik ile ilgili sınav puanları ile mesleki hoşnutsuzluk alt boyutuna ilişkin ölçek skorları arasında istatistiksel olarak negatif yönlü, zayıf ve anlamlı bir ilişki ($r_s=-0,264$, $p=0,03$) görülmüştür.

Tablo 29.Erkek Katılımcıların Akademik Başarı Düzeyleri ile Mesleki Tutum Ölçeği ve Alt Boyut Düzeyleri Arasındaki Detaylı Korelasyon İstatistikleri

Başarı Düzeyleri	Mesleki Tutum	Mesleki Hoşnutsuzluk	Meslek Sevgisi	Mesleki Beklenti
Temel Lojistik	0,035	-0,079	0,105	0,057
p değeri	0,732	0,435	0,301	0,574
Depo Yönetimi	0,033	-0,058	0,119	0,088
p değeri	0,746	0,569	0,241	0,385
Dağıtım	-0,087	-,198*	0,186	0,039
p değeri	0,391	0,05	0,065	0,704
Belgeler	0,061	0,078	-0,067	0,063
p değeri	0,547	0,445	0,509	0,538
Gümrük	0,021	0,004	-0,098	-0,002
p değeri	0,835	0,97	0,335	0,981
Taşıma Modelleri	0,127	0,124	-0,064	-0,029
p değeri	0,21	0,223	0,531	0,779
Lojistik Satın Alma	0,18	0,143	0,01	0,113
p değeri	0,074	0,158	0,923	0,266
Genel Akademik Başarı	0,121	0,026	0,026	0,117
p değeri	0,232	0,8	0,796	0,248

Tablo 30.Kadın Katılımcıların Akademik Başarı Düzeyleri ile Mesleki Tutum Ölçeği ve Alt Boyut Düzeyleri arasındaki Detaylı Korelasyon İstatistikleri

Başarı Düzeyleri	Mesleki Tutum	Mesleki Hoşnutsuzluk	Meslek Sevgisi	Mesleki Beklenti
Temel Lojistik	-,260*	-,264*	0,114	-0,164
p değeri	0,032	0,03	0,353	0,182
Depo Yönetimi	0,046	0,104	-0,103	-0,099
p değeri	0,707	0,399	0,402	0,423
Dağıtım	-0,108	-0,18	0,225	-0,069
p değeri	0,381	0,143	0,065	0,578
Belgeler	0,1	0,057	-0,027	-0,087
p değeri	0,416	0,646	0,826	0,482
Gümrük	0,218	0,077	0,201	0,174
p değeri	0,074	0,53	0,101	0,155
Taşıma Modelleri	-0,059	-0,111	0,018	0,097
p değeri	0,635	0,367	0,883	0,43
Lojistik Satın Alma	-0,086	-0,164	0,092	0,105
p değeri	0,487	0,182	0,457	0,396
Genel Akademik Başarı	-0,028	-0,114	0,144	0,026
p değeri	0,819	0,354	0,242	0,835

Yapılan korelasyon analizlerinde görüleceği üzere, öğrencilerin sınavlarındaki başarıları ile mesleğe karşı tutum düzeyleri arasında anlamlı çıkan ilişkiler (erkeklerde dağıtım derslerinde, kadınlarda ise temel lojistik dersinde), negatif yönlü olmuştur. Diğer bir deyişle, bir öğrencinin bahse konu alan derslerinde akademik olarak başarı düzeyi arttıkça, mesleğe karşı tutumu olumsuz yöne evrilmekte, akademik başarı düzeyi azaldıkça da, mesleğe karşı daha olumlu bir tutum içerisine girmektedir. Bu durum, sınav puanları üzerinden ölçülen akademik başarı yönüyle daha başarılı olan öğrencilerin, kendilerine meslek dışında daha akademik bir hedef koydukları, belki de bu başarıyı başka bir mesleğe geçiş için fırsat olarak kullanmayı planladıkları şeklinde yorumlanabilir. Tam tersi bir şekilde, akademik olarak düşük

başarıya sahip öğrencilerin, sahip oldukları diploma ortalaması veya üniversite sınav puanları ile başka bir alana/bölüme geçiş imkânı olmayan öğrencilerin, sahip oldukları mesleğe daha çok sahip çıktıkları ihtimalden çok uzak görünmemektedir.

Fakat genel olarak bakıldığında, akademik başarı ve mesleğe karşı tutum arasında istatistiksel olarak anlamlı kabul edilebilecek, linear bir pozitif veya negatif ilişki bulunmamaktadır. Dolayısı ile yukarıda ortaya çıkan iki alan dersine yönelik negatif yönlü sınırlı ilişki, mesleki tutum ile genel akademik başarı arasında negatif bir ilişki trendi yorumu yapmayı sağlamaktan oldukça uzaktır.

Tüm bu sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde, “**H1: Öğrencilerin alan derslerindeki başarıları ile mesleğe karşı tutumları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır.**” Hipotezini destekleyecek bir bulguya ulaşamadığı görülmektedir.

4.1.3.1.1. Öğrencilerin Başarı Düzeylerinin Cinsiyete Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermemesinin İncelenmesi

Katılımcıların akademik başarılarının değerlendirilmesinde aşağıda belirtilen Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenmiş puanla değerlendirme kriteri dikkate alınmıştır.

- 85,00-100 puan arası Pekiyi,
- 70,00-84,99 puan arası İyi,
- 60,00 - 69,99 puan arası Orta,
- 50,00 - 59,99 puan arası Geçer,
- 0 - 49,99 puan arası ise Geçmez olarak belirlenmiştir.

Buna göre bir öğrencinin ilgili dersten başarılı sayılabilmesi için 50 ve üzeri puan alması gerekmektedir. Bu çalışmamızda katılımcıların başarılı ve başarısız sayılmasında o ders için belirlenen asgari geçme notu (50) dikkate alınmıştır.

Başarı düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını ölçmek amacıyla yapılan t-testler sonucunda, kadın ve erkek öğrencilerin puan ortalamaları arasındaki

farkların, hiçbir alan dersinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür (Tablo 31).

Tablo 31.Cinsiyete göre Alan Dersi Puan Farklılıklarının Karşılaştırılması

Alan Dersleri	Cinsiyet	Ortalama	S.S.	t	p
Temel Lojistik	Erkek	62,13	12,41	-2,013	0,05
	Kadın	65,99	11,82		
Depo Yönetimi	Erkek	62,02	12,90	-1,081	0,281
	Kadın	64,26	13,60		
Dağıtım	Erkek	64,57	11,74	-0,428	0,669
	Kadın	65,36	11,74		
Belgeler	Erkek	63,31	12,02	-1,853	0,066
	Kadın	66,85	12,33		
Gümrük	Erkek	66,06	12,72	-1,506	0,134
	Kadın	69,30	14,97		
Taşıma Modelleri	Erkek	69,87	10,74	-0,159	0,874
	Kadın	70,16	12,53		
Lojistik Satın Alma	Erkek	63,62	12,57	0,293	0,77
	Kadın	63,01	13,64		

Tablo 31’deki bulgular incelendiğinde, araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin alan dersleri olan temel lojistik, depo yönetimi, dağıtım, belgeler, gümrük, taşıma modelleri ve lojistik satın alma derslerinin sınav puanlarının birbirine yakın seviyelerde olduğu ve bu puan ortalamaları arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı anlaşılmaktadır.

4.1.3.1.2. Mesleğe Karşı Tutumların Cinsiyete Göre Anlamlı Bir Farklılık Gösterip Göstermemesinin İncelenmesi

Mesleğe karşı tutum ölçek puanlarına bakıldığında, kadın ile erkek öğrenciler arasındaki tutum düzeylerinin birbirlerine çok yakın olduğu görülmektedir. (Tablo 32.)

Tablo 32.Kadın ve Erkek Açısından Mesleğe Karşı Tutuma İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	Ortalama		Ortanca		SS		Min.		Maks.	
Ölçek ve Alt Boyutları	Erkek(E)	Kadın(K)	E	K	E	K	E	K	E	K
Mesleki Tutum	76,6	75,6	74	74	11,9	9,3	48	64	124	117
Mesleki Hoşnutsuzluk	30,8	29,4	29	28	10,6	8,8	13	13	65	61
Meslek sevgisi	29,5	29,6	30	30	3,7	3,7	20	19	35	35
Ekonomik beklenti	16,3	16,5	16	16	3,5	3,8	8	8	25	25

Öğrencilerin mesleğe karşı tutum düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını ölçmek amacıyla yapılan parametrik olmayan Mann Whitney U testi sonucunda, kadın ve erkek öğrencilerin tutum ölçeği ve alt boyutlara ilişkin puan ortalaması sıralamaları (mean ranks) arasındaki farkların, istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür.

4.1.3.2. Alan Derslerindeki Başarı İle Mesleğe Karşı Tutumun İş Yeterliliği Üzerindeki Etkisi

Akademik başarı ve mesleğe karşı tutumun iş yeterliliği üzerindeki etkisini tespit etmek için öncelikle her iki değişkenin ayrı ayrı iş yeterlilik düzeyleri ile ilişkisi, korelasyon testleri üzerinden incelenmiştir. Cinsiyet bazında karşılaştırmalı olarak yapılan korelasyon testlerinde, kadın katılımcıların iş yeterlilik düzeyleri ile akademik başarı düzeyleri arasında herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir (Tablo 33).

Tablo 33.Kadın Katılımcılar Açısından, Akademik Başarı ve İş Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki Korelasyon İstatistikleri

Akademik Başarı	Genel	1. Boyut	2. Boyut
	İş Yeterlilik Düzeyi	Planlama ve Kontrol	Onaylama, Sisteme Girme ve Uygulama
Temel Lojistik	-0,213	-0,122	-0,238
p değeri	0,081	0,322	0,05
Depo Yönetimi	0,178	0,228	0,07
p değeri	0,147	0,061	0,573
Dağıtım	0,009	0,068	-0,009
p değeri	0,945	0,581	0,942
Belgeler	0,158	0,209	0,133
p değeri	0,198	0,088	0,281
Gümrük	0,01	-0,035	-0,016
p değeri	0,934	0,776	0,896
Taşıma Modelleri	0,026	0,06	-0,01
p değeri	0,832	0,624	0,933
Lojistik Satın Alma	-0,11	-0,065	-0,066
p değeri	0,372	0,597	0,594
Genel Akademik Başarı	0,024	0,092	-0,03
p değeri	0,844	0,454	0,809

Erkek katılımcılar açısından bakıldığında ise, sadece Planlama ve Kontrol alt boyutuna ilişkin ölçek skorları ile Lojistik Satın Alma dersi sınav puanları arasında pozitif yönlü, zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r(s)=0,214$, $p=0,034$) (Tablo 34). Dolayısı ile genel olarak bakıldığında, akademik başarı düzeyini oluşturan alan dersleri sınav puanlarının, öğrencilerin iş hayatlarındaki performanslarını ve yeterliliklerini etkilemediği görülmektedir.

Tablo 34.Erkek Katılımcılar Açısından, Akademik Başarı ve İş Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki Korelasyon İstatistikleri

Akademik Başarı	Genel	1. Boyut	2. Boyut
	İş Yeterlilik Düzeyi	Planlama ve Kontrol	Onaylama, Sisteme Girme ve Uygulama
Temel Lojistik	-0,119	-0,067	-0,124
p değeri	0,24	0,511	0,222
Depo Yönetimi	-0,141	-0,134	-0,159
p değeri	0,163	0,185	0,116
Dağıtım	-0,084	-0,093	-0,068
p değeri	0,411	0,36	0,501
Belgeler	0,029	-0,007	0,05
p değeri	0,772	0,947	0,623
Gümrük	-0,1	-0,161	-0,053
p değeri	0,326	0,111	0,6
Taşıma Modelleri	0,014	-0,018	0,068
p değeri	0,893	0,859	0,505
Lojistik Satın Alma	0,17	,214*	0,187
p değeri	0,093	0,034	0,064
Genel Akademik Başarı	-0,082	-0,084	-0,048
p değeri	0,419	0,408	0,635

4.1.3.3.Mesleki Tutum İle İş Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Mesleğe karşı tutum düzeylerinin öğrencilerin iş yeterliliği düzeyleri ile ilişkilerini incelemek amacıyla yapılan korelasyon testlerinde, erkek katılımcılar açısından iki değişken arasında herhangi bir anlamlı ilişki bulunmamıştır (Tablo 35).

Tablo 35.Erkek Katılımcılar Açısından, Mesleki Tutum ve İş Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki Korelasyon İstatistikleri

İş Yeterlilik Ölçeği ve Alt Boyutları	Genel	1. Boyut	2. Boyut	3. Boyut
	Mesleki Tutum	Mesleki Hoşnutsuzluk	Meslek Sevgisi	Ekonomik Beklenti
İş Yeterliliği	-0,129	-0,058	0,039	-0,15
p değeri	0,204	0,565	0,704	0,139
Planlama ve Kontrol	-0,052	-0,03	0,052	-0,083
p değeri	0,609	0,767	0,612	0,413
Onaylama, Sisteme Girme ve Uygulama	-0,111	-0,026	0,012	-0,135
p değeri	0,276	0,802	0,909	0,182

Kadın katılımcılar açısından bahse konu iki değişken arasındaki ilişki incelendiğinde ise, kadınların İş Yeterliliği alt boyutlarından olan Planlama ve Kontrol Becerileri ile, mesleğe yönelik ekonomik beklenti düzeyleri arasındaki negatif yönlü, zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r(s)=-0,25$, $p=0,004$) (Tablo 36).

Tablo 36.Kadın Katılımcılar Açısından, Mesleki Tutum ve İş Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki Korelasyon İstatistikleri

İş Yeterlilik Ölçeği ve Alt Boyutları	Genel	1. Boyut	2. Boyut	3. Boyut
	Mesleki Tutum	Mesleki Hoşnutsuzluk	Meslek Sevgisi	Ekonomik Beklenti
İş Yeterliliği	0,017	0,103	-0,008	-0,223
p değeri	0,891	0,403	0,948	0,068
Planlama ve Kontrol	-0,005	0,132	-0,049	-,250*
p değeri	0,967	0,283	0,691	0,04
Onaylama, Sisteme Girme ve Uygulama	-0,076	-0,049	0,067	-0,199
p değeri	0,538	0,692	0,586	0,104

Her iki bağımsız değişkenin de bağımlı değişken olan İş Yeterliliği'ne etkisini incelemek için yapılan çoklu regresyon analizinde, her iki değişkenin de, öğrencilerin iş yeterlilik düzeylerine ilişkin varyansı açıklamada istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olmadığı, diğer bir deyişle oluşturulan tahmin modelinde öğrencilerin akademik başarı puanları ve mesleğe karşı tutumlarının, işyerindeki yeterlilik ve performans düzeylerini tahmin etmek için etkili değişkenler olmadığı görülmektedir (Tablo 37).

Tablo 37.Akademik Başarı ve Mesleğe Karşı Tutumun İş Yeterliliği Üzerindeki Etkisi

Regresyon Modeli $r=0,058$; $r^2=0,003$ $F=0,278$; $p=0,757$	Standardize Olmayan Parametreler		Standardize Parametreler	t	p
	B	S. Hata	β		
Sabit	138,913	47,022		3,719	0,000
Akademik Başarı	-0,232	0,651	-0,053	-0,525	0,600
Mesleğe Karşı Tutum	-0,134	0,207	-0,050	-0,501	0,617

*Bağımlı Değişken: İş Yeterliliği

Her ne kadar regresyondaki bağımsız değişkenlere ait beta katsayıları istatistiksel olarak anlamlı olmasa da, katsayıların negatif sayılar içermesi (akademik başarı; -0,335; mesleğe karşı tutum; -0,160), her iki değişkenin de iş yeterliliği ile ilişkisinin negatif yönlü olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, iki değişkenin iş yeterliliği üzerindeki etkisini açıklayan modele ait korelasyon $r=0,064$; anlamlılık değeri ise $p=0,718$ olarak bulunmuştur. Yani iki değişkenin iş yeterliliği üzerindeki etkisinin de anlamlı bir model oluşturmadığı ($p>0,05$) görülmüştür. Diğer bir ifade ile akademik başarı ve mesleğe karşı tutum iş yeterliliği üzerinde anlamlı bir etkide bulunmamaktadır.

Bu sonuçlara göre, “**H2:** Öğrencilerin iş yeterlilikleri alan derslerindeki başarılarına, göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.” ve “**H3:** Öğrencilerin iş yeterlilikleri mesleğe karşı tutumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.” hipotezleri reddedilmiştir.

4.1.3.4.İşletmedeki İş Yeterliliğinin Cinsiyete Göre Anlamlı Bir Fark Gösterip Göstermemesi

Erkek ve Kadın katılımcıların iş yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir farkın mevcut olup olmadığını incelemek amacıyla parametrik olmayan Mann Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan test sonucunda; iş yeterlilik düzeylerinde kadın ve erkek katılımcılar arasındaki farkların anlamlı olmadığı görülmektedir (Tablo 38).

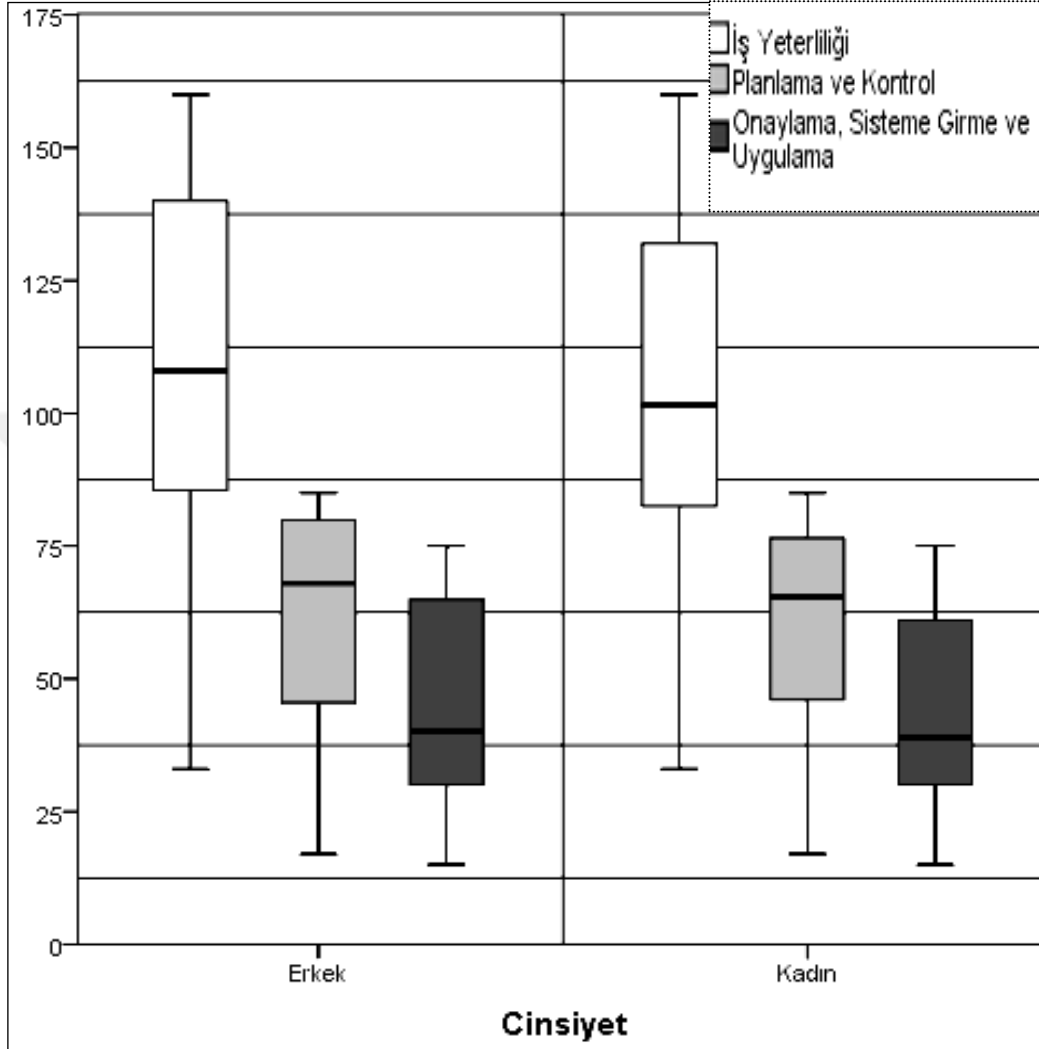
Tablo 38.Cinsiyetin İş Yeterliliği Üzerindeki Etkisine İlişkin Fark Testleri

	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	Ort. Arası Fark	U	SH	p*
İş Yeterliliği (GENEL)	Erkek	99	105,03	38,24	4,81	3.050	306,8	0,303
	Kadın	68	100,22	36,49				
Planlama ve Kontrol	Erkek	99	61,00	21,1	2,3	3.017	306,6	0,256
	Kadın	68	58,7	20,7				
Onaylama, Sisteme Girme ve Uygulama	Erkek	99	44	20,2	2,5	3.113	306,1	0,409
	Kadın	68	41,5	18,88				

* $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde ve %95 güven aralığında değerlendirilmiştir.

Aşağıda ölçek verilerinin ortanca değerlerine göre oluşturulan kutu grafikleri, hem İş Yeterliliği ölçeği, hem de alt boyutları açısından kadın ve erkek katılımcıların birbirine oldukça yakın ölçek puanı ortancalarına sahip olduklarını göstermektedir (Şekil 8).

Şekil 8.İş Yeterliliği Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Skorların Cinsiyete Göre Ortanca Grafikleri

Sonuç olarak, her ne kadar erkeklerin iş yeterlilik seviyeleri (ortalama 105,03, ortanca 108) kadınların iş yeterlilik seviyelerinden daha yüksek seviyede (ortalama=100,2, ortanca=101,5) görünse de, bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Diğer bir ifade ile cinsiyetin iş yeterliliği üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Ayrıca, alt boyutlara ait puanların da cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür ($p>0,05$).

Bu sonuçlara göre “**H4:** Öğrencilerin işletmelerdeki iş yeterlilikleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemektedir” hipotezi kabul edilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Meslek liselerinde ulaştırma hizmetleri alanı lojistik dalında eğitim gören 12. sınıf öğrencilerinin alan derslerindeki başarısı ile mesleğe karşı tutumlarının işletmelerdeki iş yeterliliklerine etkisinin tespit edilmesi amacıyla yapılan bu çalışmaya dört farklı okulda öğrenim görmekte olan 167 öğrenci katılmıştır. Araştırmada kapsamında oluşturulan modelde öğrencilerin alan derslerindeki akademik başarı düzeyi, mesleğe karşı tutumları, iş yeterliliklerinden oluşan 3 farklı değişken bulunmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin ders notları üzerinden ölçülen akademik başarı düzeyine ilişkin sınav notları okullarından alınmıştır. Öğrencilerin mesleğe karşı tutum verileri, öğrenciler tarafından doldurulan Ulaştırma Hizmetleri Alanı Öğrencilerinin Mesleğe İlişkin Tutum Ölçeği (UÖTÖ), işletmelerdeki iş yeterlilik düzey verileri ise ,usta öğretmenleri tarafından öğrenciler adına doldurulan, Ulaştırma Hizmetleri Alanı 12. Sınıf Stajyer Öğrenci Gözlem Kontrol Formu (UÖGF) ile elde edilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde nicel analiz yöntemiyle SPSS 24.0 programı kullanılmıştır. Bu kapsamda, yapılan istatistiksel analizlere geçilmeden önce araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğin test edilmesi kapsamında UÖTÖ ve UÖGF ölçeklerinden elde edilen veriler öncelikle geçerlilik, güvenilirlik testlerine tabi tutulmuştur. Bu kapsamda yapılan analizlerde KMO katsayısı 0,60'tan yüksek olduğu, Barlett Küresellik Testi anlamlı bulunduğu ve toplam varyansın %50'sinden fazlası açıklandığı için her iki ölçeğin de geçerlik şartını sağladığı yani faktör yapılarının güçlü olduğu görülmüştür. Ayrıca UÖTÖ'nün güvenilirliği 0,857; UÖGF'nin güvenilirliği ise 0,983 olarak bulunmuştur. Buna göre katsayıların tamamı 0,70'ten büyük olduğu için her iki ölçek de güvenilirlik şartını sağladığı görülmüştür. Bahse konu ölçeklerin hangi alt boyutlardan oluştuğunun belirlenmesi maksadıyla ayrı ayrı faktör analizi yapılmış, analiz neticesinde mesleki tutum ölçeğinin mesleki hoşnutsuzluk, meslek sevgisi ve

meslekten ekonomik beklenti adları altında 3 alt boyutu içeren olduğu 25 maddeden olduğu, iş yeterliliğinin ise planlama kontrol ve onaylama, sisteme girme ve uygulama adları altında toplanan 2 alt boyutu içeren 32 maddeden olduğu belirlenmiştir. Daha sonrasında ise araştırmanın asıl hipotezlerinin test edilebilmesi amacıyla, normal dağılan akademik başarı düzeyine yönelik analizlerde parametrik (t-test, ANOVA, pearson korelasyon testi), normal dağılmayan ölçek verilerine yönelik analizlerde ise bu tip veriler için uygun olan non-parametrik testler (Mann Whitney U, Kruskal Wallis, spearman correlation coefficient test) ve bunlara ek olarak çoklu regresyon analizi uygulanmıştır.

Araştırmaya 99'u (%59,3) erkek ve 68'i (%40,7) kadın olmak üzere toplam 167 meslek lisesi 12. sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarı ortalamaları $65,29 \pm 6,63$ 'tür (erkeklerde $64,51 \pm 6,00$; kadınlarda $66,42 \pm 7,35$). Buna göre erkek ve kadınlarda ve genel olarak orta düzeyde bir başarı ortalamasına sahip olduklarını söylemek mümkündür. Öğrencilerin alan derslerinden en başarılı oldukları ders Taşıma Modelleri (ortalama= $69,99 \pm 11,47$), en başarısız oldukları ders ise Depo Yönetimi ($62,93 \pm 13,19$) olmuştur. Ayrıca başarı puanları normal bir dağılım göstermiştir. Ayrıca başarı düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını ölçmek amacıyla yapılan t-testleri sonucunda, kadın ve erkek öğrencilerin puan ortalamaları arasındaki farkların, hiçbir alan dersinde istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin mesleğe karşı olumlu tutumları ise oransal olarak genelde %68,6; erkeklerde %67,8; kadınlarda %69,8 olarak bulunmuştur. Mesleğe karşı tutum ölçek puanlarına bakıldığında, kadın ile erkek öğrenciler arasındaki tutum düzeylerinin birbirlerine çok yakın olduğu görülmektedir. Öğrencilerin mesleğe karşı tutum düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını ölçmek amacıyla yapılan non-parametrik Mann Whitney U testleri sonucunda, kadın ve erkek öğrencilerin tutum ölçeği ve alt boyutlara ilişkin puan ortalaması sıralamaları (mean ranks) arasındaki farkların, istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür. Genel olarak ise öğrencilerin mesleğe karşı ortalama düzeyde ancak iyiye yakın bir olumlu tutuma sahip oldukları görülmüştür.

Öğrenciler özellikle mesleklerinin toplum için gerekli bir meslek olduğuna ve insanlık var olduğu sürece bu mesleğin var olacağı düşüncesine kesinlikle katılmaktadırlar. Ayrıca, mesleklerinin insanı geliştirdiği, yabancı dil öğrenmelerine katkısı olacağını ve bu meslek ile ailelerinin beklentilerini yerine getirmiş olacaklarını düşünmektedirler.

Dolayısıyla öğrenciler meslekleri ile ilgili görevleri sıkılmadan yani keyif alarak yaptıklarını, ilgili konuları araştırmaktan zevk aldıklarını, mesleklerindeki teknolojik, organizasyonel vb. yeniliklerin ilgilerini çektiğini ve yükseköğrenimlerini meslek ile ilgili bir alanda tamamlamak istediklerini belirtmişlerdir. Ancak öğrenciler mesleğin kişiliklerine uygun olup olmaması ve yabancı dil vb. gereklilikleri konusunda kendine güven duyma konularında kararsız kalmaktadırlar.

Öğrencilerin sınavlarındaki başarıları ile mesleğe karşı tutum düzeyleri arasında anlamlı çıkan ilişkiler incelendiğinde erkeklerde dağıtım derslerinde, kadınlarda ise temel lojistik dersinde, negatif yönlü olduğu yani öğrencinin bahse konu alan derslerinde akademik olarak başarı düzeyi arttıkça, mesleğe karşı tutumu olumsuz yöne evirildiği görülmüştür. Fakat genel olarak bakıldığında akademik başarı ve mesleğe karşı tutum arasında istatistiksel olarak anlamlı kabul edilebilecek, linear bir pozitif veya negatif ilişki bulunmamaktadır Dolayısıyla iki alan dersine yönelik ortaya çıkan negatif yönlü sınırlı ilişki, mesleki tutum ile genel akademik başarı arasında negatif bir ilişki trendi yorumu yapmayı sağlamaktan oldukça uzaktır. Bu durum, sınav puanları üzerinden ölçülen akademik başarı yönüyle daha başarılı olan öğrencilerin, kendilerine meslek dışında daha akademik bir hedef koydukları, belki de bu başarıyı başka bir mesleğe geçiş için fırsat olarak kullanmayı planladıklarına işaret etmektedir. Tam tersi bir şekilde, akademik olarak düşük başarıya sahip öğrencilerin, sahip oldukları diploma ortalaması veya üniversite sınav puanları ile başka bir alana/bölüme geçiş imkânı olmayan öğrencilerin, sahip oldukları mesleğe daha çok sahip çıktıkları ihtimalden çok uzak görünmemektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin işletmelerdeki iş yeterlilikleri ise oransal olarak genelde %55,2; erkeklerde %56,7; kadınlarda ise %52,9 olarak bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin işletmelerdeki iş yeterlilikleri ortalama düzeydedir. Öğrencilerin

adresleme, sipariş hazırlama, ürün kabul ve stok yönetimi yeterlilikleri %50'nin üzerinde iken tanımlama işlemleri ve iade süreci yeterlilikleri %50'nin altında kalmıştır.

Öğrencilerin yeterliliklerinin en yüksek olduğu işler sipariş bazlı ürün toplama, sistem yönlendirmeli adresleme, ön ofis işlemleri, grup bazlı ürün toplama ve sipariş bazlı ürün ayrıştırma olarak öne çıkmıştır. Araç boşaltma işlemleri, kullanılan ürünlerin/malzemelerin stoktan düşülmesi, yeni üretilen ürün için stok oluşturma ve katma değerli hizmetleri yerine getirme ise öğrencilerin en yetersiz görüldükleri işler olarak dikkat çekmiştir.

Akademik başarı ve mesleğe karşı tutumun iş yeterliliği üzerindeki etkisini tespit etmek için öncelikle her iki değişkenin ayrı ayrı iş yeterlilik düzeyleri ile ilişkisi, korelasyon testleri üzerinden incelenmiştir. Cinsiyet bazında karşılaştırmalı olarak yapılan korelasyon testlerinde, kadın katılımcıların iş yeterlilik düzeyleri ile akademik başarı düzeyleri arasında herhangi bir ilişki tespit edilmemiş genel olarak bakıldığında, akademik başarı düzeyini oluşturan alan dersleri sınav puanlarının, öğrencilerin iş hayatlarındaki performanslarını ve yeterliliklerini etkilemediği görülmüştür. Bunlara ek olarak akademik başarı ve mesleğe karşı tutumdan oluşan her iki bağımsız değişkenin de bağımlı değişken olan İş Yeterliliğine etkisini incelemek için yapılan çoklu regresyon analizi yapılmış analiz sonucunda, her iki değişkenin de, öğrencilerin iş yeterlilik düzeylerine ilişkin varyansı açıklamada istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olmadığı, diğer bir deyişle oluşturulan tahmin modelinde öğrencilerin akademik başarı puanları ve mesleğe karşı tutumlarının, işyerindeki yeterlilik ve performans düzeylerini tahmin etmek için etkili değişkenler olmadığı görülmüştür. Diğer bir ifade ile akademik başarı ve mesleğe karşı tutum iş yeterliliği üzerinde anlamlı bir etkide bulunmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın temel amaçları ve hipotezleri doğrultusunda tespit edilen sonuçların özetleri şunlardır:

- Akademik başarı ve mesleğe karşı tutum arasında çok düşük düzeyde pozitif ancak anlamlı olmayan bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,035$; $p=0,650>0,05$). Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans da (binde 1) dikkate alındığında akademik başarı ve mesleğe karşı tutumun birbirlerini etkilemedikleri sonucuna ulaşılmıştır.
- Akademik başarı ve iş yeterliliği arasında çok düşük düzeyde ancak anlamlı olmayan negatif bir ilişki bulunmaktadır ($r=-0,044$; $p=0,577>0,05$). Değişkenlerin birbiri üzerindeki açıkladıkları varyans ise binde 2'dir. Dolayısıyla akademik başarının iş yeterliliğini etkilemediği sonucuna varılmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç katılımcıların orta düzeyde bir akademik başarıya sahip olmalarına bağlanmıştır.
- Mesleğe karşı tutum ve iş yeterliliği arasında da çok düşük düzeyde ancak anlamlı olmayan negatif bir ilişki bulunmaktadır ($r=-0,045$; $p=0,567>0,05$). Değişkenlerin birbiri üzerindeki açıkladıkları varyans yine binde 2'dir. Dolayısıyla mesleğe karşı tutumun da akademik başarıda olduğu gibi iş yeterliliğini etkilemediği sonucuna varılmıştır. Ortaya çıkan bu sonuç yine katılımcıların orta düzeyde bir olumlu tutuma sahip olmalarına bağlanmıştır.
- Ayrıca, öğrencilerin iş yeterliliği puanlarının cinsiyete bağlı olarak anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($t=0,814$; $p=0,417>0,05$). Dolayısıyla cinsiyetin iş yeterliliği üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmadığına karar verilmiştir.

Bu çalışmada ortaya konan varsayımlar, akademik başarı, motivasyon ve performans arasında istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olması iken, hiçbir değişken arasında genel anlamda anlamlı bir ilişki çıkmaması, hatta anlamlı bulunan korelasyon ilişkileri ve regresyon modelinin linear yönünün negatif olması, ulaştırma ve lojistik hizmetlerinde iş yeterliliği ve mesleki başarıyı etkileyen çok daha başka örtük değişkenler olabileceğine işaret etmektedir.

Bu bulgular, esasında, ülkemizdeki meslek liselerinde verilen akademik eğitimin, mesleği sevdirmeye ve meslek becerisi kazandırma konusundaki potansiyel sorunlarına da dikkat çekmektedir. Çalışmada ortaya çıkarılan bulgular, lisede alan derslerinden yüksek puan alan öğrencilerin, (alan dışı derslerden de yüksek puan alacağı varsayılarak) mevcut akademik başarı derecesi ile üniversite sınavlarında alan dışından bir bölüme geçiş yapma hedefi taşıyabileceğine dair ipuçları sunmaktadır. Diğer bir deyişle, bu çalışmanın sonuçları, ulaştırma bölümlerinde (hatta tüm meslek liselerinde) akademik başarıya sahip öğrencilerin, bu başarılarını meslekleri için kullanmaktan uzak olduklarına işaret etmektedir.

Çalışmada akademik başarı ile iş yeterliliği arasında herhangi bir ilişki çıkmaması, ayrıca okulda verilen derslerin daha çok teorik olduğu ve uygulama yönünün zayıf olduğunu da göstermektedir. Öğrencilerin teorik yönü ağır basan derslerinde başarılı puan alıp almamaları, mesleğe geçişlerinde iş yeterliliklerinde herhangi bir etkiye neden olmamaktadır. Bu da, alan derslerindeki teorik ve uygulamalı ders dengesinin tekrar gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Alan derslerindeki başarı düzeyleri ile mesleğe karşı olumlu veya olumsuz tutum arasında ilişki olmaması da, esasında ulaştırma alanında öğrencilere verilen eğitimde, hocalar yönüyle bir takım kronik sorunlara ve beraberinde muhtemel çözüm noktalarına da dikkat çekmektedir. Derslerde verilen eğitimin, öğrencilerin okul sonrası yapacakları mesleği sevdirmekten (ve hatta soğutmaktan) uzak olduğu, alanla ilgili tedrisattan geçen öğrencilerin, akademik olarak kazandıkları yeterliliğin meslek sevgisini de beraberinde getirmediği, dolayısı ile akademik başarıyı motive eden mesleğe karşı tutumdan ziyade başka etmelerde gizli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Mesleğe karşı tutumlar ile işyerindeki yeterlilik ve performans arasında herhangi bir ilişki çıkmaması da, işyerinde harcanan emeğin, mesleki anlamda ahlaki (moral) bir tutum biçiminden kaynaklanmadığını, örneğin planlama, kontrol, sisteme veri girişi, yönlendirme ve onaylama gibi süreçlerin herhangi birinde çok veya az çalışmak, çalışırken disiplinli/dikkatli/uyumlu olup olmamanın, meslek sevgisi, meslekle ilgili ekonomik beklenti veya mesleki bir hoşnutsuzlukla doğrudan ilişkili olmadığını ortaya koymaktadır. Bu bulgular, ulaştırma ve lojistik alanında işyerindeki yeterlilik

ve performansın arttırılmasında, hem akademik başarı, hem de mesleğe karşı öğrencilerdeki olumlu/olumsuz tutum ve görüşlerin anlamlı bir etkisinin olmadığını, dolayısı ile iş yeterliliğinin arttırılmasında başka etmenlerin araştırılması gerekliliğini de ortaya koymaktadır.

Bu araştırmada elde edilen verilerin literatürdeki diğer çalışmalarla karşılaştırılabilmesi için yapılan araştırmada direkt olarak lojistik meslek lisesi öğrencilerinin alan derslerindeki akademik başarıları ile mesleki tutumu veya iş yeterliliği arasındaki ilişkiyi inceleyen çok az sayıda çalışmaya rastlanılmıştır. Ancak farklı branşlarda ve sadece meslek eğitimi verilen ortaöğretim kurumlarından ziyade özellikle lisans seviyesinde alınan alan derslerindeki akademik başarı düzeyi ve mesleğe karşı tutum arasında veya alan dersleri eğitimindeki başarı düzeyi ile iş yeterliliği arasındaki ilişkiyi inceleyen yerli ve yabancı bir takım araştırmalar olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda Akandere (2016) tarafından meslek yüksekokullarının lojistik sektöründeki yeri ve öneminin tartışılması ve lojistik eğitimi alan öğrencilerin eğitime, işe ve sektöre yönelik tutumlarının belirlenmesi ve lojistik sektörü açısından değerlendirilmesine yönelik Konya Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Lojistik programında öğrenimine devam eden toplamda 175 birinci sınıf ve ikinci sınıf öğrencisi üzerinde uygulama yapılmıştır. Uygulama sonucunda, lojistik eğitimi alan öğrencilerin aldıkları eğitime, mesleklerine ve sektörlerine yönelik pozitif tutumlarının olduğu ve bu tutumları arasında pozitif ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, öğrencilerin eğitime yönelik tutumlarının işe yönelik tutumlarını önemli ve olumlu etkilediği, ancak eğitime yönelik tutumlarının sektöre yönelik tutumları düşük düzeyde etkilediği ortaya konulmuştur. Tabi burada öğrencilerin akademik başarı düzeyleri ölçülmemiş sadece aldıkları eğitime yönelik tutumları ölçülmüştür. Bu kapsamda araştırma sonuçları arasında birebir karşılaştırma mümkün olmamaktadır. Ancak eğitime yönelik tutumu pozitif olan öğrencilerin alan derslerindeki akademik başarı düzeyi daha yüksek olacağı varsayımı ile karşılaştırma yapıldığında bu aralarındaki ilişkinin akademik başarı ile iş yeterliliği arasındaki ilişkinin daha kuvvetli olduğu değerlendirilebilir. Bu kapsamda araştırmada elde edilen bu sonuçlar arasındaki farkların, araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarı, mesleğe karşı tutum ve işletmelerdeki iş

yeterlilikleri dikkate alındığında tamamında orta düzeyde olmalarından veya Akandere (2016) çalışmasındaki örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin %42,9'unun daha önceden iş deneyiminin olduğunu ve bunların %22,9'u lojistik sektöründe çalışmış olmalarından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Yani lojistik sektöründe daha önce iş yapmış olan öğrencilerin aldıkları özellikle alan derslerine karşılık gelen derslerinin meslekleriyle ilgili tutumlarını daha fazla etkilemiş olması beklenen bir sonuç olmuştur.

Pfefer ve Fong (2002) tarafından meslek okullarına yönelik yapılan meslek okullarının Amerika Birleşik Devletleri ve birçok ülkedeki tarihi ve gelişim sürecinin de incelendiği araştırmada ise meslek okullarında alınan eğitimdeki akademik başarının iş yeterliliğini gösteren meslekteki başarıyı garanti etmediğini, aynı şekilde akademik başarısızlığın ise meslekte başarısız olacağı anlamına gelmediğini ifade etmektedir. Bu sonuçlarını da yine makalesinde yabancı literatürde yapılan diğer araştırmalardan elde edilen verilere dayanarak ifade etmektedir. Mesela bahse konu çalışmada Charan ve Colvin (1999) makalesinden alıntılanan bölümde, Fortuna dergisinin “CEO’lar neden başarısız oluyor” konulu araştırmasına ilişkin verilerde başarısız olan CEO’ların %40’ının mesleği hakkında yüksek lisans seviyesinde başarılı bir meslek eğitimi aldığını ifade edilmektedir. Bununla birlikte Mintzberg ve Lampel(2001) çalışmasından alınan verilerde ise başarılı olan CEO’ların ise %25’inin hiçbir meslek eğitimi almadığı belirtilmektedir. Kısacası Pfefer ve Fong(2002) yaptıkları çalışma sonucunda alınan meslek eğitimi derslerinde elde edilen akademik başarının hatta meslekle ilgili yüksek lisans eğitimi almış olmanın iş yeterliliği arasında bu çalışmadaki sonuçlarla paralel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını ifade etmektedir. Bu durum aslında bu çalışmamızda ulaştırma ve lojistik hizmetlerine yönelik elde edilen iş yeterliliği ve mesleki başarıyı etkileyen çok daha başka örtük değişkenler olabileceği bulgusuna farklı sektörlerde de geçerli olduğu göstermektedir.

5.2. Öneriler

Araştırma sonuçlarına ilişkin aşağıdaki önerilerde bulunmak mümkündür:

- Meslek liselerinde ulaştırma hizmetleri alanı lojistik dalında eğitim gören öğrencilerin mesleğe karşı olumlu tutumlarının orta düzeyden iyi ve çok iyi düzeye arttırılması için çalışmalar yapılmalıdır. Bu konuda başta öğretmenler olmak üzere, idareciler ve mesleki eğitim konusunda söz sahibi olanlara önemli görevler düşmektedir.
- Öğrencilerin mesleğe yönelik mevcut olumlu tutumlarının arttırılması için özellikle mesleğin öğrencilerin kişiliklerine uygun olup olmadığını ortaya koyan envanter, seminer vb. çalışmaların yapılması ve mesleğin gerektirdiği özellikler konusunda kendilerine güven duymalarının sağlanması üzerinde durulmalıdır.
- Öğrencilerin iş yeterliliklerinin arttırılması için de çalışmalar yapılmalıdır. Zira çalışmamız sonucunda öğrencilerin beklenen düzeyde bir iş yeterliliğine sahip olmadıkları görülmüştür.
- Bu çalışma orta düzeyde akademik başarıya sahip olan öğrenciler üzerinde yürütülmüştür. Benzer çalışmaların akademik başarısı yüksek ve düşük düzeydeki örneklemeler üzerinde yapılması sonuçların kontrolü açısından faydalı olacaktır.

Son olarak, araştırmadaki bağımsız değişkenin bizzat öğrenciler tarafından, bağımlı değişkenin ise öğrencilerin usta öğreticileri tarafından doldurulmuş olması, aradaki ilişkinin her iki gruba ait çatışan yanlılıklardan (self-bias) etkilenmiş olabileceğine de işaret etmektedir. Daha açık bir ifadeyle, mesleki tutum ölçeğini kişisel yanlılıkları ve değerlendirilme kaygısı ile olandan biraz daha farklı bir şekilde yansıtan bir öğrencinin iş yeterliliğinin usta öğreticisi tarafından daha objektif bir bakış açısıyla değerlendirilmesi, her bir katılımcı açısından mesleki tutum ve iş yeterliliği ölçekleri arasında belli oranda bir farklılığa/varyansa neden olabilecektir. Daha sonraki yapılacak çalışmalarda, her

iki ölçeğin de öğrenciler tarafından doldurulacağı bir araştırma metodu geliştirilmesi ve bu çalışmada kullanılan metodun belirtildiği anlamda bir sınırlılık içerip içermediğinin test edilmesi önerilmektedir. Ayrıca Lojistik sektörünün geleceğine yönelik olarak “nitelikli ara eleman yetiştiren” Meslek Yüksek Okullarında da bu çalışmadan elde edilen veriler ışığında benzeri bir çalışma yapılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Akandere, Gökhan:

**Lojistik Sektörü Açısından Meslek
Yüksekokullarının Önemi ve Öğrencilerin Lojistik
Sektörüne Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi,**
Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek
Okulu Dergisi, C:19, s.129-141, 2016

Adatepe, Eser:

“Ortaokul 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Öğrenme Stilleri
İle Çalışma Alışkanlıkları ve Akademik Başarıları
Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi,
Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul,
2014

Akkaya, Ebru, Yusuf Özçatalbaş, Uğur Arabacı, : **“Endüstri Meslek Liselerine
Öğrenci Yönelimi”**, Gazi Üniversitesi Endüstriyel
Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:32, s,127-145

Arslan, Yüceer, Süheyla ÖNEN:

**Meslek Dersi Öğretmenlerinin
Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları
Mezunlarının Mesleki Yeterlilikleri İle İlgili
Düşünceleri.** Çağdaş Eğitim Dergisi, Sayı 306, Şubat
2004

Arslanoğlu, Şeyma:

**Meslek lisesi öğrencilerinin okulların
mesleğe hazırlama ve işe yerleştirme performansı
algıları,** Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim
Bilimleri Enstitüsü, Büro Yönetimi Eğitimi Bilim Dalı
Ankara 2012

- Akyüz, Yahya: **“Türk Eğitim Tarihi”**, Pegem Akademi, Ankara, Temmuz 2014, s.2
- Bahçetepe, Ümit, Filiz Meşeci Giorgetti: **“Akademik Başarı ile Okul İklimi Arasındaki İlişki”**, İstanbul Journal of Innovation in Education, Cilt 1, Sayı 3, s.83-101, 2015
- Balay, Refik: **“Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim”**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C:37 Sayı 2, s.61-82, 2004
- Büyüköztürk, Şener, Omay Çokluk, Nilgün Köklü: **“Sosyal Bilimler İçin İstatistik”**, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2012.
- Büyüköztürk, Şener: **“Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı”**, Pegem Akademi, Ankara 2011
- Ceyhan, Ünal: **“Bazı AB Ülkelerindeki Halk Eğitim ve Mesleki Eğitim Uygulamaları ve Ülkemizin Halk Eğitim ve Mesleki Eğitim Uygulamaları Açısından AB’ye Uyumlulaştırılması”**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniv. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, s.85-88, İstanbul 2006
- Charan, R., Colvin, G: **Why ceos fail**, NY: Time Incorporated, pp. 69-79, New York 1999
- Cıla, Mahmut Süheyl: **“Anadolu Lisesi 9. ve 10. sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarının Akademik Özyeterlik, Mükemmeliyetçilik ve Akademik Güdülenmeden Yordlanması”**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, s.85, 2015

- Çalışkan, Şadan: **“Eğitim - İşsizlik ve Yoksulluk İlişkisi”**, Uşak Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, s.290-306
- Çetin, Özdemir, Murat Çakıroğlu, Cüneyt Bayılmış, Hüseyin Ekiz: **“Teknolojik Gelişme İçin Eğitimin Önemi ve İnternet Destekli Öğretimin Eğitimdeki Yeri”** The Turkish Online Journal of Educational Technology, (3) 3, 144-146, 2004
- Çınar, Ebubekir: **“XIX. Yüzyılda Osmanlı Devleti’nde Meslekî ve Teknik Eğitim”**, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaöğretim ve Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Tarih Öğretmenliği Bilim Dalı, s.25-29
- Çondur, Funda, Mehmet Bölükbaş: **“Türkiye’de İşgücü Piyasası ve Genç İşsizlik Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme”**, Amme İdaresi Dergisi, 47 (2), 77-93, 2014
- Dawson, Catherine: **“Araştırma Yöntemlerine Giriş”**. A. Arı (çev.). Konya: Eğitim Yayıncılık, 2015
- Demir, Volkan: **“Lojistik Yönetim Sisteminde Maliyet Hesaplama”**, Nobel Yayın Dağıtım , 2. Baskı, s.42
- Eliaçık, Eda, Korkut Koçak, Mehmet Çiçek: **“Meslekî ve Teknik Eğitimin Geliştirilmesine İlişkin Kanuni Düzenlemeler”**, MEB, Ocak 2016, s.34

Erol, Mikail, Metin Atmaca: **“Ticaret Meslek Liselerindeki Muhasebe Eğitiminin Tarihi Gelişimi”**, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İİBF, s.81-86

Eser, Esen: **“Küreselleşme Süreci ve Eğitime Etkisi”**, Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(2), 222-223, 2014

Gül, Gülbahar: **“Birey Toplum Eğitim ve Öğretmen”**, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 1, 2004, s.224

Gürsu, Sema: **“Eğitim Penceresinden Küreselleşme”**, Eğitim Dergisi, Sayı: 12, 2006

Hesapçıoğlu, Muhsin, Selma Başaran: **“Endüstri Meslek Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Lise Meslek Dalları İle Yükseköğretimde Seçmek İstedikleri Meslekler Arasındaki İlişki”**, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı 5, s.67-85, 1993

İşler, Haluk: **“Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’deki Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Sisteminin Avrupa Birliği’ne Uygunluğu”**,Doktora Tezi, İzmir 2006, s.127

Kalkan, Ömür Kaya: **“Meslek Liselerini Tercih Etmede Etkili Olduğu Düşünülen Faktörlerin İkili Karşılaştırmalar Yöntemiyle Ölçeklenmesi”**, Mesleki Bilimler Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, s.129-146, 2014

Kaplan Akdemir, Neslihan: **“AB Ülkelerinde Mesleki Eğitim Uygulamaları ve Göçmenlerin Entegrasyonuna Etkileri”**,Yurtdışı İşçi Hizmetleri Uzmanlık Tezi, Ankara, Nisan 2014, s.30

- Kaytancı, Lutfi : **“İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun Eğitim Görüşleri”**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Ekim 2014
- Kılınç, Mustafa: **”Türkiye’de Mesleki Teknik Eğitim Tarihi”** (1886-1986), Pegem Akademi, Mayıs 2016, s.37-76
- Koçak, Korkut vd. **“Meslekî ve Teknik Eğitimin Geliştirilmesine İlişkin Kanuni Düzenlemeler”**, MEB, Ocak 2016, s.34
- Matban, Tamer Güney: **Endüstri Meslek Lisesi Bilişim Teknolojileri Ve Elektrik – Elektronik Teknolojileri Öğrencilerinin Staj Sürecine İlişkin Bir Durum Çalışması**, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Mersin 2015
- MEB: **“Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı (Taslak) 2013-2017”**, Mart 2013, s.25
- MEB: **“Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 184 sayılı Orta Öğretimin Yeniden Yapılandırılması Kararı”**, 07.06.2005
- MEB: **Türkiye Yeterlilikler Çerçevesine Dair Tebliğ**, RG. 02/01/2016-29581
- MEB: **Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2016-2017**, s.124
- MEB: **Orta Öğretim Kurumlar Yönetmeliği**, Madde 44
- MEB: **Mesleki Yeterlilik Kurumu, Ulusal Meslek Standardı**, 2014
- MEB: **“Meslekî ve Teknik Eğitim Yönetmeliği”**, 24804 Sayılı Resmi Gazete, Ankara, 2002

- MEB: **“Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2014-2018”**, Mayıs 2014
- MEB: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi, MYK, Ankara 2015, s.52
- MEB: Ulusal Meslek Standardı, Lojistik Operasyon Sorumlusu, MYK, Ağustos 2014, s.7
- MEB: **“Türk Eğitim Sistemi”**, Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2017, s.14-30
- MEB: **Eğitim Analizi ve Değerlendirme Raporları Serisi No:1**, Kasım 2018,s.33-35
- Mintzberg, H., Lampel, J. Matter of degrees: **“Do MBAs make better CEOs”** Fortune, February 2001, Sayı: 19, s.244
- Mulraney, James, Peter Turner, Frank Wyatt, Roger Harris ,Terri Gibson:**“The role of small enterprise in school students’ workplace learning”**, National Centre for Vocational Education Research, s.14, 2002
- Özdemir, Fevzi Serkan, Mehpare Karahan Gökmen: **”Lojistiğin Evrimi ve Türkiye’deki Önlisans ve Lisans Programları Yönünden Lojistik Öğretimi”**,Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Temmuz 2016, Sayı: 9 , s.122
- Özden, Yüksel : **“Eğitimde Dönüşüm: Eğitimde Yeni Değerler”**, (4. Baskı), Ankara: Pegem A Yayıncılık 2002, s.15
- Pfeffer, J., Fong, C. T.: **“The end of business schools? Less success than meets the eye”**. Academy of management learning & education, 1(1), 78-95, 2002

Sacar, Ömer:

“İpek Yolu Güzergâhında Yapılan Lojistik Etkinliklerin Günümüz Lojistik Faaliyetleri İle Karşılaştırılması”, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, 2018, s.5

Saydım Akcaoğlu, Serap:

“Ortak Derslerin Mesleki ve Teknik Eğitime Katkısının Değerlendirilmesi”, Millî Eğitim Bakanlığı, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Ankara 2010, s.13

Sezer, Fahri, İ.Yücel İşgör, A.Ragıp Özpolat, Mukaddes Sezer:

”Lise Öğrencilerinin Öz yeterlilik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 2006, Sayı:13, s.136

Sezgin, İlhan:

“Yeni Mesleki-Teknik Eğitim Sistemi ve Okul-Endüstri İlişkileri” Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2, 210-228, 1987

Suldo, S. M., Shaffer, E. J.: **“Evaluation Of The Selfefficacy Questionnaire For Children In Two Samples Of American Adolescents”**, Journal of Psychoeducational Assessment, 25, 341–355, 2007

Şencan, Hüner:

“Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim Sorunlar-Öneriler”, Araştırma Raporları, (Rapor No:55) MÜSİAD, İstanbul, Haziran 2008, s.7

T.C. Kalkınma Bakanlığı: **“Mesleki Eğitimin Yeniden Yapılandırılması Çalışma Grubu Raporu”**, 2014

T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı: **“AB Ülkelerinde Mesleki Eğitim Uygulamaları ve Göçmenlerin Entegrasyonuna Etkileri”**, 2014

Tabachnick, B. G., Fidell, L. S.: **“Using Multivariate Statistics (6th ed.) Boston”**: Allyn & Bacon, 2013

Taşdemir, Cahit: **“Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Matematik Öz-yeterlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi(Bitlis İli Örneği)”**, Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi, 2012, C:2,Sayı 6, s.39-50

Tuna, Fikret: **“Sosyal Bilimler İçin İstatistik”**, Ankara, Pegem Akademi, 2016

Tunç, Hakan, Hakan Kırbaş vd.: **”Lojistik Sektörünün Gelişiminde Eğitimin Rolü: Bir Beklenti Analizi”**, MESTEK 2017, s.348

Ünal, Mehmet: **“Lise Öğrencilerinin Akademik Güdülenme Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından Yordanması”**, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2013,s.1-67

Yıldırım, Ahmet, Oğuzhan Çarıkçı: **”Meslek Yüksek Okullarında Belirsiz Gelecek: Sınavsız Geçişten Ek puana Öğretmenlerin, MYO’ların Geleceği Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi”**, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C:9, Sayı: 21 Ekim 2017, s.205

Yılmaz, Ercan, Ruhi Yiğit, İsmail Kaşarcı: **“İlköğretim Öğrencilerinin Özyeterlilik Düzeylerinin Akademik Başarı ve Bazı Değişkinler Açısından İncelenmesi”**, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 23, Haziran 2012, s. 371 - 388

Yılmaz, Saniye : **“Ticaret Meslek ve Anadolu Ticaret Meslek Liselerinin Kuruluş Amaçlarına Hizmet Derecesinin Değerlendirilmesi”**,MEB, EARGED, Ankara 2010, s.1

Yılmaz, Yunus: **“Ticaret Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşletmelerdeki Beceri Eğitimi Uygulaması Aracılığıyla İş Bulma Olanaklarının İncelenmesi: Erzurum İlinde Bir Araştırma”**, International Journal of Social Sciences and Education Research, 2016 , 2 (2)

Yörük, Sinan, Abdullah Dikici, Ahmet Uysal: **“Bilgi Toplumu ve Türkiye’de Mesleki Eğitim”**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C:12, Sayı:2, s.300

Elektronik Kaynaklar

- Türk Dil Kurumu: “Eğitim”(çevrimiçi)
http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ba915321c4108.25156179 (Erişim Tarihi:24.09.2018)
- Vorkink, A.”Türkiye’de Eğitim Reformu”, (çevrimiçi)
<http://sendika62.org/2005/12/turkiyede-egitim-reformu-dunya-bankasi-turkiye-direktoru-andrew-vorkink-5317>, (Erişim Tarihi:14.10.2018)
- <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/setupDownloads.do>, (Erişim Tarihi : 15.10.2018), Eurostat 2010-2017 verilerine göre düzenlenmiştir.
- http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, (Erişim Tarihi: 10.02.2018), TÜİK, İşgücü İstatistikleri Şubat 2018’e göre düzenlenmiştir.
- <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=352548&/Mesleki-ve-Teknik-E%C4%9Fitimin-Geli%C5%9Fimi-/Do%C3%A7.-Dr.-Tayyip-Duman-> (Erişim Tarihi: 01.11.2018)
- <https://www.myk.gov.tr/index.php/tr/uygulamas-sona-eren-projeler/tycnin-ayc-le-referanslandrlmas-projesi-2014>, (Erişim tarihi: 04.11.2018)

EKLER

Ek-1. Ulaştırma Hizmetleri Alanı Öğrencilerinin Mesleğe İlişkin Tutum Ölçeği (UÖTÖ)

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Ulaştırma Hizmetleri Alanı Öğrencilerinin Mesleğe İlişkin Tutumları		Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1	Mesleğimi sadece ekonomik nedenler den dolayı yapmayı düşünüyorum.					
2	Bu meslek diğer mesleklerle göre daha sıkıcıdır.					
3	Mesleğim ile ilgili konuları araştırmaktan zevk alırım.					
4	Mesleğim benim kişiliğime uygun meslek değildir.					
5	Mesleğimi popüler bir meslek olduğunu düşündüğüm için seçtim.					
6	Fırsatım olsa bu meslek yerine başka bir meslek seçerim.					
7	Aldığım mesleki eğitimle ilgili bir işimin olmasını isterim.					
8	Mesleğim ile ilgili araştırma yapmak bana sıkıcı gelir.					
9	Mesleğimi yaptığımda ailemin beklentilerini yerine getirmiş olacağımı düşünürüm.					
10	Bu meslekle ilgili yenilikler(Teknolojik,Organizasyonel vb.) ilgimi çekmez.					
11	Yükseköğrenimi mesleğimle ilgili bir alanda tamamlamak isterim					
12	Bu meslek(lojistik) zorunlu kalmadıkça tercih edilmeyen bir meslektir.					
13	Mesleğimin gereklilikleri konusunda(Yabancı dil vb.) kendime güveniyorum					
14	Çocuklarımin bu işi yapmalarını istemem.					
15	Mesleğimle ilgili görevleri sıkılmadan zevkle yaparım.					
16	Mesleğimin gereklilikleri(Yabancı dil vb.) konusunda kendime güvenmiyorum.					
17	Mesleğimi yüksek gelirli meslek olduğunu düşündüğüm için yapmayı düşünüyorum.					
18	Bence bu meslek keyifli bir meslek değildir.					
19	Bu mesleğin insanı geliştirdiğini düşünüyorum.					
20	Bu meslekten nefret ediyorum.					
21	Mesleğimi hemen iş bulma düşüncesi ile seçtim.					
22	Bu meslekte iş bulmanın zor olduğunu düşünüyorum.					
23	Bu meslekte iletişimin önemli olduğunu düşünüyorum.					
24	Mesleğimin yeterlilikleri(Problem çözme,Sağlıklı ve etkili iletişim kurma vb.)konusunda kendime güvenmiyorum.					
25	Bu mesleğin yabancı dil öğrenmeme katkısı olacağını düşünüyorum.					
26	Bu mesleğin toplumda kötü bir algısı olduğunu düşünüyorum.					
27	İnsanlık var olduğu sürece bu mesleğin var olacağını düşünüyorum.					
28	Bu meslekte kariyer yapacağımı düşünmüyorum.					
29	Bu mesleğin toplum için gerekli bir meslek olduğunu düşünüyorum.					
30	Bu işi yapmaktansa işsiz kalmayı tercih ederim.					

Ek-2. Ulaştırma Hizmetleri Alanı 12. Sınıf Stajyer Öğrenci Gözlem Kontrol Formu (UÖGF)

Gözlem formu						
Doküman Adı : 12.Sınıf Lise Stajyer Gözlem Kontrol Formu						
Kontrol Tarihi:		Kontrol Eden Ad-Soyad / Ünvan :				
Tesis/ Proje:		Stajyer Adı Soyadı:				
Ulaştırma Hizmetleri Alanı						
Depo Stajyeri İşlem Adımları						
			5	4	3	2 1
Ürün Kabul						
Araç boşaltma işlemlerini gerçekleştirir.						
Ön ofis işlemlerini yapar.(Giriş Grupları Oluşturma vb.)						
Rampa işlemlerini gerçekleştirir.						
Gelen ürünleri kontrollü olarak sisteme girilmesi işlemlerini gerçekleştirir.						
Fiziksel kontrol ve stoklama kriterine göre ürünlerin stok kaplarına ayrıştırılması işlemlerini yapar. (Stoga Giriş)						
Fiziksel kontrol ve sipariş bilgisine göre ürünlerin sevkiyat kaplarına ayrıştırılması işlemlerini yapar. (Flow-thru)						
Kap bazlı fiziksel kontrol ve sipariş bilgisine göre kapların ayrıştırılması işlemlerini gerçekleştirir. (Cross Dock - Çapraz Sevkiyat)						
Eksik/fazla ürün kontrolünü yapıldıktan sonra işlemleri onaylar.						
Diğer istisnai işlemleri gerçekleştirir. (Kalite Kontrol, Seri No Okutma, Hasarlı Giriş vb)						
Adresleme						
Sistem yönlendirmesiz adresleme işlemlerini gerçekleştirir.						
Sistem yönlendirmeli adresleme işlemlerini gerçekleştirir.						
Sipariş Hazırlama						
Sipariş Hazırlama Süreci Planlaması için yapılacak işlemleri sıralar. (Outer Group Oluşturma)						
Ürün toplama işlemlerini gerçekleştirir.						
Sipariş bazlı ürün toplama işlemlerini gerçekleştirir						
Grup bazlı ürün toplama ve sipariş bazlı ürün ayrıştırma işlemlerini gerçekleştirir.						
Paketleme ve Son Kontrol işlemlerini yapar.						
Rampa işlemlerini gerçekleştirir.						
Hazırlanan Sipariş Kaplarının Araç veya Rota Bazlı Ayrıştırılması ve ürünlerin Rampa Alanına Adreslenmesi işlemlerini						
Araç Yükleme işlem adımlarını gerçekleştirir (Sevkiyat Kabı Bazında Okutma/Kontrol)						
Sevkiyat Dökümanlarının Hazırlanması işlemlerini gerçekleştirir.						
İade Süreci						
İade Ürünlerin Sisteme Giriş işlemlerini yapar.						
İade Ürünlerin Kalite Kontrol ve Ayrıştırması işlemlerini gerçekleştirir						
Katma Değerli Hizmetleri yerine getirir.						
Üretim İşlemlerini gerçekleştirir (Kullanılan Ürünlerin/Malzemelerin Stoktan Düşmesi, Yeni Üretilen Ürün için Stok Oluşturma)						
Vas İşlemini (Katma değerli işlemler) depolarda yapılan etiketleme, ambalajlama, katlama, ısı ölçme vb.işlemleri gerçekleştirir.						
Stok Yönetimi						
Stok Transfer İşlemlerini gerçekleştirir (Account ve Statü Değişikliği)						
Stok Düzenleme İşlemlerini gerçekleştirir. (Adjustment)						
Genel Sayım işlemlerini gerçekleştirir (Duvaradan Duvara Sayım)						
Düzenli Kısmi Sayım işlemlerini gerçekleştirir (Cycle Count)						
Tanımlama İşlemleri						
Depoda Taşınabilir Elleçleme Materyali(THM) oluşturma işlemini gerçekleştirir.						
Lokasyon (adres) tanımlama işlemlerini yapar.						
Artikel (ürün) tanımlama işlemlerini yapar.						